

T.C.
SAĞLIK BAKANLIĞI
Verem Savaşı Dairesi Başkanlığı

TÜRKİYE'DE VEREM SAVAŞI 2011 RAPORU

Ankara, 2011

Sağlık Bakanlığı Yayın No: 845

ISBN: 978-975-590-383-5

Fersa Ofset

Ostim 36. Sokak No: 5/C-D Yenimahalle / Ankara
T: 0312 386 1700 • F: 0312 386 1704 • www.fersaofset.com

EDİTÖR

Yrd. Doç. Dr. Hamza BOZKURT

YAYINA HAZIRLAYANLAR

Uzm. Dr. Mustafa H. TÜRKKANI

Uzm. Dr. Seher MUSAONBAŞIOĞLU

Uzm. Dr. Ayşegül YILDIRIM

Funda BAYKAL

TEŞEKKÜR

Bu verilerin oluşması, toplanması ve raporlandırılması aŐamalarında emeği bulunan; verem savaşı dispanseri çalıŐanlarına, verem savaşı il koordinatörlerine, il sağlık müdürlüğü çalıŐanlarına, Verem Savaşı Dairesi Başkanlığı çalıŐanlarına ve diğer emeği geçenlere teşekkür ederiz.

ÖNSÖZ

“Sağlıkta Dönüşüm Programı” ile ülkemizde sunulan sağlık hizmetlerinin kalitesi artırılmış, hasta memnuniyeti yükseltilmiş, sağlık hizmetlerinin verimliliği ve etkinliği yüksek seviyelere ulaştırılmıştır. “Herkesine Sağlık” anlayışıyla yürüttüğümüz faaliyetlerin sonucunda Yeşil Kart’lı, SSK’lı, BAĞ-KUR’lu, emekli ve devlet memuru ayırımı olmaksızın tüm tüberküloz hastalarımız sağlık hizmetlerine kolayca erişmektedir.

Dünyada tüberküloz kontrolü için Dünya Sağlık Örgütü tarafından küresel bir kontrol programı, ülkemizde ise aynı standartlarda ve paralelde bir ulusal tüberküloz kontrol programı uygulanmaktadır. Tüberküloz kontrol programı kapsamında; hizmete erişimi kolaylaştırmak, Doğrudan Gözetimli Tedavi Stratejisi uygulamasına devam etmek, riskli gruplara yönelik öncelikleri belirlemek, hastalık ve hasta hakları konusunda toplumu bilgilendirmek ve tüm sağlık-bakım hizmeti veren tarafların veremle mücadeleye katılmalarını sağlamak amacıyla ülkemizde “Tüberkülozu Durdurma Stratejisi” uygulanmaktadır.

Ulusal tüberküloz kontrolü için gerekli altyapı, insan kaynakları, bütçe ve program Bakanlık olarak yürütülmektedir. Ülkemizde başarıyla uyguladığımız “Sağlıkta Dönüşüm Programı” kapsamında

Bakanlığımız ulusal ve uluslararası kuruluşlarla işbirliği içerisinde tüberküloz kontrol hizmetlerini sürdürmektedir. “Tüberkülozsuz Bir Dünya” oluşturmak amacıyla kurulan “Tüberkülozu Durdurma Ortaklığı”na Verem Savaşı Dairesi Başkanlığımız 10 Haziran 2010’da üye olmuştur.

Tüberküloza yönelik uygulamalarda kamunun yanında özel sektör ve gönüllü kuruluşlarla birlikte çalışmayı önemsemekteyiz. 2010 yılında Daire Başkanlığımız ile ilgili kamu kuruluşları ve sivil toplum örgütlerinin katılımı ile “Türkiye’de Veremle Mücadelede Ortak Hareket Çalıştayı” gerçekleştirildi. Bu çalıştay ile Dünya Sağlık Örgütü’nün önerileri doğrultusunda; Bakanlığımız, ilgili kamu kurumları ve sivil toplum örgütlerinin verem hastalığına karşı mücadelede güçlerini birleştirmeleri amaçlanmıştır.

“Türkiye’de Verem Savaşı 2011 Raporu” tüberküloz kontrol programında başarılarımızın ayrıntılarını, Doğrudan Gözetimli Tedavi Stratejisi uygulamalarımızı, Bakanlık olarak politik kararlılığımızı yansıtan altyapı, insan kaynakları ve bütçe uygulamalarını ortaya koymaktadır.

Verem savaşında emeği geçen herkesi gönülden kutlar ve başarılı çalışmalarının devamını diler, teşekkür ederim.

Prof.Dr. Recep AKDAĞ
Sağlık Bakanı

ÖNSÖZ.....	V
KISALTMALAR.....	VIII
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	IX
TABLolar DİZİNİ.....	X
1. TÜRKİYE'DE TÜBERKÜLOZU DURDURMA STRATEJİSİ (STOP TB STRATEGY) UYGULAMALARI.....	1
“DÜNYA SAĞLIK ÖRGÜTÜ KÜRESEL TÜBERKÜLOZ KONTROLÜ 2010 RAPORU”NDA TÜRKİYE	5
2. ÖZET.....	17
SUMMARY.....	20
3. 2010 YILI FAALİYETLERİ	
1.1. ALTYAPI.....	25
1.1.1. Verem Savaşı Dispanserleri.....	25
1.1.2. Göğüs Hastalıkları Hastaneleri.....	29
1.1.3. Tüberküloz Laboratuvarları	31
1.2. İNSAN KAYNAKLARI.....	33
1.3. SÜRVEYANS.....	33
1.4. TOPLANTILAR ve EĞİTİM FAALİYETLERİ.....	33
1.4.1. Uluslararası Toplantılar.....	33
1.4.2. DSÖ Ekibinin Türkiye Ziyareti.....	34
1.4.3. Çalıştaylar	34
1.4.4. Danışma Kurulu Toplantıları	35
1.4.5. Eğitim Faaliyetleri.....	35
1.4.6. Verem Eğitimi ve Propaganda Haftası.....	35
1.4.7. Dergi Çalışmaları ve İnternet Sitesi	36
1.5. İKMAL	36
1.6. DISPANSERLERDE TANI ÇALIŞMALARI	37
1.7. DOĞRUDAN GÖZETİMLİ TEDAVİ UYGULAMASI.....	38
1.8. TEMASLI MUAYENESİ VE KORUYUCU TEDAVİ UYGULAMASI.....	38
1.9. MOBİL TARAMA ÇALIŞMALARI	42
4. TÜRKİYE GENELİ TÜBERKÜLOZ VERİLERİ.....	47
5. İLLERE GÖRE TÜBERKÜLOZ VERİLERİ.....	75
6. TEDAVİ SONUÇLARININ ANALİZİ	91
7. EKLER.....	107
EK 1. VERİLERİN TOPLANMASI VE ANALİZİ	107
EK 2. TANIMLAR ve VERİ STANDARTLARI.....	112
8. KAYNAKLAR.....	117

KISALTMALAR

AC	Akciğer
AD	Akciğer Dışı
ARB	Aside Rezistan Basil
BCG	Bacille Calmette-Guerin (TB Hastalığını Önlemek İçin Kullanılan Aşı)
CISID	Computerized Information System for Infectious Diseases (Bulaşıcı Hastalıklar İçin Bilgisayarlı Bilgi Sistemi)
ÇİD-TB	Çok İlaça Dirençli Tüberküloz
DGT	Doğrudan Gözetimli Tedavi
DGTS	Doğrudan Gözetimli Tedavi Stratejisi
DSÖ	Dünya Sağlık Örgütü
ECDC	European Centre for Disease Prevention and Control (Avrupa Hastalıkların Önlenmesi ve Kontrolü Merkezi)
EuroTB	Avrupa Tüberküloz Sürveyansı
GİS	Gastrointestinal Sistem
GÜS	Genitoüriner Sistem
İDT	İlaç Duyarlılık Testi
LAP	Lenfadenopati
MSS	Merkezi Sinir Sistemi
TB	Tüberküloz
TSİM	Temel Sağlık İstatistikleri Modülü
TUTSA	Türkiye Ulusal Tüberküloz Sürveyansı Araştırması
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
VSD	Verem Savaşı Dispanseri
VSDB	Verem Savaşı Dairesi Başkanlığı
WHO	World Health Organization (Dünya Sağlık Örgütü)
İlaç Kısaltmaları	
E	Etambutol
H	İzoniyazid
S	Streptomisin
R	Rifampisin

Şekil 1.	Türkiye, DSÖ Avrupa Bölgesi ve Dünya Ortalaması TB İnsidans Hızları, 2002-2009 (DSÖ verileri).....	5
Şekil 2.	Türkiye, DSÖ Avrupa Bölgesi ve Dünya Ortalaması TB Nokta Prevalans Hızları, 1990-2009 (DSÖ verileri).....	7
Şekil 3.	Yeni Yayma Pozitif Akciğer TB Vakalarının Saptanma Oranları (DSÖ Verileri)	9
Şekil 4.	Yeni Yayma Pozitif Akciğer TB Vakalarında Tedavi Başarısı, 2002-2008 (DSÖ Verileri)	10
Şekil 5.	DSÖ Avrupa Bölgesinde Yeni Yayma Pozitif Akciğer TB Olgularında Tedavi Başarısı, 2008	11
Şekil 6.	Dünya Sağlık Örgütü Küresel Tüberküloz Kontrolü 2010 Raporu Türkiye Sayfası	12
Şekil 7.	ECDC, WHO Europa “Avrupa’da Tüberküloz Sürveyansı 2009” Türkiye Sayfası	13
Şekil 8.	Verem Savaşı Dispanserlerinin İllere Göre Sayıları, 2010 Yılı Sonu İtibariyle	25
Şekil 9.	Türkiye’de Göğüs Hastalıkları Hastanesi Bulunan İller (2010 Yılı Sonu İtibariyle).....	29
Şekil 10.	Yayma + konvansiyonel kültür + sıvı kültür + İDT + biyokimyasal ya da moleküler tiplendirme yapan laboratuvarların buldukları illere göre dağılımı (2010 yılı sonu itibariyle).....	32
Şekil 11.	Verem Savaşı Dispanserlerinde Yapılan Tanı Çalışmaları, 2002-2010	37
Şekil 12.	TB Olgu Sayısı, Temaslı Muayenesi ve İlaçlı Koruma Sayısı, 2002-2009.....	39
Şekil 13.	Mobil Tarama Ekipleri ve Faaliyet Gösterdikleri İller, 2010.....	42
Şekil 14.	Mobil Tarama Ekipleri Tarafından Tarama Yapılan Kişi Sayısı, 2006-2010	44
Şekil 15.	Verem Savaşı Dispanseri Kayıtlarında Yeni Olguların ve Tüm Olguların Olgu Hızları, 2005-2009.....	48
Şekil 16.	Tüm TB Olgularında Yaş Gruplarına Göre Olgu Hızları, 2005-2009	49
Şekil 17.	Yeni TB Olgularının Yaş Gruplarına Göre Olgu Hızları, 2005-2009.....	50
Şekil 18.	TB Olgularının Yaş Gruplarına ve Cinsiyete Göre Olgu Hızları, 2009	53
Şekil 19.	TB Olgularında Cinsiyete Göre Hastalığın Tutulum Yerinin Dağılımı, 2009	54
Şekil 20.	TB Olgularında Yaş Gruplarına Göre Hastalığın Tutulum Yerinin Dağılımı, 2009	55
Şekil 21.	Akciğer Dışı Tüberküloz Olgularının Cinsiyete ve Tutulan Organa Göre Dağılımı, 2009.....	61
Şekil 22.	Toplam Akciğer Tüberkülozu Olgularında Mikroskopik Tetkik Sonuçları, 2005-2009.....	63
Şekil 23.	Yeni, Önceden Tedavi Görmüş ve Tüm Olgularda Tedavi Sonuçları, 2008.....	94
Şekil 24.	TB Olgularının Cinsiyete Göre Tedavi Sonuçları, 2008	95
Şekil 25.	Tüm Hastalarda Yıllara Göre Tedavi Sonuçları, 2005-2008.....	98

TABLolar DİZİNİ

Tablo 1.	Türkiye, DSÖ Avrupa Bölgesi ve Dünya Ortalaması TB İnsidans Hızları, 1990-2009 (DSÖ verileri)	6
Tablo 2.	Türkiye, DSÖ Avrupa Bölgesi ve Dünya Ortalaması TB Nokta Prevalans Hızları, 1990-2009 (DSÖ verileri)	8
Tablo 3.	2008 Yılı Yeni Yayma Pozitif Akciğer TB Vakalarında Ülkelerin Tedavi Başarısı Sıralaması	11
Tablo 4.	Verem Savaşı Dispanserlerinin Listesi (2010 Yılı Sonu İtibariyle)	26
Tablo 5.	Sağlık Bakanlığı'na Bağlı Göğüs Hastalıkları Hastaneleri (2010 Yılı Sonu İtibariyle)	30
Tablo 6.	TB Laboratuvarlarının Kurum Tipine Göre Dağılımı	31
Tablo 7.	Tetkik Yapılma Durumuna Göre TB Laboratuvarlarının Dağılımı	31
Tablo 8.	Yayma + Konvansiyonel Kültür + Sıvı Kültür + İDT + Biyokimyasal ya da Moleküler Tiplendirme Yapan Laboratuvarların Dağılımı	32
Tablo 9.	Verem Savaşı Dispanserlerinin Personel Durumu (2010 yılı sonu itibariyle)	33
Tablo 10.	Verem Savaşı Dispanserlerinde Yapılan Tanı Çalışmaları, 2002-2010	37
Tablo 11.	Verem Savaşı Dispanserleri Kayıtlarına Göre TB Hasta Sayısı, Temaslı Muayenesi ve İlaçlı Koruma, 2002-2009	38
Tablo 12.	İllere Göre Toplam Muayene, Temaslı Muayenesi ve İlaçla Korumaya Alınanların Dağılımı, 2009	40
Tablo 13.	Kurumlara Göre Yapılan Tarama Sayısı, 2010	43
Tablo 14.	Mobil Tarama Ekpleri Tarafından Yapılan Taramalar ve Sonuçları, 2010	43
Tablo 15.	Yıllara Göre Yeni Olgu Sayıları ve Olgu Hızları, 2005-2009	47
Tablo 16.	Yıllara Göre Toplam Olgu Sayıları ve Olgu Hızları, 2005-2009	47
Tablo 17.	Tüm TB Olgularının Yaş Gruplarına Göre Sayı, Yüzde ve Olgu Hızları, 2005-2009	49
Tablo 18.	Yeni TB Olgularının Yaş Gruplarına Göre Sayı, Yüzde ve Olgu Hızları, 2005-2009	50
Tablo 19.	TB Olgularının Yaş ve Cinsiyet Dağılımı, 2009	51
Tablo 20.	TB Olgularının Yaş Gruplarına ve Cinsiyete Göre Dağılımı, 2009	52
Tablo 21.	Tüberküloz Olgularının Yaş Gruplarına ve Cinsiyete Göre Olgu Hızları (100.000'de), 2009	53
Tablo 22.	TB Olgularında Cinsiyete Göre Hastalığın Tutulum Yerinin Dağılımı, 2009	54
Tablo 23.	TB Olgularında Yaş Gruplarına Göre Hastalığın Tutulum Yerinin Dağılımı, 2009	55
Tablo 24.	Çeşitli Hasta Gruplarının Yaş Gruplarına Göre Dağılımı, 2009	56
Tablo 25.	Erkek Hastalarda Çeşitli Grupların Yaş Gruplarına Göre Dağılımı, 2009	56

Tablo 26. Kadın Hastalarda Çeşitli Grupların Yaş Gruplarına Göre Dağılımı, 2009	56
Tablo 27. TB Hastalarında Olgu Tanımına Göre Hastalığın Tutulum Yerinin Dağılımı, 2009.....	57
Tablo 28. Erkek Hastalarda Olgu Tanımına Göre Hastalığın Tutulum Yerinin Dağılımı, 2009.....	57
Tablo 29. Kadın Hastalarda Olgu Tanımına Göre Hastalığın Tutulum Yerinin Dağılımı, 2009.....	57
Tablo 30. Yeni Olgularda Yıllara Göre Akciğer ve Akciğer Dışı Tüberküloz Hastalarının Dağılımı, 2005-2009	58
Tablo 31. Tüm Olgularda Yıllara Göre Akciğer ve Akciğer Dışı Tüberküloz Hastalarının Dağılımı, 2005-2009	58
Tablo 32. Çocuk Hastalarda (0-14 Yaş) Yıllara Göre Tüberküloz Menenjit Olgularının Dağılımı, 2002-2009	59
Tablo 33. Akciğer Dışı TB Olgularında Tutulan Organların Dağılımı, 2009	60
Tablo 34. Akciğer Dışı Tüberkülozda Cinsiyete Göre Tutulan Organların Dağılımı, 2009.....	60
Tablo 35. Akciğer Dışı Tüberkülozda Yaş Gruplarına Göre Tutulan Organların Dağılımı, 2009.....	62
Tablo 36. Toplam Akciğer Tüberkülozu Olgularında Mikroskopik Tetkik Sonuçları, 2005-2009.....	63
Tablo 37. Tüm Akciğer TB Hastalarının Olgu Tanımına Göre Yayma Mikroskopisi Sonuçları, 2009	64
Tablo 38. Erkek Akciğer TB Hastalarının Olgu Tanımına Göre Yayma Mikroskopisi Sonuçları, 2009	64
Tablo 39. Kadın Akciğer TB Hastalarının Olgu Tanımına Göre Yayma Mikroskopisi Sonuçları, 2009	64
Tablo 40. Akciğer TB Hastalarında Yıllara Göre Mikroskopik Tetkikler, 2005-2009	65
Tablo 41. Akciğer TB Hastalarında Yıllara Göre Kültür ve İDT ile İlgili Veriler, 2005-2009	65
Tablo 42. Akciğer TB Hastalarında Mikroskopi ve Kültür Sonuçlarının Birlikte Değerlendirilmesi, 2005-2009.....	66
Tablo 43. İlaç Duyarlılık Testi (İDT) Çalışılan Hastalarda Olgu Tanımına Göre Her Bir TB İlacı İçin Toplam Direnç Sonuçları, 2005-2009*	67
Tablo 44. Yeni, Önceden Tedavi Görmüş ve Tüm Olgularda ÇİD TB Oranları, 2005-2009	67
Tablo 45. İlaç Duyarlılık Testi (İDT) Çalışılan Hastalarda Olgu Tanımına Göre Tekli ve Çoklu İlaç Direnci Dağılımları, 2009*.....	68
Tablo 46. Türkiye’de VSD’lere Kayıtlı Yabancı Ülke Doğumlu Hastaların Coğrafi Kıtalara Göre Dağılımı, 2009.....	69

Tablo 47 . Türkiye’de VSD’lere Kayıtlı Yabancı Ülke Doğumlu Hastaların Coğrafi Kıtalara ve Yıllara Göre Dağılımı, 2005-2009.....	70
Tablo 48. İllere Göre Toplam Olgu Sayısı ve Olgu Hızı (Yüz binde), 2005-2009	76
Tablo 49. İllerin Tüberküloz Olgularının Cinsiyete ve Hastalığın Tutulum Yerine Göre Dağılımı, 2009	78
Tablo 50. Tüberküloz Olgularının İllere ve Yaş Gruplarına Göre Dağılımı, 2009.....	80
Tablo 51. TB Hastalarının İllere ve Olgu Tanımına Göre Dağılımı, 2009.....	82
Tablo 52. TB Hastalarının İllere, Olgu Tanımına ve Cinsiyete Göre Dağılımı, 2009.....	84
Tablo 53. İllere Göre Toplam Akciğer Tüberkülozu Olgularında Bakteriyolojik Tetkik Sonuçları, 2009	86
Tablo 54. Yeni Olgularda Hastalığın Tutulum Yerine Göre Tedavi Sonuçları, 2008 Hastaları.....	92
Tablo 55. Önceden Tedavi Görmüş Olgularda Hastalığın Tutulum Yerine Göre Tedavi Sonuçları, 2008 Hastaları	92
Tablo 56. Tüm Olgularda Hastalığın Tutulum Yerine Göre Tedavi Sonuçları, 2008 Hastaları.....	93
Tablo 57. Yayma (+) Akciğer TB Olgularında Tedavi Sonuçları, 2008 Hastaları	93
Tablo 58. Yeni, Önceden Tedavi Görmüş ve Tüm Olgularda Tedavi Sonuçları, 2008.....	94
Tablo 59. TB Olgularının Cinsiyete Göre Tedavi Sonuçları, 2008	95
Tablo 60. Tüm TB Olgularının Yaş Gruplarına Göre Tedavi Sonuçları, 2008 Hastaları.....	96
Tablo 61. Erkek Hastalarda Yaş Grubuna Göre Tedavi Sonuçları, 2008 Hastaları	96
Tablo 62. Kadın Hastalarda Yaş Grubuna Göre Tedavi Sonuçları, 2008 Hastaları.....	97
Tablo 63. Tüm Hastalarda Yıllara Göre Tedavi Sonuçları, 2005-2008	98
Tablo 64. 2006 Yılı ÇİD-TB Olgularının 2. Yıl ve 3. Yıl Tedavi Sonuçları	99
Tablo 65. 2007 Yılı ÇİD-TB Olgularının 2. Yıl (24. ay) Tedavi Sonuçları	99
Tablo 66. TB Olgularında İllere Göre Tedavi Sonuçları ve DGT Oranları, 2008 Hastaları.....	100
Tablo 67. Yayma (+) AC TB Olgularında İllere Göre Tedavi Sonuçları, 2008 Hastaları.....	102
Tablo 68. 2007 Yılı ÇİD-TB Olgularının 24. Ay Tedavi Sonuçlarının Raporlanma Takvimi.....	109
Tablo 69. 2008 Yılı Tüberküloz Olgularının 12. Ay Tedavi Sonuçlarının Raporlanma Takvimi.....	110
Tablo 70. 2009 Yılında Tüberküloz Tanısı Almış Olguların Raporlanma Takvimi.....	111

1

TÜBERKÜLOZU DURDURMA
STRATEJİSİ UYGULAMALARI ve
KÜRESEL TÜBERKÜLOZ
KONTROLÜ 2010 RAPORUNDA
TÜRKİYE

TÜRKİYE'DE TÜBERKÜLOZU DURDURMA STRATEJİSİ (STOP TB STRATEGY) UYGULAMALARI

Tüberküloz (TB) kontrolünde ülkemizde Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) tarafından uygulanan küresel kontrol programı ile paralelde ve aynı standartlarda bir Ulusal Tüberküloz Kontrol Programı uygulanmaktadır.

Ülkemizde tüberküloz kontrol programının planlanması ve yürütülmesinden Verem Savaşı Dairesi Başkanlığı (VSDB) sorumludur. Sağlıkta Dönüşüm Programı çerçevesinde Verem Savaşı Dairesi Başkanlığı; verem savaşı dispanserleri (VSD), aile sağlığı merkezleri, toplum sağlığı merkezleri ve tüm sağlık kurum ve kuruluşları ile Sağlık Müdürlükleri koordinasyonunda Türkiye'de tüberkülozun kontrolü çalışmalarını planlamakta, yürütmekte ve izlemektedir.

Tüberkülozu Durdurma Stratejisi, 2006 yılında deklare edilmiştir.

Tüberkülozu Durdurma Stratejisinin Vizyonu: Tüberkülozsuz bir dünya oluşturmaktır.

Tüberkülozu Durdurma Stratejisinin Ana Amacı: Bin Yıl Kalkınma Hedefleri ve Stop TB Ortaklığı hedefleri doğrultusunda tüberkülozun küresel yükünü 2015 yılına kadar önemli oranda azaltmaktır.

Tüberkülozu Durdurma Stratejisinin Amaçları:

- Yüksek kaliteli tanı ve hasta odaklı tedaviye erişimi sağlamak
- TB hasta sayısını ve TB'ye bağlı sosyoekonomik yükü azaltmak
- Fakir ve risk altındaki kişileri TB, TB/HIV ve ÇİD-TB'den korumak
- Yeni tanı yöntemlerinin geliştirilmesini desteklemek, bunların etkili ve zamanında kullanımını sağlamaktır.

Dünya Sağlık Örgütü'nün önerilerini içeren ve tüm ülkeler tarafından 2007 yılında kabul edilen "Berlin Deklarasyonu" kapsamında Türkiye de "Tüberkülozu Durdurma Stratejisi"ni uygulamayı taahhüt etmiş ve strateji gerekleri ülkemizde de uygulanmaya başlanmıştır.

Tüberkülozu Durdurma Stratejisi'nin bileşenleri şunlardır:

- A. Kaliteli Doğrudan Gözetimli Tedavi Stratejisi (DGTS) uygulanması ve yaygınlaştırılması
- B. Çok ilaca dirençli tüberküloz (ÇİD-TB), TB/HIV birlikteliği ve diğer risk gruplarının sorunlarının öne çıkartılması
- C. Sağlık sisteminin güçlendirilmesine katkı sağlanması
- D. Sağlık-bakım hizmeti veren tarafların verem mücadelesine dahil edilmesi
- E. TB hastalarının ve toplumun verem mücadelesine katılımlarının artırılması
- F. TB ile ilgili bilimsel araştırmaların yapılmasının sağlanması ve desteklemesi

A. Kaliteli DGTS uygulanması ve yaygınlaştırılması

- a. Politik kararlılık
- b. Kalite kontrollü bakteriyolojik muayene ile olgu saptamak
- c. Denetimli ve hasta merkezli Doğrudan Gözetimli Tedavi (DGT) uygulaması
- d. Etkin ilaç temini ve yönetim sistemi
- e. İzleme ve değerlendirme ile raporlama sistemi

Doğrudan Gözetimli Tedavi Stratejisi ülkemizde bugünkü veremle mücadele politikasının temel taşlarından birini oluşturmaktadır. Doğrudan Gözetimli Tedavi, verem hastasının ilaçlarının tüm tedavi süresince her dozunu DGT uygulaması konusunda bilgilendirilmiş ve yetkilendirilmiş bir görevlinin gözetiminde içmesi ve bu durumun kayıt altına alınmasıdır. Türkiye, DGT uygulamasına 2003 yılında pilot olarak başlamıştır. 2006 yılı haziran ayından itibaren de ülke genelinde uygulamaya geçilmiştir.

Ülkemizde veremle savaşta etkin, çağdaş ve sürdürülebilir hizmetlerin sağlanabilmesi amacıyla taşra teşkilat yapısında yeniden yapılandırılmaya gidilmiştir. Bu amaçla her ilde en az bir tane VSD olması şartıyla 500.000 nüfusa bir verem savaşı dispanseri olacak şekilde yeniden yapılandırma çalışması yürütülmektedir.

Danışma kurulları ve sivil toplum örgütleri ile yapılan çalışmalar neticesinde “Türkiye’de Tüberküloz Kontrol Rehberi” oluşturulması ve Başkanlığımızca Ulusal Tüberküloz Kontrol Programına ilişkin kılavuzun tamamlanması hedeflenmektedir.

Verem savaşı dispanserlerine kayıtlı verem hastalarının ilaçları Başkanlığımızca temin edilerek ücretsiz olarak dağıtılmakta iken 05/08/2010 tarih 27663 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan (12/07/2010 tarihli ve 2010/725 sayılı kararnamenin ekli) Bakanlar Kurulu kararı doğrultusunda tüberküloz ilaçlarının dağıtım kapsamı ve niteliği genişletilerek veremli hasta ve temaslıları için herhangi bir sosyal güvencesi olup olmadığına bakılmaksızın I. II. ve III. basamak sağlık kurum ve kuruluşlarına tüberküloz ilaçları Daire Başkanlığımızca temin edilip dağıtılmaya başlanmıştır.

Verem savaşı dispanserleri ve bölge tüberküloz laboratuvarlarında bulunan mikrobiyoloji laboratuvarlarında tüberkülozun mikroskopik tanısı yapılabilmektedir. Buna ek olarak birçok sağlık kurumunda daha ileri tanı yöntemleri ile birlikte kültür ve ilaç duyarlılık testleri yapılabilmektedir.

Ülke genelinde yaygın olarak dağılım gösteren verem savaşı dispanserlerinde verem şüpheli kişilerin, verem hastalarının ve temaslılarının muayene, radyolojik inceleme ve laboratuvar tetkikleri ücretsiz olarak yapılmaktadır.

Ülkemizde 2005 yılından önce tüberküloz hastaları ile ilgili veriler yığma veriler olarak toplanmakta iken 2005 yılından itibaren bireysel veriler toplanmaya ve 2007 yılından itibaren yıllık raporlar halinde yayımlanmaya başlanmıştır.

Sürveyans sistemleri esas olarak hastalık kontrol programlarının ayrılmaz bir parçası olup gerçek zamanlı olmaları halinde programın izleme ve değerlendirmesi ile gerekli düzeltici önlemlerin vakit kaybettirmeden alınabilmesi için en önemli kaynaklardır. Veri kalitesi ve tamlığını arttırmak, programın izleme ve değerlendirmesinin anlık olmasını sağlamak ve bu sayede ulusal tüberküloz kontrol programını güçlendirmek amacıyla Başkanlığımızca “Elektronik Tüberküloz Yönetim Sistemi” (e-TYS) kurulması çalışması devam etmekte olup 2011 yılı içinde hayata geçirilmesi planlanmaktadır.

B. Çok İlaça Dirençli Tüberküloz, TB/HIV birlikteliği ve diğer risk gruplarının sorunlarının öne çıkartılması

- TB/HIV birlikteliği ile ilgili aktivitelerin gerçekleştirilmesi*
- ÇİD-TB ile mücadele edilmesi*
- Mülteciler, hükümlüler, bakım ve huzurevinde yaşayanlar için özel önlemler alınması*

Ocak 2008'den itibaren ÇİD-TB hastalarının ilaçlarının (İkinci seçenek tüberküloz ilaçları) dağıtımını kesintisiz, güvenli ve hızlı bir şekilde Daire Başkanlığımız tarafından yapılmaktadır.

1952 yılından beri Başkanlığımız bünyesinde faaliyetlerini sürdüren Mobil Tarama Ekipleri, Sağlıkta Dönüşüm Programı kapsamında etkin faaliyet yürütülebilmesi ve yatay organizasyonun güçlendirilmesi amacıyla 2006 yılında ilgili İl Sağlık Müdürlüklerine devredilmiştir. İl Sağlık Müdürlükleri bünyesinde hizmet veren Mobil Tarama Ekipleri'ne yenileri eklenmiş ve böylece veremle ilgili risk grubu tarama hizmetleri güçlendirilmiştir.

C. Sağlık sisteminin güçlendirilmesine katkı sağlanması

- Sağlık politikalarının geliştirilmesi*
- TB enfeksiyon kontrolünün oluşturulması ve güçlendirilmesi*
- TB laboratuvar ağının oluşturulması*
- Sağlık hizmetinde çalışanlara tüberkülozla ilgili eğitimin verilmesi*

Başkanlığımızca Sağlıkta Dönüşüm Programı kapsamında yürütülen Performans Esaslı Bütçeleme ve Stratejik Plan (2010-2014)'a uyum sağlanması amacıyla çalışmalar yürütülmektedir.

Ülkemizde tüberküloz tanı laboratuvarları ile ilgili standartların belirlenmesi ve tüberküloz tanı laboratuvar ağı oluşturulması çalışmaları yürütülmektedir. Verem hastalığının teşhis ve tedavi sürecinde önemli rol oynayan tüberküloz laboratuvarlarının; uluslararası kabul edilebilir standartlara sahip, Ulusal Tüberküloz Referans Laboratuvarı'nın uygulamaları ve denetimi ile kalite kontrollü, sisteme veri akışı sağlayan laboratuvarlardan oluşması planlanmaktadır.

Dispanserlerde görev yapan hekimlere Verem Savaşı Dairesi Başkanlığı tarafından "Mesleki Gelişim Eğitimleri" verilerek gerekli teknik ve bilgi donanımları artırılmıştır. "Mesleki Gelişim Eğitimi"nin amacı, verem savaşı dispanserlerinde görevli hekimlerin mesleki bilgi ve becerisini arttırarak hizmet kalitesini yükseltmek ve standardizasyonu sağlamaktır.

D. Sağlık-bakım hizmeti veren tarafların verem mücadelesine dahil edilmesi

- Kamu, özel sektör ve sivil toplum örgütleri ile ortak faaliyetlerin yürütülmesi*
- Tüberküloz tanı, tedavi ve takibini yapan tüm sağlık kurum ve kuruluşlarının hizmetlerini TB Bakımına Yönelik Uluslararası Standartlara uygun şekilde vermelerinin sağlanması*

Ülkemizde Ulusal Tüberküloz Kontrol Programı, bilimsel danışma kurulları ve sivil toplum örgütleri ile yapılan çalıştayların katkıları ile yeniden revize edilmeye başlanmıştır. "Veremsiz Bir Türkiye" idealini gerçekleştirmeye yönelik çalışmalar yapmak amacıyla 14.07.2010 tarihinde "Türkiye'de Veremle Mücadelede Ortak Hareket Çalıştayı- I", 26.10.2010 tarihinde de bu çalışmanın devamı niteliğindeki "Türkiye'de Veremle Mücadelede Ortak Hareket Çalıştayı- II" gerçekleştirilmiştir. Çalıştaya Sağlık Bakanlığı Verem Savaşı Dairesi Başkanlığının koordinasyonunda kamu kurum ve kuruluşlarından; Başbakanlık (Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü), Adalet Bakanlığı (Ceza ve Tevkif Evleri Genel Müdürlüğü), Milli Savunma Bakanlığı (Sağlık İşleri Dairesi Başkanlığı), Milli Eğitim Bakanlığı (Sağlık İşleri Dairesi Başkanlığı) ve Türk Kızılay'ı ile 16 sivil toplum örgütünün katılımı sağlanmıştır. Bu çalışmalar ile kamu ve sivil toplum örgütlerinin tüberkülozla mücadele konusunda var olan katkılarının artırılması hedeflenmiştir.

E. TB hastalarını ve toplumu güçlendirme

- a. Savunuculuk, iletişim ve toplumsal seferberlik
- b. TB mücadelesine toplumun katılımının sağlanması
- c. Tüberkülozlu Hastaların Hasta Hakları ve Sorumlulukları

Ülkemizde veremle savaşta toplumun farkındalığının artırılması, toplumun verem hastalığı konusunda bilgilendirilmesi, bu amaçla sivil toplum örgütleri ile koordineli çalışmalarla güç birliğine gidilmesi, TB hastalarının hasta hakları ve sorumlulukları konularında bilgilendirilmesi kapsamında çalışmalar 2010 yılı içinde başlatılmıştır.

F. TB ile ilgili bilimsel araştırmaların yapılmasının sağlanması ve desteklenmesi

- a. Program esaslı yöneylem araştırmaları
- b. Yeni tanı yöntemleri, ilaç ve aşı geliştirme çalışmalarının yürütülmesi

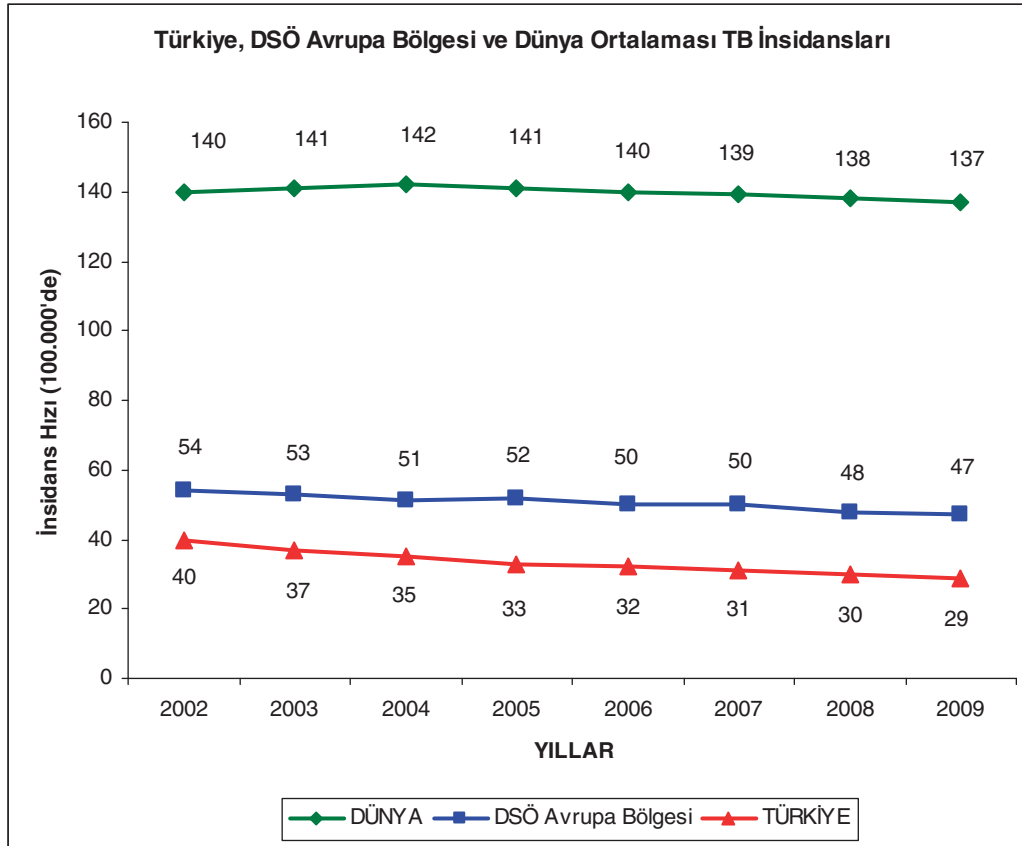
TB ile ilgili bilimsel araştırmaların yapılmasının teşviki ve desteklenmesi kapsamında; verem savaşı dispanserlerinde bilimsel araştırmaların rahatlıkla yapılabilmesi, yapılan çalışmaların veremle savaşa katkısının sağlanması ve bu tür çalışmalara gerekli desteğin temini amacıyla 2010 yılı içinde başlatılan çalışmalarımız devam etmektedir.

“DÜNYA SAĞLIK ÖRGÜTÜ KÜRESEL TÜBERKÜLOZ KONTROLÜ 2010 RAPORU”NDA TÜRKİYE

Tüberküloz kontrolü ile ilgili olarak Bin Yıl Kalkınma Hedefleri ve Stop TB Ortaklığı Hedefleri çerçevesinde; 2015 yılına kadar insidansın azaltılması, prevalans ve mortalitenin 1990’daki seviyelerinin yarısına düşürülmesi, yeni yayma pozitif akciğer TB hastalarının en az %70’inin kalite kontrollü bakteriyolojik muayene ile tespit edilmesi ve yeni yayma pozitif akciğer TB hastalarının en az %85’inin başarı ile tedavi edilmesi hedefleri belirlenmiştir.

DSÖ’nün tüberküloz insidansı ile ilgili hedefi 2015 yılına kadar insidans hızı artışının durdurularak geriye çevrilmesidir. 1990-1997 arasında yüz binde 58 olan TB insidans hızı, 1998 yılında yüz binde 54’e düşmüştür. 1998 yılından itibaren azalma trendi devam etmekte olup 2009 yılında insidans yüz binde 29’dur.

“Dünya Sağlık Örgütü Küresel Tüberküloz Kontrolü 2010 Raporu” verilerine göre ülkemizin de içinde yer aldığı DSÖ Avrupa Bölgesi’nde 2009 yılı tüberküloz insidansı ortalaması yüz binde 47 iken, Türkiye’nin tüberküloz insidansı yüz binde 29’dur. Dünya genelinde 2009 yılı tüberküloz insidansı ortalaması ise yüz binde 137’dir (Şekil 1).

Şekil 1. Türkiye, DSÖ Avrupa Bölgesi ve Dünya Ortalaması TB İnsidans Hızları, 2002-2009 (DSÖ verileri)

2002-2009 yılları arasında insidanstaki değişim yüzdesi dünya genelinde -2.1, DSÖ Avrupa Bölgesi’nde -13 iken Türkiye’de -27.5’dir.

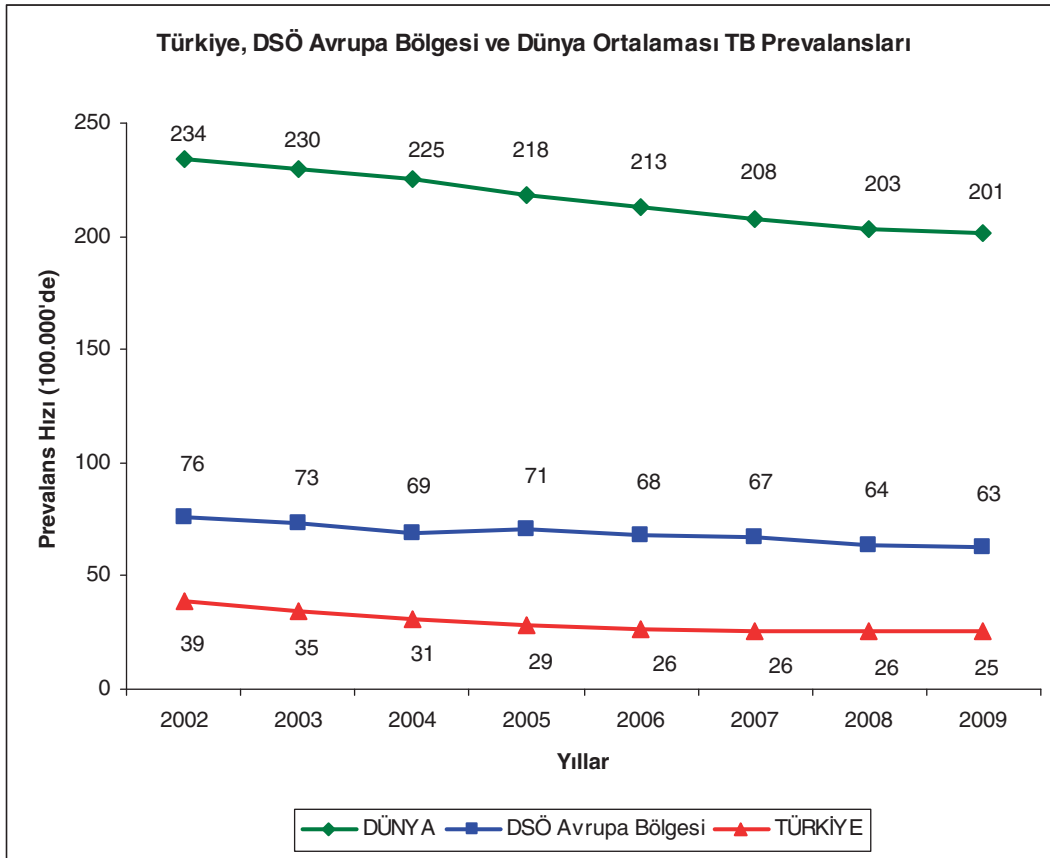
Tablo 1. Türkiye, DSÖ Avrupa Bölgesi ve Dünya Ortalaması TB İnsidans Hızları, 1990-2009 (DSÖ verileri)

Yıllar	Türkiye	DSÖ Avrupa Bölgesi	DÜNYA
1990	58	55	128
1991	58	54	128
1992	58	55	128
1993	58	54	128
1994	58	53	128
1995	58	54	129
1996	58	53	129
1997	58	54	130
1998	54	53	132
1999	50	56	134
2000	46	56	136
2001	43	55	138
2002	40	54	140
2003	37	53	141
2004	35	51	142
2005	33	52	141
2006	32	50	140
2007	31	50	139
2008	30	48	138
2009	29	47	137

DSÖ Avrupa Bölgesi: DSÖ Avrupa Bölgesinde yer alan 53 ülkenin insidanslarının ortalamasıdır.

DSÖ, tüberküloz kontrol programlarının başarı göstergesi olarak prevalansı esas almaktadır. DSÖ’nün tüberküloz prevalansı ile ilgili hedefi, “tüberküloz prevalansını 2015 yılına kadar, 1990 yılına kıyasla yarıya düşürmektir”.

Türkiye’nin 1990 yılında yüz binde 52 olan tüberküloz nokta prevalansı 2006 yılında yüz binde 26’ya düşürüldü ve prevalans hedefine ulaşıldı. 2009 yılında ise Türkiye’nin tüberküloz nokta prevalans hızı yüz binde 25 iken DSÖ Avrupa Bölgesinde yüz binde 63, dünya genelinde ise yüz binde 201’dir (Şekil 2).

Şekil 2. Türkiye, DSÖ Avrupa Bölgesi ve Dünya Ortalaması TB Nokta Prevalans Hızları, 2002-2009 (DSÖ verileri)

2002-2009 yılları arasında prevalanstaki değişim yüzdesi dünya genelinde -14.1, DSÖ Avrupa Bölgesi’nde -17.1 iken Türkiye’de -35.9’dur.

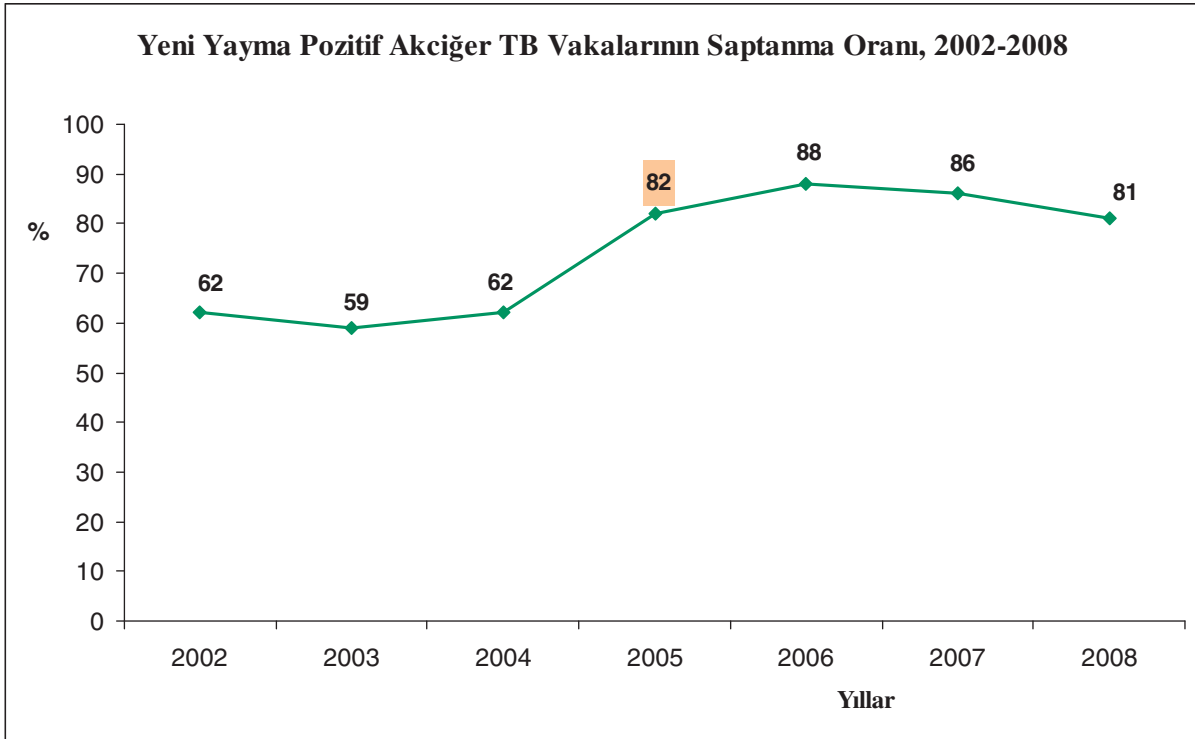
Tablo 2. Türkiye, DSÖ Avrupa Bölgesi ve Dünya Ortalaması TB Nokta Prevalans Hızları, 1990-2009 (DSÖ verileri)

Yıllar	Türkiye	DSÖ Avrupa Bölgesi	DÜNYA
1990	52	96	253
1991	52	95	251
1992	52	95	249
1993	52	92	232
1994	57	89	230
1995	59	86	226
1996	58	81	225
1997	57	78	226
1998	50	74	227
1999	48	80	229
2000	46	80	231
2001	43	77	234
2002	39	76	234
2003	35	73	230
2004	31	69	225
2005	29	71	218
2006	26	68	213
2007	26	67	208
2008	26	64	203
2009	25	63	201

DSÖ Avrupa Bölgesi: DSÖ Avrupa Bölgesinde yer alan 53 ülkenin prevalanslarının ortalamasıdır.

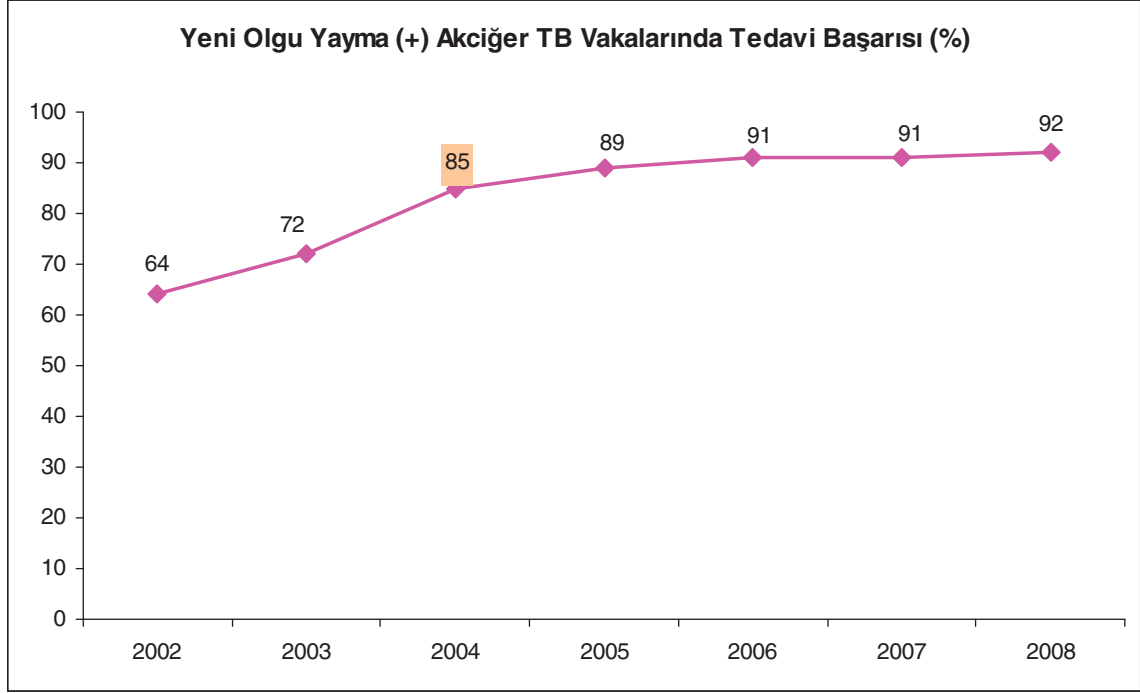
DSÖ'nün belirlediği hedeflerden birisi de yeni yayma pozitif akciğer TB hastalarının en az %70'inin kalite kontrollü bakteriyolojik muayene ile tespit edilmesidir. Ülke genelinde tespit edilen hasta sayısının DSÖ tarafından hesaplanan tahmini hasta sayısına oranıdır (Tespit edilen olgu sayısı/ Tahmini olgu sayısı x 100).

2005 yılında yeni yayma pozitif akciğer TB hastalarının %82'si bulunarak bu hedefe ulaşılmıştır. 2008 yılında da yeni yayma pozitif akciğer TB hastaların %81'i tespit edilmiştir.

Şekil 3. Yeni Yayma Pozitif Akciğer TB Vakalarının Saptanma Oranları (DSÖ Verileri)

Yeni yayma pozitif akciğer TB hastalarının en az %85'inin başarı ile tedavi edilmesi hedefi ile ilgili olarak, 2004 yılında hastaların %85'inde tedavi başarısı sağlanarak bu hedefe ulaşılmıştır. Ülkemizde tedavi başarısı artarak devam etmekte olup 2008 yılında da yeni yayma pozitif akciğer TB hastalarının %92'sinde tedavi başarısı yakalanmıştır.

Şekil 4. Yeni Yayma Pozitif Akciğer TB Vakalarında Tedavi Başarısı, 2002-2008 (DSÖ Verileri)

Avrupa Hastalıkları Önleme ve Kontrol Merkezi (ECDC) ile Dünya Sağlık Örgütü'nün yayınladığı "Avrupa'da Tüberküloz Sürveyansı 2009 Raporu"nda DSÖ Avrupa Bölgesinde Türkiye'nin de aralarında bulunduğu 9 ülkenin %85 tedavi başarısı hedefini yakaladığı belirtilmiştir.

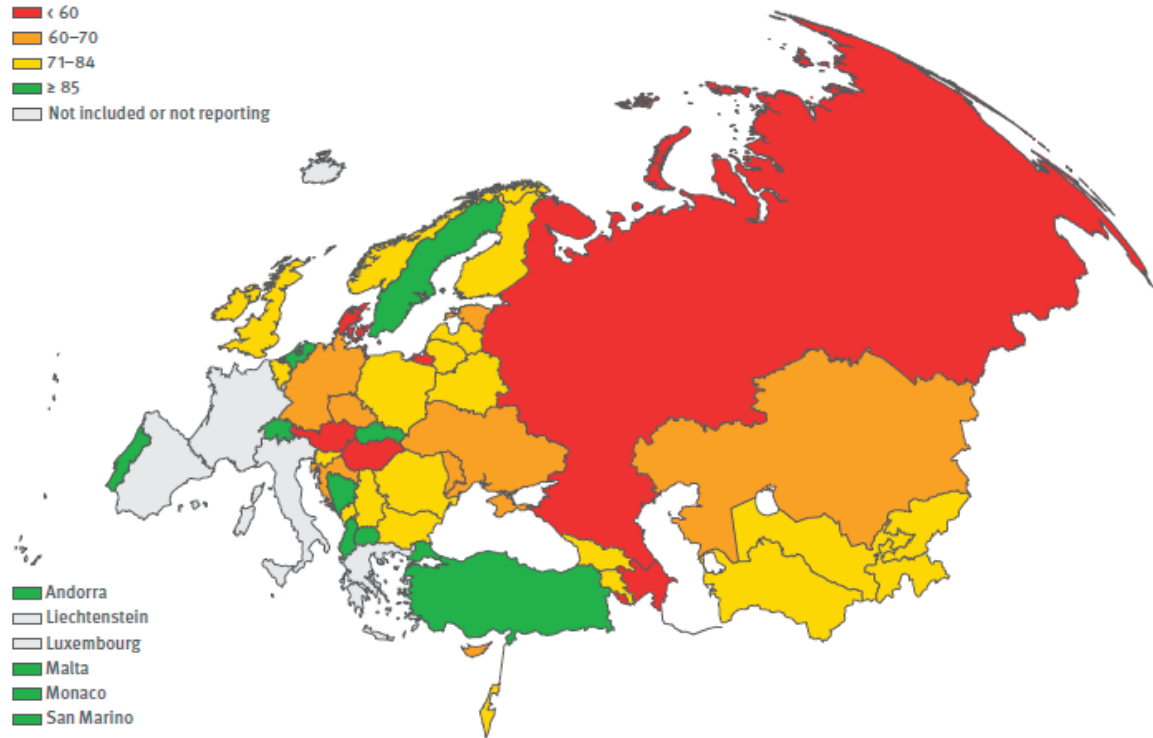
Tablo 3. 2008 Yılı Yeni Yayma Pozitif Akciğer TB Vakalarında Ülkelerin Tedavi Başarısı Sıralaması

ÜLKE	Tedavi Başarısı (%)
1. Malta	92,3
2. Bosna Hersek	92,1
3. TÜRKİYE	91,6
4. Arnavutluk	90,6
5. Makedonya	88,8
6. İsveç	87,4
7. Portekiz	87,3
8. Slovakya	87,0
9. Hollanda	85,0

Tuberculosis surveillance in Europe 2009

SURVEILLANCE REPORT

Map 11: Percentage success rate among laboratory-confirmed new pulmonary TB cases, Europe, 2008*

* Data from Kosovo (in accordance with Security Council Resolution 1244 (1999)) is not included in the figures reported for Serbia

Şekil 5. DSÖ Avrupa Bölgesinde Yeni Yayma Pozitif Akciğer TB Olgularında Tedavi Başarısı, 2008

Turkey

Tuberculosis profile

Population 2009 (millions) 75

Estimates of burden * 2009	Number (thousands)	Rate (per 100 000 pop)
Mortality (excluding HIV)	24 (1.2–4.1)	3.1 (1.6–5.5)
Prevalence (incl HIV)	19 (7.6–32)	25 (10–43)
Incidence (incl HIV)	22 (18–26)	29 (24–35)
Incidence (HIV-positive)	0.046 (0.013–0.099)	0.06 (0.02–0.13)
Case detection, all forms (%)	77 (64–95)	

Case notifications 2009

New cases	(%)	Retreatment cases	(%)
Smear-positive	6007 (38)	Relapse	814 (56)
Smear-negative	2561 (16)	Treatment after failure	77 (5)
Smear unknown	1728 (11)	Treatment after default	126 (9)
Extrapulmonary	5647 (35)	Other	428 (30)
Other	0 (0)		
Total new	15943	Total retreatment	1445
Total < 15 years	940		

Total new and relapse	16757	(96% of total)
Total cases notified	17402	

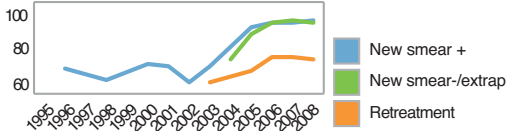
Drug regimens

Rifampicin used throughout treatment	Yes
% of patients treated with fixed-dose combinations (FDCs)	0
Paediatric formulations procured	Yes

Treatment success rate 2008 (%)

New smear-positive	92
New smear-negative/extrapulmonary	91
Retreatment	75

Treatment success rate (%)

MDR-TB, Estimates among notified cases * 2008

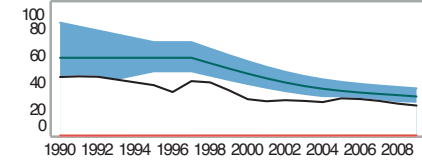
% of new TB cases with MDR-TB	0.40 (0.0–1.3)
% of retreatment TB cases with MDR-TB	5.6 (0.0–13)
Estimated MDR-TB cases among new pulmonary TB cases notified in 2009	41 (0–130)
Estimated MDR-TB cases among retreated pulmonary TB cases notified in 2009	81 (0–190)

MDR-TB reported cases 2009	Retreat-ment		
	New		Total
Cases tested for MDR-TB	3714	599	4313
% of notified tested for MDR-TB	23	41	25
Confirmed cases of MDR-TB	99	123	222
MDR-TB patients started treatment			222

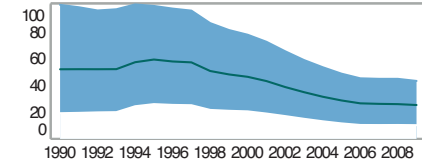
Laboratories	2008	2009	2010
Smear (per 100 000 population)	0.2	0.2	<0.1
Culture (per 5 million population)	1.6	2.5	<0.1
DST (per 10 million population)	1.5	3.1	0.1

Second-line DST available	In country
National Reference Laboratory	Yes

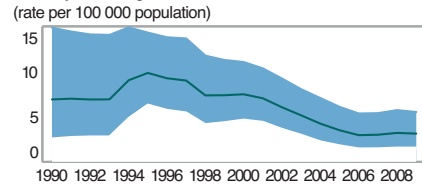
Incidence (HIV+TB in orange), notifications (black) (rates per 100 000 population)

Prevalence (rate per 100 000 population)

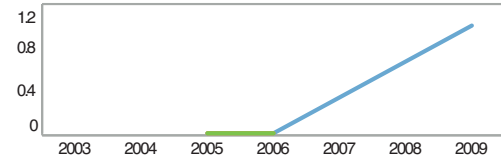
Mortality excluding HIV

TB/HIV 2009

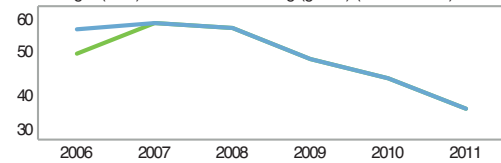
TB patients with known HIV status	1
% of TB patients with known HIV status	<1
TB patients that are HIV-positive	1
% of tested TB patients that are HIV-positive	100
% HIV-positive TB patients started on CPT	
% HIV-positive TB patients started on ART	
HIV-positive people screened for TB	
HIV-positive people provided with IPT	

CPT (orange) and ART (green) for HIV-positive TB patients (blue)

Financing	2010	2011
Total budget (US\$ millions)	44	37
Available funding (US\$ millions)	44	37
% of budget funded	100	100
% available funding from domestic sources	100	100
% available funding from Global Fund	0	0

NTP Budget (blue) and available funding (green) (US\$ millions)

* Ranges represent uncertainty intervals

Şekil 6. Dünya Sağlık Örgütü Küresel Tüberküloz Kontrolü 2010 Raporu Türkiye Sayfası

Turkey

Population estimate 2009 by UN Statistical Database: 74815704

Tuberculosis case notifications, 2009

Total number of cases	17402
Notification rate per 100 000	23.3
New & relapses (lab+) number	16757
New & relapses (lab+) notification rate per 100 000	22.4
Pulmonary	11554 (66.4%)
of which smear-positive	6932 (60.0%)
Culture positive of all TB cases	5835 (33.5%)
Mean age (age group) of new TB cases, nationals	25-44 years
Mean age (age group) of new TB cases, non-nationals	25-44 years
Foreign citizens of all TB cases	163 (0.9%)
New (not previously treated)	15943 (91.6%)
TB deaths per 100 000 (2008)	0.6

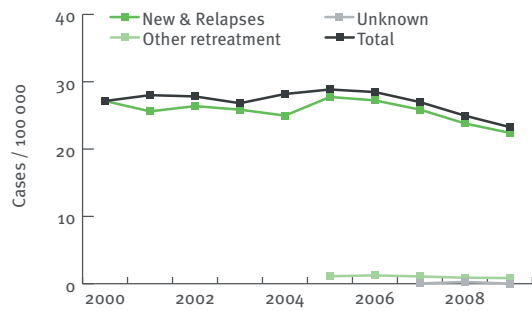
Drug resistance surveillance & TB-HIV co-infection, 2009

Completeness of DRS data	No
Completeness of TB-HIV data	-
Case-linked data reporting	Yes
Cases with DST results	4313 (73.9%)
Cases resistant to isoniazid	564 (13.1%)
Cases resistant to rifampicin	282 (6.5%)
MDR cases	222 (5.1%)
of which XDR cases	-
Cases resistant to ethambutol	202 (4.7%)
Cases resistant to streptomycin	369 (8.6%)
TB cases tested for HIV	-
HIV-positive TB cases	1

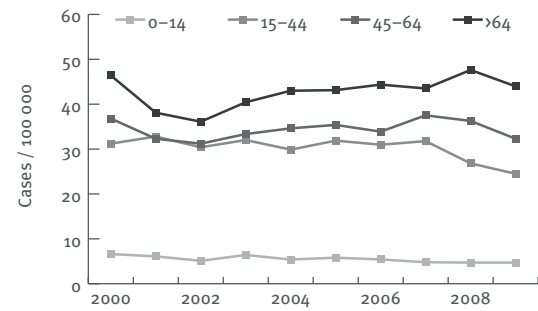
Treatment outcome monitoring, 2008

Geographical coverage	National
Outcome cohort	New pulmonary smear and/or culture positive
Case-linked data reporting	Yes
Notified in 2008	6993
Success	6408 (91.6%)
Died	206 (2.9%)
Failed	42 (0.6%)
Defaulted	199 (2.8%)
Still on treatment	-
Transferred or unknown	138 (2.0%)

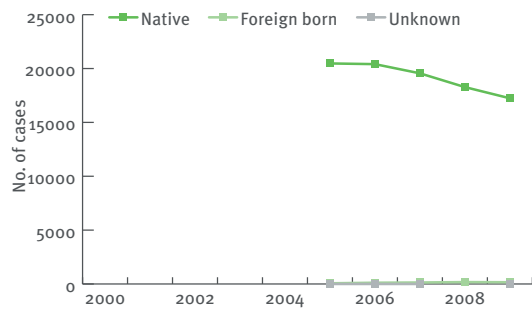
Tuberculosis notification rates by treatment history, 2000-2009

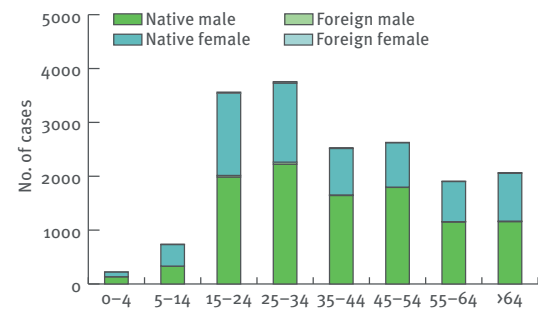
Tuberculosis notification rates by age group, 2000-2009

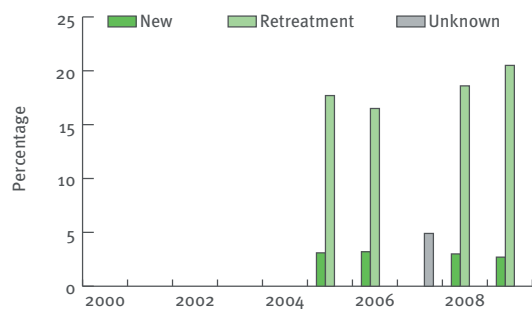
Tuberculosis cases by geographical origin, 2000-2009

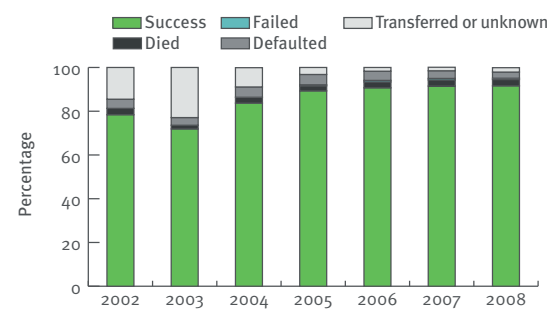
Tuberculosis cases by origin, age group and sex, 2009

MDR TB cases by previous treatment history, 2000-2009*

Treatment outcome, new pulmonary smear-positive cases, 2002-2008*

* Data completeness unknown; no data for 2001-2004

* Data completeness unknown in 2002; smear cohort in 2005; smear+ cases for 2007

Şekil 7. ECDC, WHO Europa “Avrupa’da Tüberküloz Sürveyansı 2009” Türkiye Sayfası

2

ÖZET

ÖZET

Tüberküloz hasta verileri 2005 yılından önce, verem savaşı dispanserlerinden aylık toplam istatistikler olarak gönderilmekte, Başkanlığımızca il ve ülke düzeyinde istatistikler hesaplanmaktaydı. Ülkemizde 2006 yılında uygulanmaya başlanan Doğrudan Gözetimli Tedavi Stratejisi’ne hazırlık olarak 2005 yılından itibaren dispanserlere kayıtlı her bir hastanın verisi bireysel olarak toplanmaya ve analiz edilerek raporlanmaya başlanmıştır.

Tüberküloz hastalarının tanı ve tedavileri uzun süreli programlar dahilinde yürütüldüğü için 2011 raporunda 2010 yılı çalışmaları, 2009 yılı tüberküloz hasta verileri, 2008 yılı tüberküloz hastalarının tedavi sonuçları ve 2007 yılı ÇİD-TB hastalarının ikinci yıl tedavi sonuçları sunulmuştur.

Verem savaşı faaliyetleri:

Ülkemizde 2010 yılında her 500.000 nüfusa bir dispanser olacak şekilde yeniden yapılandırma çalışması başlatılmış, bu doğrultuda 33 dispanser kapatılmış, 1 yeni dispanser açılmıştır. Verem savaşı dispanseri sayısı 2010 yılı sonu itibarıyla 198’dir.

Ankara’da bulunan Refik Saydam Hıfzıssıhha Merkezi Başkanlığı bünyesinde yer alan Ulusal Tüberküloz Referans Laboratuvarı ile birlikte ülke genelinde 417 laboratuvarında tüberküloz tanı hizmetleri verilmektedir. Referans Laboratuvarı dışındaki laboratuvarların 121’i verem savaşı dispanseri, 91’i devlet hastanesi, 57’si özel hastane, 56’sı tıp fakültesi hastanesi, 22’si bölge TB laboratuvarı, 17’si özel laboratuvar, 14’ü göğüs hastalıkları hastanesi, 5’i özel tıp merkezi ve 33’ü diğer kurum laboratuvarıdır.

Toplam 417 laboratuvarın 416’sında (%99,8) yayma mikroskopisi, 165’inde (%39,6) konvansiyonel kültür, 79’unda (%18,9) sıvı kültür, 64’ünde (%15,3) biyokimyasal tiplendirme, 45’inde (%10,8) moleküler tiplendirme, 69’unda (%16,5) ilaç duyarlılık testi (İDT) ve 19’unda (%4,6) hızlı direnç testi yapılmaktadır.

Laboratuvarların 242’sinde (%58) sadece direkt mikroskopik inceleme yapılırken, 28 ilde yer alan toplam 52 laboratuvarında ise (%12,5) yayma + konvansiyonel kültür + sıvı kültür + İDT + biyokimyasal ya da moleküler tiplendirme yapılmaktadır.

Daire Başkanlığımızca sivil toplum kuruluşları ile işbirliği ile 14.07.2010 tarihinde “Türkiye’de Veremle Mücadelede Ortak Hareket Çalıştayı-I” ve 26.10.2010 tarihinde “Türkiye’de Veremle Mücadele Ortak Hareket Çalıştayı-II” gerçekleştirilmiştir. Oluşturulan altı çalışma grubu ile başlatılan çalışmalar devam etmektedir.

Daire Başkanlığımız tarafından 23-24 Aralık 2010 tarihlerinde “Tüberküloz Laboratuvarlarında Standardizasyonun Sağlanması ve Ulusal Tüberküloz Laboratuvar Ağı Yapılanması” konulu danışma kurulu toplantısı yapılmıştır.

“Hekimlere Yönelik Mesleki Gelişim Eğitimi” kapsamında verem savaşı dispanserinde çalışan 196 hekime eğitim verilmiştir.

Dünya Sağlık Örgütü’nden iki uzman Türkiye’yi ziyaret etmiş, il düzeyinde ülkemizdeki çalışmalarını gözlemlemiştir.

Daire Başkanlığımızca; “www.verem.saglik.gov.tr” internet sitesi hizmete sunulmuş; toplumsal farkındalığımızı artırmak ve birlikteliğimizi pekiştirmek hedeflenmiştir. Yine Daire Başkanlığı çalışanları ve diğer katkıda bulunanların desteği ile “*Türkiye’de Verem Savaşı Dergisi*” çıkarılmaya başlanmıştır.

Rutin ikmal, sürveyans çalışmaları ve uluslararası toplantılara katılım faaliyetleri yürütülmüştür.

Dispanserlerin faaliyetleri:

Verem savaşı dispanserlerinde 2010 yılında 2.378.998 poliklinik muayenesi yapılmıştır. Radyolojik tetkik sayısı 1.793.368 ve direkt mikroskopi sayısı 92.238 olarak gerçekleşmiştir. Bölge tüberküloz laboratuvarlarına gönderilen örnek sayısı 125.256’dır.

2009 yılı için temaslı muayene sayısı 115.421 (hasta başına 6,6 kişi) iken, koruyucu ilaç tedavisine alınanların sayısı ise 21.326 kişi (hasta başına 1,2 kişi)’dir.

2010 yılında dispanserlerde kayıt altına alınan hastaların %97,9’unun tedavilerine doğrudan gözetim altında başlanmıştır.

Yurt genelinde il sağlık müdürlüklerine bağlı olarak faaliyet gösteren 15 Mobil Tarama Ekibi tarafından 2010 yılında toplam 256.769 kişinin röntgen taraması gerçekleştirilmiştir. Yapılan taramalar sonucunda 3.557 tüberküloz şüphelisi saptanmış olup ileri tetkikler sonucunda 82 kişinin tüberküloz hastası olduğu tespit edilmiştir.

2009 yılı tüberküloz hasta verileri:

Toplam 17.402 tüberküloz hastası 2009 yılında verem savaşı dispanserleri kayıtlarına girmiştir. Toplam olgu hızı yüz binde 25,8’den **yüz binde 24,0’e** (-%7) düşüş göstermiştir.

Hastaların 10.519’u (%60,4) erkek, 6.883’ü (%39,6) kadındır. Erkek/Kadın oranı 1,5’tir. Olgu hızı erkeklerde yüz binde **28,8** ve kadınlarda yüz binde **19,1**’dir. Olgu hızının yaş gruplarına dağılımı incelendiğinde, 15-24 yaş grubundan başlayarak yükseldiği, 65 ve üzeri yaşlarda en yüksek düzeye (yüz binde 40,6) ulaştığı görülmektedir.

Toplam 17.402 hastada yeni olguların oranı **%91,6** (15.943) iken önceden tedavi görmüş olguların oranı **%8,4**tür (1.459). Önceden tedavi görmüş olguların toplam hasta içindeki oranları; %6,8 (1.177) nüks, %1,1 (185) tedaviyi terkten dönen, %0,4 (83) tedavi başarısızlığından gelen ve %0,1 (14) kronik olgudur.

Hastaların **%62,7**’si (10.906) akciğer tutulumu, **%33,6**’sı (5.848) akciğer dışı organ tutulumu, **%3,7**’si (648) hem akciğer hem de akciğer dışı tutulum göstermiştir. Akciğer dışı TB tespit edilen 6.496 hastanın (5.848+648) **%44,8**’i (2.910) erkek, **%55,2**’si (3.586) kadındır. Akciğer dışı organ tüberkülozlarının en sık plevra (%32,6) ve ekstratorasik lenf bezlerinde (%31,4) görüldüğü tespit edilmiştir.

2009 yılında akciğer tüberkülozu olan 11.554 (10.906+648) hastada yapılan bakteriyolojik tetkikler incelendiğinde; mikroskopi yapılma oranı **%88,5** (10.227/11.554), mikroskopi yapılanlar içinde mikroskopi pozitiflik oranı **%70** (7.162/10.227); kültür yapılma oranı **%63,6** (7.354/11.554),

kültür yapılanlar içinde kültür pozitiflik oranı %77,9 (5.730/7.354); kültür pozitif olgularda ilaç duyarlılık testi yapılma oranı ise %75,2 (4.311/5.730) bulunmuştur.

İlaç duyarlılık testi yapılan toplam 4.320 hastanın (4311 akciğer+9 akciğer dışı) sonuçları incelendiğinde; %19'unda (827/4.320) en az bir ilaca direnç saptanmıştır. En yüksek oranlarda direncin %13 ile izoniyazide karşı (564/4320) geliştiği görülmüştür.

İlaç duyarlılık testi yapılan 4.320 olgunun 222'sinin (%5,1) çok ilaca dirençli (ÇİD- TB) olduğu tespit edilmiştir. İDT yapılanlarda ÇİD-TB oranı yeni olgularda %2,7 (99) iken, önceden tedavi görmüş olgularda %20,5 (123) olarak saptanmıştır.

Verem savaşı dispanserlerinde 2009 yılında kayıt altına alınan yabancı ülke doğumlu hastaların sayısı 163 olup %60,7'si (99) Asya, %25,8'i (42) Avrupa ve %13,5'i (22) Afrika kıtası ülkelerinden gelmiştir. Hastaların 37'si Azerbaycan, 20'si Bulgaristan ve 17'si Türkmenistan uyrukludur.

Tedavi sonuçları, 2008 yılı hastaları:

Verem savaşı dispanserlerine 2008 yılında kaydedilen 18.452 hastadan 216'sının daha sonraki tetkiklerde tüberküloz olmadığı anlaşılmıştır. Toplam 18.236 hastanın (16.569 yeni ve 1.667 önceden tedavi görmüş olgu) tedavi başlangıcından 12 ay sonraki tedavi sonuçları bireysel olarak toplanmıştır.

Tüm tüberküloz hastalarında tedavi başarısı %91 (16.588/18.236); yeni olgularda %92,5 (15.326/16.569), önceden tedavi görmüş hastalarda %75,7 (1.262/1.667) olarak tespit edilmiştir. Ölüm oranı; tüm hastalarda %3 (540/18.236), yeni hastalarda %2,8 (467/16.569) ve önceden tedavi görmüş hastalarda %4,4 (73/1.667) olarak saptanmıştır.

Ölen 540 hastanın yaş gruplarına dağılımı incelendiğinde; %16,2 (87)'sinin 0-44 yaş grubunda, %15,7 (85)'sinin 45-54 yaş grubunda, %19,6 (106)'sinin 55-64 yaş grubunda ve %48,5 (262)'inin 65 ve üzeri yaş grubunda olduğu saptanmıştır. Ölümlerin en sık %48,5 oranı ile 65 ve üzeri yaş grubunda tespit edilmesi dikkat çekici bulunmuştur. Bu yaş grubunda bulunan kişilerin tüberküloz dışı nedenlerle de (senilite gibi) ölmüş olabileceği göz ardı edilmemelidir.

Kadın hastalarda tedavi başarısı %92,7 ve tedavi terki %2,3 iken, aynı oranlar erkeklerde sırasıyla %89,9 ve %3,7'dir. Kadın hastaların tedavi sonuçlarının daha iyi olduğu anlaşılmaktadır.

Yayma pozitif akciğer tüberkülozu olgularında kür oranı; yeni olgularda %58,7 (4.092/6.967) ve önceden tedavi görmüş olgularda %47,3 (505/1.068) olmak üzere tüm olgularda %57,2 (4.597/8.035)'dir. Tedavi başarısı (kür + tedavi tamamlama) oranları ise; yeni olgularda %92 (6.408/6.967), önceden tedavi görmüş olgularda %73 (779/1.068) ve tüm yayma pozitif akciğer tüberkülozu olgularında %89,4 (7.187/8.035)'tür.

Yıllara göre tedavi sonuçları incelendiğinde tedavi başarısının arttığı (2005 yılında %87,5, 2006 yılında %89,4, 2007 ve 2008 yıllarında %91,0) ve tedavi terkinin azaldığı (2005 yılında %5,7, 2006 yılında %4,7, 2007 yılında %4,0 ve 2008 yılında %3,2) görülmektedir.

2007 yılı ÇİD-TB olgularının 2. yıl (24. ay) tedavi sonuçları değerlendirilmiş olup tedavi başarısı %64,6 (155/240)'dır.

SUMMARY

Tuberculosis patient data was sent monthly from tuberculosis dispensaries in the overall statistics; statistics were computed by Tuberculosis Control Department at the provincial and country levels prior to the year 2005. The data of each registered patient to the TB dispensaries has been collected, analyzed and reported on an individual basis each year since 2005 in Turkey for a preparation to Directly Observed Treatment Strategy which was launched in 2006.

Activities of the year 2010, the data of tuberculosis cases of the year 2009, the treatment outcomes of tuberculosis cases of the year 2008 and the second year treatment outcomes of multi drug resistant tuberculosis cases of the year 2007 were presented in this 2011 report, because of carrying out of the diagnosis and treatment of tuberculosis patients in long-term programs.

Tuberculosis Control Activities:

A reconstruction work which means a dispensary for every 500.000 population was started in Turkey in 2010. 33 TB dispensaries were closed and a new TB dispensary was opened in this direction. The number of tuberculosis dispensaries was 198 by the end of 2010.

The tuberculosis diagnostic services were provided in 417 laboratories nationwide together with the National Tuberculosis Reference Laboratory in Ankara which was located within the Refik Saydam National Public Health Agency. 121 of the TB diagnostic laboratories apart from the Reference Laboratory were tuberculosis dispensaries laboratories, 91 were at public hospitals, 57 were at private hospitals, 56 were medical faculty hospitals, 22 were regional TB laboratories, 17 were specialized laboratories, 14 were at chest disease hospitals, 5 were at special medical centers and 33 were in other institutions.

Smear microscopy examination is conducted in 416 of 417 laboratories (99.8%), conventional culture in 165 (39.6%), liquid medium in 79 (18.9%), biochemical identification in 64 (15.3%), molecular typing in 45 (10.8%), DST in 69 (16.5%) and rapid resistance test in 19 (4.6%) of 417 laboratories.

While only the direct microscopic examination is conducted in 242 of TB laboratories (58%); smear + conventional culture + liquid medium + DST + biochemical or molecular typing are done in a total of 52 laboratories (12.5%) in 28 provinces.

The first meeting of “The Workshop of Combined Action to Fight Tuberculosis” was held on 14 July 2010 and the second on 26 October 2010 in Turkey by Tuberculosis Control Department in cooperation with civil society organizations. The committology which was initiated as in six groups has been going on.

“Provision of Standardization in Tuberculosis Laboratories and the Establishment of The National Tuberculosis Laboratory Network Advisory Committee Meeting” was held on 23-24 December 2010 by Tuberculosis Control Department.

196 doctors who work in the tuberculosis dispensaries were trained within the scope of the “Professional Developmental Training for Physicians”.

Two experts from the World Health Organization visited Turkey and observed the TB control programme at the provincial level.

Tuberculosis Control Department has developed the official website and “verem.saglik.gov.tr” website was put into service; increasing social awareness and stiffening unity were aimed by this initiative. “The Journal of Tuberculosis Fight in Turkey” was started to be issued again with the support of Department employees and other contributors.

Routine drug supply activities, surveillance studies and activities of participating to international meetings were conducted during the year.

Activities of tuberculosis dispensaries:

2.378.998 clinical examinations have been made in tuberculosis dispensaries during the year 2010. The number of radiological examinations was 1.793.368 and the number of direct microscopy examination was 92.238. The number of samples sent to the regional tuberculosis laboratories was 125.256.

While the number of contact examination was 115.421 (6.6 people per tuberculosis patient), the number of preventive drug therapy receiving people was 21.326 (1.2 people per tuberculosis patient) for the year 2009.

The treatment of 97.9% of tuberculosis patients registered to TB dispensaries has been started under the direct observation in 2010.

X-ray screening of 256.769 people was held by 15 mobile screening teams which operate in parallel with Provincial Health Directorates in 2010. 3557 people were found to be a tuberculosis suspect as a result of these scans and 82 people were identified as a tuberculosis patient after further investigations.

Tuberculosis patient data for the year 2009:

A total of 17.402 tuberculosis patients have been registered at tuberculosis dispensaries in 2009. Total case notification rate has decreased from 25,8/100.000 to 24,0/100.000 (-7% change).

10.519 (60,4%) of tuberculosis cases were males and 6.883 (39,6%) were females. Male/female ratio of TB cases was 1,5. Case notification rates were 28,8 (per 100.000 population) in males and 19,1 (per 100.000 population) in females. When we examine the distribution of case notification rates in the age groups, we can see that it was increasing starting from the 15-24 age group and reached to the highest level (40,6 per 100.000 population) in the ages 65 and over.

The percentage of new TB cases was 91,6% (n=15.943) and the percentage of retreatment TB cases was 8,4% (n=1.459) in the total of 17.402 TB cases. When we look at distribution of retreated TB cases in all TB cases, 6,8% (n=1.177) were relapses, 1,1% (n=185) were defaulters, 0,4% (n=83) were failures and 0,1% (n=14) were chronic cases.

62,7% (n=10.906) of all TB cases had pulmonary involvement, 33,6% (n=5.848) had extra pulmonary involvement and 3,7% (n=648) had both pulmonary and extra pulmonary involvement. The 44,8% (n=2.910) of 6.496 extra pulmonary TB cases (5.848+648) were males and the 55,2% (n=3.586) were females. The most common extra pulmonary TB cases were the cases that had pleura (32,6%) involvement and extra thoracic lymph nodes (31,4%) involvement.

When we examine the bacteriological tests for the total pulmonary tuberculosis cases of 2009 year (n=11.554) we can see the following results: 88,5% (10.227/11.554) of all cases had a microscopy result, microscopy-positivity percentage in those with a microscopy result was 70%

(7.162/10.227), 63,6% (7.354 / 11.554) of all cases had a culture result , culture-positivity percentage in those with a culture result was 77,9% (5.730/7.354); drug susceptibility testing was performed in 75,2% (4.311/5.730) of culture-positive cases.

When the drug susceptibility testing results of the total 4.320 patients (4.311 pulmonary + 9 extra pulmonary) were examined, resistance to at least one drug was found in 19% (827/4.320) of them. It was seen that the highest rates of resistance had been developed to isoniazid with 13% (564/4320). 222 multidrug resistant tuberculosis (MDR TB) cases (5,1%) have been found to be among 4.320 cases which had a drug susceptibility testing (DST) result. The percentages of MDR-TB in those cases that the DST had been carried out were 2.7% (n=99) for the new cases and 20.5% (n=123) for retreated cases.

The number of foreign-born TB cases registered to tuberculosis dispensaries was 163 in 2009. Of these 163 foreign born patients, 60,7% (n=99) were from Asian countries, 25,8% (n=42) from European countries and 13,5% (n=22) from African countries. 37 cases were Azerbaijan, 20 were Bulgarian and 17 were Turkmenistan.

Treatment outcomes, patients of the year 2008:

216 of 18.452 TB cases which were registered at tuberculosis dispensaries in 2008 have been found not to be TB in later examination. The treatment outcomes of total 18.236 TB cases (16.569 new and 1.667 retreatment cases) were collected individually as 12 months later treatment results after the beginning of the TB treatment.

Treatment success rates were 91% (16.588/18.236) in all tuberculosis cases, 92,5% (15.326/16.569) in new cases and 75,7% (1.262/1.667) in retreated cases. Mortality rates were 3% (540/18.236) in all tuberculosis cases, 2,8% (467/16.569) in new cases and 4,4% (73/1.667) in retreatment cases.

When we look at the age group distribution of 540 TB patients who died, we can see that 16,2% (n=87) of them were in 0-44 years age group, 15,7% (n=85) in 45-54 years age group, 19,6% (n=106) in 55-64 years age group and 48,5% (n=262) in 65 and over age group. It was found to be remarkable that the most frequent deaths were in 65 and + age group with the 48,5% rate. It should not be overlooked that the people in this age group might be dead by reasons other than tuberculosis (senility etc).

While the treatment success rate was 92,7% and default rate was 2,3% for female patients, the same rates were 89,9% and 3,7% respectively for male patients. The female patients' treatment outcomes were better than the males as understood.

The cure rates for smear-positive pulmonary tuberculosis cases were 58,7% (4.092/6.967) in new cases, 47,3% (505/1.068) in retreated cases and 57,2% (4.597/8.035) in all cases. Treatment success (cure + treatment completion) rates were 92% (6.408/6.967) in new cases, 73% (779/1.068) in retreated cases and 89,4% (7.187/8.035) in all smear positive pulmonary tuberculosis cases.

When we analyze the treatment outcomes by years, it was seen that the treatment success rates had increased (87,5% in 2005, 89,4% in 2006, 91,0% in 2007 and 2008) and default rates had decreased (5,7% in 2005, 4,7% in 2006, 4,0% in 2007 and 3.2% in 2008).

When we analyze the second year treatment outcome of multi drug resistant tuberculosis cases, it was seen that the treatment success rate was 64,6% (155/240).

3

2010 YILI FAALİYETLERİ

Tablo 4. Verem Savaşı Dispanserlerinin Listesi (2010 Yılı Sonu İtibariyle)

NO	İL	DİSPANSERİN ADI	NO	İL	DİSPANSERİN ADI
1	ADANA	Merkez	50	DENİZLİ	Merkez
2		Karşıyaka (D)	51	DİYARBAKIR	1 Nolu
3		Ceyhan	52		2 Nolu
4		Kozan	53		Ergani
5	ADİYAMAN	Merkez	54	EDİRNE	Merkez
6	AFYONKARAHİSAR	Merkez	55		Keşan
7	AĞRI	Merkez	56		Uzunköprü
8	AĞRI	Doğubeyazıt	57	ELAZIĞ	Merkez
9		AMASYA	Merkez	58	ERZİNCAN
10	ANKARA	Merkez	59	ERZURUM	Merkez
11		2 Nolu (Altındağ) (D)	60		Hıms
12		3 Nolu (D)	61		Oltu
13		4 Nolu	62	ESKİŞEHİR	Merkez
14		5 Nolu (Yenimahalle) (D)	63	GAZİANTEP	1 Nolu
15		7 Nolu (Mamak) (D)	64		2 Nolu
16		Çubuk	65		İslahiye
17	ANTALYA	Merkez	66	GİRESUN	Nizip
18		Alanya	67		Merkez
19		Elmalı	68	GÖRELE	Görece
20		Kaş	69	GÜMÜŞHANE	Merkez
21		Kepez (Dr.Faik Doğrusöyler) (D)	70	HAKKARİ	Merkez
22	ARTVİN	Merkez	71	HATAY	Merkez
23	AYDIN	Merkez (D)	72		İskenderun
24		Çine	73	ISPARTA	Merkez
25		Nazilli	74	MERSİN	Merkez
26	Söke	75	Anamur		
27	Merkez	76	Silifke		
28	BALIKESİR	Bandırma	77		Tarsus
29	BİLECİK	Edremit	78		Fatih
30		Merkez	79		Beşiktaş (Sait Çiftçi)
31	Bozüyük	80	Beykoz (D)		
32	BİNGÖL	Merkez	81	Çatalca	
33	BİTLİS	Merkez	82	Eyüp (D)	
34	BOLU	Merkez	83	Kadıköy (D)	
35	BURDUR	Merkez	84	Kartal (D)	
36	BURSA	Merkez	85	Bahçelievler	
37		Nilüfer (D)	86	Sarıyer (D)	
38		Yıldırım	87	Şehremini (D)	
39		Gemlik	88	İSTANBUL	Şişli (D)
40		İnegöl	89	Taksim (D)	
41		M.Kemalpaşa	90	Tevfik Sağlam (Bayrampaşa)	
42		Orhaneli	91	Üsküdar (D)	
43		Mudanya	92	Zeytinburnu (D)	
44		Merkez	93	Zülfü Sami Özgen (Bakırköy)	
45		ÇANAKKALE	Biga	94	Bakırköy (Bölge TB lab.)
46	Ezine	95	Ümraniye (D)		
47	Gelibolu	96	Gaziosmanpaşa		
48	ÇANKIRI	Merkez	97	Bağcılar	
49	ÇORUM	Merkez	98	Maltepe	

Tablo 4. Verem Savaşı Dispanserlerinin Listesi (2010 Yılı Sonu İtibariyle) (devam)

NO	İL	DİSPANSERİN ADI	NO	İL	DİSPANSERİN ADI
99	İSTANBUL	Güngören	149	MUĞLA	Merkez
100		Küçükçekmece	150		Fethiye
101		Esenler (D)	151		Milas
102		Pendik (D)	152	MUŞ	Merkez
103		Esenyurt	153	NEVŞEHİR	Merkez
104		Bahçelievler Doğu Sanayi	154	NİĞDE	Merkez
105		Sultanbeyli	155	ORDU	Merkez
106		Kağıthane	156		Fatsa
107		Samandıra	157		Ünye
108		Bağcılar Güneşli	158	RİZE	Merkez
109	Arnavutköy	159	SAKARYA	Merkez	
110	Tuzla	160		Akyazı	
111	Kahramanlar-Merkez	161		Geyve	
112	A. Halim Bayer (D)	162		Hendek	
113	Karşiyaka (D)	163		Karasu	
114	Bornova	164		Merkez	
115	H. Açıan (Eşrefpaşa)	165	SAMSUN	Bafra	
116	İZMİR	Bergama	166	SAMSUN	Çarşamba
117		Ödemiş (D)	167		SİİRT
118		Tire	168	SİNOP	Merkez
119		Torbalı	169	SİVAS	Merkez
120		Çiğli (D)	170	TEKİRDAĞ	Merkez
121		Buca (D)	171		Çorlu
122	Balçova (D)	172	TOKAT	Merkez	
123	KARS	Merkez	173	TRABZON	Merkez
124	KASTAMONU	Merkez	174	TUNCELİ	Merkez
125	KAYSERİ	Merkez	175	ŞANLIURFA	Merkez
126	KIRKLARELİ	Merkez	176		Viranşehir
127		Babaeski	177		Siverek
128		Lüleburgaz	178	UŞAK	Merkez
129	KİRŞEHİR	Merkez	179	VAN	Merkez
130	KOCAELİ	Merkez	180	YOZGAT	Merkez
131		Gebze	181	ZONGULDAK	Merkez
132		Gölcük	182		Ereğli
133	KONYA	Mümtaz Koru-Merkez	183	AKSARAY	Merkez
134		Güzide Koru (D)	184	BAYBURT	Merkez
135		Akşehir	185	KARAMAN	Merkez
136		Beyşehir	186	KIRIKKALE	Merkez
137		Ereğli	187	BATMAN	Merkez
138	KÜTAHYA	Merkez	188	ŞIRNAK	Merkez
139		Simav	189		Cizre
140	MALATYA	1 Nolu	190	BARTIN	Merkez
141		2 Nolu	191	ARDAHAN	Merkez
142	MANİSA	Merkez	192	İĞDIR	Merkez
143		Akhisar	193	KARABÜK	Merkez
144		Salihli	194	KİLİS	Merkez
145	KAHRAMANMARAŞ	Merkez	195	YALOVA	Merkez
146		Elbistan	196	OSMANİYE	Merkez
147	MARDİN	Merkez	197		Kadirli
148		Midyat	198	DÜZCE	Merkez

D: Dernek Dispanseri

2010 Yılında Yapılan Planlama Çerçevesinde Kapatılan Dispanserler:

Her ilde en az bir adet olmak üzere her 500.000 nüfusa bir dispanser olacak şekilde planlanan yapılandırma çalışması kapsamında 33 adet verem savaşı dispanseri kapatılmıştır.

- Adıyaman Gerger Verem Savaşı Dispanseri
- Adıyaman Kahta Verem Savaşı Dispanseri
- Amasya Merzifon Verem Savaşı Dispanseri
- Balıkesir Ayvalık Verem Savaşı Dispanseri
- Balıkesir Burhaniye Verem Savaşı Dispanseri
- Balıkesir Gönen Verem Savaşı Dispanseri
- Bitlis Tatvan Verem Savaşı Dispanseri
- Bursa Karacabey Verem Savaşı Dispanseri
- Bursa Yenişehir Verem Savaşı Dispanseri
- Diyarbakır Silvan Verem Savaşı Dispanseri
- Elazığ Palu Verem Savaşı Dispanseri
- Giresun Bulancak Verem Savaşı Dispanseri
- Giresun Şebinkarahisar Verem Savaşı Dispanseri
- Isparta Eğirdir Verem Savaşı Dispanseri
- Isparta Yalvaç Verem Savaşı Dispanseri
- İzmir Kiraz Verem Savaşı Dispanseri
- Kayseri Develi Verem Savaşı Dispanseri
- Kütahya Gediz Verem Savaşı Dispanseri
- Kütahya Tavşanlı Verem Savaşı Dispanseri
- Manisa Alaşehir Verem Savaşı Dispanseri
- Manisa Turgutlu Verem Savaşı Dispanseri
- Samsun Havza Verem Savaşı Dispanseri
- Samsun Vezirköprü Verem Savaşı Dispanseri
- Sinop Boyabat Verem Savaşı Dispanseri
- Şanlıurfa Birecik Verem Savaşı Dispanseri
- Şanlıurfa Ceylanpınar Verem Savaşı Dispanseri
- Şanlıurfa Suruç Verem Savaşı Dispanseri
- Van Erciş Verem Savaşı Dispanseri
- Yozgat Akdağmadeni Verem Savaşı Dispanseri
- Yozgat Boğazlıyan Verem Savaşı Dispanseri
- Yozgat Çekerek Verem Savaşı Dispanseri
- Yozgat Sorgun Verem Savaşı Dispanseri
- Yozgat Yerköy Verem Savaşı Dispanseri

2010 Yılında Yeni Açılan Dispanser:

- İstanbul Tuzla Verem Savaşı Dispanseri

Tablo 5. Sağlık Bakanlığı'na Bağlı Göğüs Hastalıkları Hastaneleri (2010 Yılı Sonu İtibariyle)

NO	İLİ	ADI	TOPLAM YATAK SAYISI	VEREM HASTASI YATAK SAYISI
1	Adana	Adana Prof. Dr. Nusret Karasu Göğüs Hastalıkları Hastanesi	187	70
2	Afyonkarahisar	Afyonkarahisar Göğüs Hastalıkları Hastanesi	100	6
3	Aksaray	Aksaray Mustafa Yazıcı Göğüs Hastalıkları Hastanesi	83	6
4	Ankara	Ankara Atatürk Göğüs Hastalıkları ve Göğüs Cerrahisi Eğitim ve Araştırma Hastanesi	534	108
5	Balıkesir	Balıkesir Göğüs Hastalıkları Hastanesi	161	20
6	Bursa	Bursa Prof. Dr. Türkan Akyol Göğüs Hastalıkları Hastanesi	135	27
7	Çorum	Çorum Göğüs Hastalıkları Hastanesi	159	8
8	Denizli	Denizli Buldan Dr. Abdullah Sayiner Göğüs Hastalıkları Hastanesi	96	12
9	Erzurum	Erzurum Nihat Kitapçı Göğüs Hastalıkları ve Göğüs Cerrahi Merkezi	230	14
10	Giresun	Giresun Dr. Ali Menekşe Göğüs Hastalıkları Hastanesi	115	5
11	İstanbul	İstanbul Yedikule Göğüs Hastalıkları ve Göğüs Cerrahisi Eğitim ve Araştırma Hastanesi	406	15
13	İstanbul	İstanbul Süreyyapaşa Göğüs Hastalıkları ve Göğüs Cerrahisi Eğitim ve Araştırma Hastanesi	665	121
14	İzmir	İzmir Dr. Suat Seren Göğüs Hastalıkları ve Göğüs Cerrahisi Eğitim ve Araştırma Hastanesi	500	69
14	Kayseri	Kayseri Nuh Naci Yazgan Göğüs Hastalıkları Hastanesi	125	29
15	Samsun	Samsun Göğüs Hastalıkları ve Göğüs Cerrahisi Hastanesi	171	19
16	Zonguldak	Zonguldak Uzun Mehmet Göğüs ve Meslek Hastalıkları Hastanesi	142	11
TOPLAM			3.809	540

1.1.3. Tüberküloz Laboratuvarları

Ankara'da bulunan Refik Saydam Hıfzıssıhha Merkezi Başkanlığı bünyesinde yer alan tüberküloz laboratuvarı, 23.06.2009 tarihinde **Ulusal Tüberküloz Referans Laboratuvarı** olarak atanmıştır. Referans Laboratuvarı ile birlikte ülke genelinde 81 ilde yer alan 417 laboratuvarda tüberküloz tanı hizmetleri verilmektedir. Bu laboratuvarların dağılımı Tablo 6'da görülmektedir.

Tablo 6. TB Laboratuvarlarının Kurum Tipine Göre Dağılımı

Kurum Tipi	Sayı	%
Ulusal Tüberküloz Referans Laboratuvarı	1	0,2
Verem Savaşı Dispanseri	121	29,0
Devlet Hastanesi	91	21,8
Özel Hastane	57	13,7
Tıp Fakültesi Hastanesi	56	13,4
Bölge TB Laboratuvarı	22	5,3
Özel Laboratuvar	17	4,1
Göğüs Hastalıkları Hastanesi	14	3,4
Özel Tıp Merkezi	5	1,2
Diğer	33	7,9
TOPLAM	417	100,0

Tüberküloz tanı laboratuvarlarında yapılan tetkikler Tablo 7'de görülmektedir.

Tablo 7. Tetkik Yapılma Durumuna Göre TB Laboratuvarlarının Dağılımı

YAPILAN TETKİK	Sayı	%
Yayma Mikroskopisi	416	99,8
Konvansiyonel Kültür	165	39,6
Sıvı Kültür	79	18,9
Biyokimyasal Tiplendirme	64	15,3
Moleküler Tiplendirme	45	10,8
İDT	69	16,5
Hızlı Direnç Testi	19	4,6
TOPLAM	417	

*Yüzdeler toplam laboratuvar sayısı üzerinden alınmıştır.

Toplam 417 laboratuvarın 416'sında yayma mikroskopisi, 165'inde konvansiyonel kültür, 79'unda sıvı kültür, 64'ünde biyokimyasal tiplendirme, 45'inde moleküler tiplendirme, 69'unda İDT ve 19'unda hızlı direnç testi yapılmaktadır.

Laboratuvarların 242'sinde (%58) sadece direkt mikroskopik inceleme yapılmaktadır.

28 ilde yer alan toplam 52 laboratuvarıda (%12,5) yayma + konvansiyonel kültür + sıvı kültür + İDT + biyokimyasal ya da moleküler tiplendirme yapılmaktadır (Tablo 8).

Tablo 8. Yayma + Konvansiyonel Kültür + Sıvı Kültür + İDT + Biyokimyasal ya da Moleküler Tiplendirme Yapan Laboratuvarların Dağılımı

Kurum Tipi	Sayı	%
Ulusal Tüberküloz Referans Laboratuvarı	1	1,9
Tıp Fakültesi Hastanesi	33	63,5
Göğüs Hastalıkları Hastanesi	6	11,5
Eğitim ve Araştırma Hastanesi	6	11,5
Bölge TB Laboratuvarı	3	5,8
Özel Laboratuvar	3	5,8
TOPLAM	52	100,0

Şekil 10. Yayma + konvansiyonel kültür + sıvı kültür + İDT + biyokimyasal ya da moleküler tiplendirme yapan laboratuvarların buldukları illere göre dağılımı (2010 yılı sonu itibariyle)

Ülkemizde 21 ilde (Adana, Ankara, Antalya, Bartın, Bursa, Çorum, Denizli, Diyarbakır, Elazığ, Erzurum, Eskişehir, İstanbul (2 adet), İzmir, Kastamonu, Kayseri, Kocaeli, Konya, Samsun, Sivas, Trabzon, Van ve Zonguldak) toplam 22 adet Bölge Tüberküloz Laboratuvarı VSDB'ye bağlı olarak çalışmaktadır.

Dokuz ildeki Bölge Tüberküloz Laboratuvarında ilaç duyarlılık testi yapılabilmektedir. Bu iller: Adana, Ankara, Antalya, Bursa, Denizli, İstanbul, Kayseri, Kocaeli ve Konya'dır. Bu laboratuvarlar ile Ankara'da Atatürk, İstanbul'da Süreyyapaşa ve Yedikule ile İzmir'de Dr. Suat Seren Göğüs Hastalıkları ve Göğüs Cerrahisi Eğitim ve Araştırma Hastanelerinde ve Ulusal Tüberküloz Referans Laboratuvarında yapılan İDT sonuçları, bu rapordaki ilgili verilerin hazırlanmasında kullanılmıştır.

1.2. İNSAN KAYNAKLARI

Tablo 9. Verem Savaşı Dispanserlerinin Personel Durumu (2010 yılı sonu itibariyle)

Sınıfı	Görevi	Personel Sayısı
Sağlık Hizmetleri Sınıfı	Uzman Doktor	17
	Pratisyen Doktor	301
	Diğer Sağlık Çalışanları	1.257
	Toplam	1.575
Genel İdari Hizmetler Sınıfı		477
Genel Toplam		2.052

1.3. SÜRVEYANS

Bu rapor kapsamında dispanserlere kayıtlı hastaların 2008 yılı tedavi sonuçları ve 2009 yılı hasta bilgileri Türkiye Ulusal Tüberküloz Sürveyansı Araştırması (TUTSA) ile bireysel olarak toplanmış ve analiz edilmiştir.

1.4. TOPLANTILAR ve EĞİTİM FAALİYETLERİ

1.4.1. Uluslararası Toplantılar

2010 yılında VSDB’den katılım sağlanan uluslararası toplantılar:

- 16 -18 Şubat 2010 tarihleri arasında İstanbul’da DSÖ tarafından organize edilen ve Türk Toraks Derneği ve Daire Başkanlığımızın ev sahipliğini üstlendiği “6. Tüberküloz Bakımı ve Kontrolü için Kamu-Özel İşbirliği Toplantısı”,
- 31 Mayıs- 03 Haziran 2010 tarihleri arasında DSÖ tarafından Hollanda’nın Lahey kentinde düzenlenen “DSÖ Avrupa Bölgesi 9. Ulusal Tüberküloz Kontrol Programı Yöneticileri Toplantısı ve 14. Wolfheze Çalıştayı”,
- 15-16 Haziran 2010 tarihleri arasında Avrupa Hastalıkların Önlenmesi ve Kontrolü Merkezi (ECDC) ve DSÖ tarafından Danimarka’nın Kopenhag kentinde gerçekleştirilen “Tüberküloz Sürveyans Ağı Yıllık Toplantısı”,
- 16-17 Temmuz 2010 tarihleri arasında Avusturya’nın Viyana kentinde düzenlenen “TB/ HIV Aktiviteleri Teknik Danışma Toplantısı.”

1.4.2. DSÖ Ekibinin Türkiye Ziyareti

DSÖ'den iki uzman, Daire Başkanlığımızdan bir ekiple birlikte 24-28 Ağustos 2010 tarihleri arasında Türkiye'de "Ulusal Tüberküloz Kontrol Programı" uygulamalarını değerlendirmek üzere Ankara ve Bursa illerinde çalışmalar yapmışlardır.

1.4.3. Çalıştaylar

2010 yılı içinde "Tüberkülozu Durdurma Stratejisi"nde yer alan "Kamu, özel sektör ve sivil toplum örgütleri ile ortak faaliyetlerin yürütülmesi" maddesi gereğince çalışmalar yürütülmüş olup iki çalıştay düzenlenmiştir. 14.07.2010 tarihinde "Türkiye'de Veremle Mücadelede Ortak Hareket Çalıştayı-I" ve 26.10.2010 tarihinde "Türkiye'de Veremle Mücadele Ortak Hareket Çalıştayı-II" gerçekleştirilmiştir. Çalıştaylara kamu kurum ve kuruluşları ile sivil toplum örgütlerinden katılım olmuştur.

Çalışmaya katılan kamu kurum ve kuruluşları:

1. Başbakanlık (Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü)
2. Adalet Bakanlığı (Ceza ve Tevkif Evleri Genel Müdürlüğü)
3. Milli Savunma Bakanlığı (Sağlık İşleri Dairesi Başkanlığı)
4. Milli Eğitim Bakanlığı (Sağlık İşleri Dairesi Başkanlığı)
5. Türk Kızılayı

Çalışmaya katılan sivil toplum örgütleri:

1. Türk Toraks Derneği
2. Türkiye Solunum Araştırmaları Derneği
3. Türkiye Klinik Mikrobiyoloji ve İnfeksiyon Hastalıkları (KLİMİK) Derneği
4. Klinik Mikrobiyoloji Uzmanları Derneği
5. Türkiye Enfeksiyon Hastalıkları ve Klinik Mikrobiyoloji Uzmanları Derneği
6. Türk Mikrobiyoloji Cemiyeti
7. Tüberküloz Danışma ve Dayanışma Derneği
8. Halk Sağlığı Uzmanları Derneği
9. Araştırmacı İlaç Firmaları Derneği
10. Türkiye Ulusal Verem Savaşı Denekleri Federasyonu
11. İstanbul Verem Savaşı Derneği
12. Adana Verem Savaşı Derneği
13. Bursa Verem Savaşı Derneği
14. Antalya Verem Savaş Derneği
15. Trabzon Verem Savaşı Derneği
16. Samsun Verem Savaşı Derneği

Çalıştayda altı çalışma grubu oluşturulmuştur. Bu gruplar;

1. Grup: Toplumun Eğitimi/Farkındalık Yaratma, Etiketleme İle Mücadele-Sosyal Etkinlikler ve Hasta Desteği

2. Grup: Özel Gruplarda Verem Savaşı (Yabancı Uyruklular, Ceza Evleri, HIV/AIDS Hastaları)-Doğrudan Gözetimli Tedavi ve Uyumsuz Hastaların Yönetimi

3. Grup: Klinik Tanı ve Tedavi-Çocukluk Çağı Tüberkülozu-Çok İlaça Dirençli Tüberküloz

4. Grup: Tüberkülozun Laboratuvar Tanısı- Tüberküloz Enfeksiyon Kontrolü

5. Grup: Verem Savaşındaki Çalışmaların İzleme ve Değerlendirilmesi-Epidemiyolojik ve Yöneylem Çalışmaları

6. Grup: Sağlık Çalışanlarının Eğitimi

Bu gruplar çalışmalarına 2011 yılında da devam edecektir.

Çalıştayda ayrıca Daire Başkanlığımız ve sivil toplum örgütleri ile birlikte bir deklarasyon metni hazırlanmış, imzalanan bu deklarasyon ile güç birliğine gidildiği ilan edilmiştir.

Deklarasyon metni:

“Ulusal Veremle Savaş Ortak Hareketi Ortakları olarak; verem hastalarının ve ailelerinin etiketlenme kaygısını ortadan kaldırmak, toplumu verem hastalığının tanısı, tedavisi ve korunması konularında bilgilendirmek, veremli hastalara ve ailelerine sosyoekonomik destek sağlamak, sosyal etkinlikler düzenleyerek farkındalık ve kaynak artırımı sağlamak ve böylece “Veremsiz Bir Türkiye Hedefine Ulaşmak” için güç birliği yapmayı taahhüt ediyoruz.”

1.4.4. Danışma Kurulu Toplantıları

Ankara’da 23-24 Aralık 2010 tarihlerinde “Tüberküloz Laboratuvarlarında Standardizasyonun Sağlanması ve Ulusal Tüberküloz Laboratuvar Ağı Yapılanması” konulu danışma kurulu toplantısı yapılmıştır. Danışma kurulunda tavsiye niteliğinde kararlar alınmış olup çalışmalar devam etmektedir.

1.4.5. Eğitim Faaliyetleri

“Ulusal Tüberküloz Kontrol Programı” kapsamında 2010 yılında “Hekimlere Yönelik Mesleki Gelişim Eğitimi” verilmiştir. Ankara Atatürk Göğüs Hastalıkları ve Göğüs Cerrahisi Eğitim ve Araştırma Hastanesi’nde 22-31 Mart, 26 Nisan-04 Mayıs, 21-26 Haziran, 04-09 Ekim, 11-16 Ekim, 18-23 Ekim, 08-13 Kasım, 29-04 Aralık tarihleri arasında sekiz grup halinde toplam 196 hekime eğitim verilmiştir. 2011 yılında da bu eğitimlerin sürdürülmesi planlanmaktadır.

1.4.6. Verem Eğitimi ve Propaganda Haftası

Ülkemizde ilk olarak 1947 yılında gerçekleştirilen I. Verem Eğitimi ve Propaganda Haftasında; radyo konuşmaları, film gösterileri ile halkı bilgilendirme çalışmaları, halkevlerinin çalışmaları ve BCG aşısının kullanımının yaygınlaştırılması çalışmaları yapılmıştır. Bu yıldan sonra her ocak ayının ilk pazar günü ile başlayan haftası ülkemizde “Verem Eğitimi ve Propaganda Haftası” olarak anılmakta olup bu yıl da 03-09 Ocak 2010 tarihleri arasında 63. Verem Eğitim ve Propaganda Haftası yurt genelinde kapsamlı etkinliklerle anılmıştır.

Verem Savaşı Dairesi Başkanlığı olarak Türkiye Ulusal Verem Savaşı Dernekleri Federasyonu ve Ankara İl Sağlık Müdürlüğü ile birlikte Sayın Müsteşarımızın teşrifleriyle açılış toplantısı ve “Geçmişten Günümüze Verem Savaşı” konulu panel düzenlenmiştir. Bu kapsamda hafta etkinliklerinde kullanılmak üzere Başkanlığımızca Doğrudan Gözetimli Tedavi uygulamasının önemini gösteren ve verem hastalığı ile ilgili bilgileri içeren afişler ve el broşürleri bastırılarak il sağlık müdürlükleri aracılığı ile yurt geneline dağıtılmıştır. Yine Başkanlığımızca hazırlanan öğrenciler, sağlık çalışanları ve vatandaşlara yönelik verem hastalığı ile ilgili bilgileri içeren slayt setleri, hafta münasebetiyle

yapılan eğitim faaliyetlerinde kullanılmak üzere Bakanlığımızın internet sitesinde yayınlanmıştır. Başkanlığımızca Diyanet İşleri Başkanlığına hafta etkinlikleri kapsamında cuma hutbesinde okunmak üzere bilgi notu gönderilmiştir.

63. Verem Eğitimi ve Propaganda Haftası etkinlikleri kapsamında 81 ilde il sağlık müdürlüklerince; ilköğretim ve ortaöğretim okullarında 1.145.077 öğrenciye, halk eğitim merkezleri, fabrika ve iş yerleri vb. yerlerde 229.394 kişiye ve cezaevlerinde bulunan 14.208 kişiye verem hastalığı konusunda eğitim verilmiştir. Bu eğitim çalışmaları ile yurt genelinde toplam 1.374.471 kişiye yüz yüze eğitim verilmiştir. Yine verem haftasında 95.933 sağlık personeline verem hastalığı ile ilgili hizmet içi eğitim verilmiştir.

İllerde yerel basında verem hastalığı ve verem haftası ile ilgili haberler yayınlanması sağlanmış, yine yerel radyo ve TV’lerde çeşitli programlarda konu ile ilgili halka yönelik bilgilendirme yapılmıştır. Bu kapsamda yürütülen propaganda çalışmaları ile 74 Radyo-TV programı ve 211 yazılı basın haberi yayınlanması sağlanmıştır. Ayrıca, etkinlikler kapsamında 30 ilde Milli Eğitim Müdürlükleriyle işbirliği yapılarak resim, kompozisyon ve şiir yarışmaları düzenlenmiştir. İl Sağlık Müdürlükleri ile İl Müftülükleri tarafından yapılan ortak çalışma neticesinde de 22 ilde verem hastalığı ile ilgili cuma hutbeleri okutulurken halka verem konusunda bilgi verilmesi sağlanmıştır.

1.4.7. Dergi Çalışmaları ve İnternet Sitesi

Başkanlığımız tarafından, veremle ilgili toplumsal farkındalık yaratmak ve Başkanlığımız faaliyetlerini kamuoyuyla paylaşmak amacıyla kurum içi ve kurum dışı iletişimde çok etkili bir yöntem olan dergicilik faaliyetlerine de gereken önem verilmiştir. Bu kapsamda Ekim 2010’den itibaren “**Türkiye’de Verem Savaşı Dergisi**” yayın hayatına başlamıştır. Yılda 3 sayı (4 ayda bir) çıkması planlanan dergimiz kendine özgü içeriğiyle, ülkenin dört bir yanında verem savaşında emeği geçen ve veremle mücadeledeki başarıyı daha yukarı seviyelere çıkarmayı hedefleyen sağlık çalışanlarının dergisidir.

Sağlık kurumlarında internet teknolojisinin önemi gerçeğinden yola çıkarak, Eylül 2010’den itibaren Başkanlığımızın kurumsal internet sitesi yayın hayatına başlamıştır. Başkanlığımız kamuoyuyla doğrudan irtibat kurabilmek amacıyla internet sitesini oluşturmuş böylelikle daha geniş bir kitleye daha hızlı ve daha kolay erişerek verem savaşına yeni bir ivme kazandırılması amaçlanmıştır. Sağlık personeline ve halkımıza yönelik doğru bilgilendirmelerin yapıldığı, sürekli güncellenen internet sitemiz “www.verem.saglik.gov.tr” adresi ile Başkanlığımızın resmi internet sitesidir. İnternet sitemizin yayına başlaması ile birlikte Başkanlığımızın çalışmalarına ulaşım daha da kolay hale gelmiştir.

1.5. İKMAL

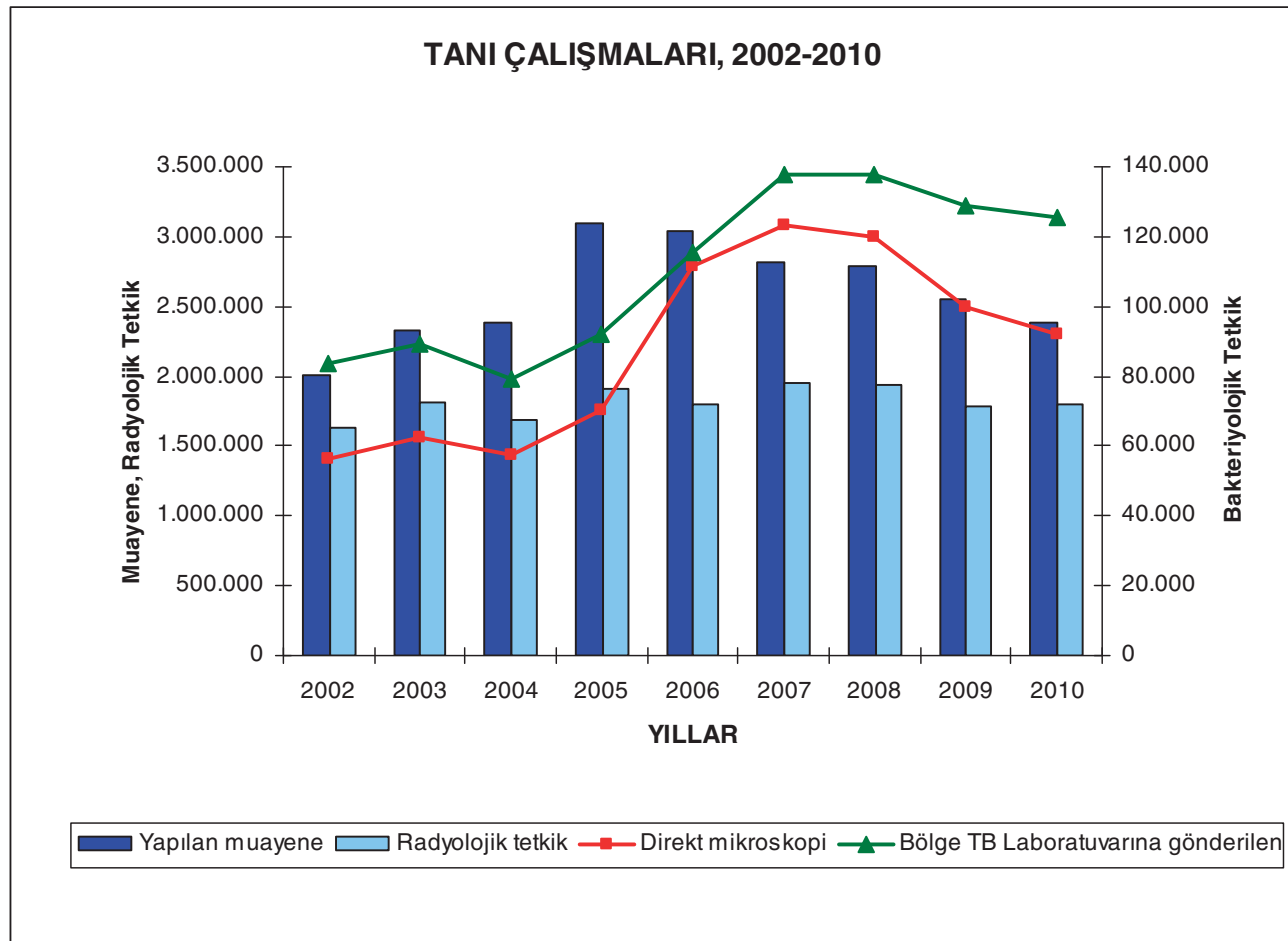
Birinci seçenek ilaçlardan; izoniyazid, rifampisin, etambutol, pirazinamid ve streptomisin ile ikinci seçenek ilaçlardan; amikasin, para-aminosalisilik asit, sikloserin, protionamid, ofloksasin, kapreomisin, kanamisin, klofazimin ve thiasetazon Daire Başkanlığımızca tedarik edilmiştir. Yıl boyunca ilaç ikmalinde aksaklık yaşanmamıştır.

1.6. DİSPANSERLERDE TANI ÇALIŞMALARI

Tablo 10. Verem Savaşı Dispanserlerinde Yapılan Tanı Çalışmaları, 2002-2010

YIL	Yapılan Muayene	Radyolojik Tetkik	Direkt Mikroskopi	Bölge TB Laboratuvarına Gönderilen*
2002	2.012.458	1.627.105	56.104	83.651
2003	2.332.915	1.810.719	62.444	89.112
2004	2.380.166	1.687.205	57.442	79.108
2005	3.101.826	1.909.554	70.466	92.182
2006	3.034.848	1.797.798	111.780	115.338
2007	2.818.945	1.951.644	123.258	137.835
2008	2.781.992	1.937.885	120.048	138.023
2009	2.557.787	1.783.560	99.582	128.955
2010	2.378.998	1.793.368	92.238	125.256

* Dispanserden Bölge TB Laboratuvarına gönderilen balgam ya da diğer örneklerin sayısı.

Şekil 11. Verem Savaşı Dispanserlerinde Yapılan Tanı Çalışmaları, 2002-2010

1.7. DOĞRUDAN GÖZETİMLİ TEDAVİ UYGULAMASI

Doğrudan Gözetimli Tedavi uygulaması ile ilgili veriler Bakanlıkça aylık olarak VSD-17 formu ile toplanmakta, DGT uygulama süreci ise saha ziyaretleri ve telefon görüşmeleri ile aktif olarak takip edilmektedir. TUTSA verilerine göre 2008 yılı hastalarında tedavi süresince yapılan DGT oranı % 96,6'dır. Temel Sağlık İstatistikleri Modülü (TSİM) üzerinden alınan VSD-17 verilerine göre dispanserlerde kayıt altına alınan hastaların 2009 yılında %96,6'sının ve 2010 yılında %97,9'unun tedavilerine doğrudan gözetim altında başlanmıştır.

2010 yılında DGT uygulanan hastaların %74,7'sine sağlık personeli, %25,3'üne ev halkı ve diğer gözetmenler tarafından DGT uygulaması yapılmıştır. Sağlık personeli DGT uygulamasının %87,9'u sağlık kuruluşunda, %12,1'i hastanın ev veya işyerine gidilerek uygulanmıştır. Sağlık personeli harici uygulanan DGT'nin %91,7'sini ev halkı, %8,3'ünü diğer DGT gözetmenleri (öğretmen, muhtar, iş arkadaşı vb.) uygulamıştır.

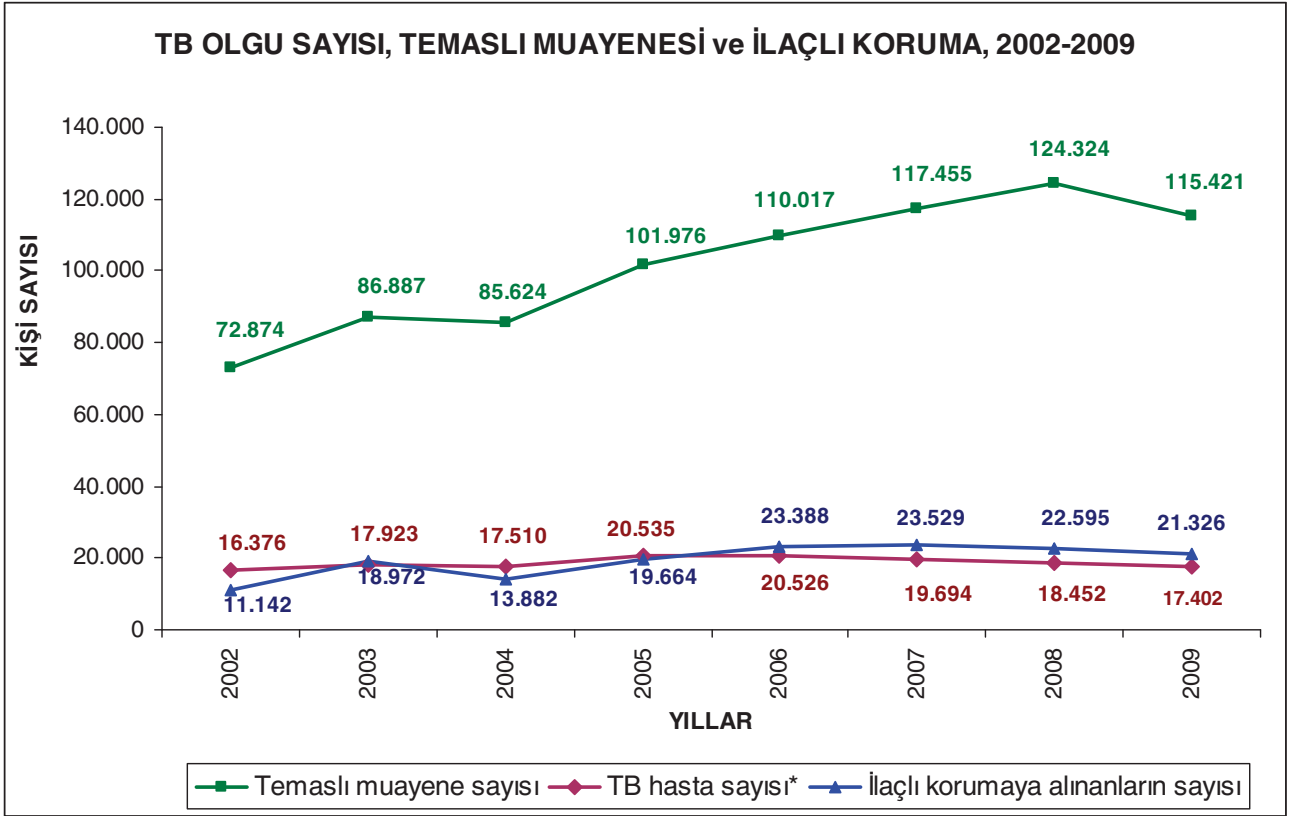
Başkanlığımızca 2010 yılında DGT çalışmaları için araç kiralama kullanılmak üzere illere 1.336.450,00 TL ödenek gönderilmiş olup, bunun 660.343,87 TL'si kullanılmıştır.

1.8. TEMASLI MUAYENESİ VE KORUYUCU TEDAVİ UYGULAMASI

Tablo 11. Verem Savaşı Dispanserleri Kayıtlarına Göre TB Hasta Sayısı, Temaslı Muayenesi ve İlaçlı Koruma, 2002-2009

Yıllar	TB Hasta Sayısı*	Temaslı Muayene Sayısı	Hasta Başına Yapılan Temaslı Muayenesi	İlaçlı Korumaya Alınanların Sayısı	Hasta Başına İlaçlı Korumaya Alınanların Sayısı
2002	16.376	72.874	4,5	11.142	0,7
2003	17.923	86.887	4,8	18.972	1,1
2004	17.510	85.624	4,9	13.882	0,8
2005	20.535	101.976	5,0	19.664	1,0
2006	20.526	110.017	5,4	23.388	1,1
2007	19.694	117.455	6,0	23.529	1,2
2008	18.452	124.324	6,7	22.595	1,2
2009	17.402	115.421	6,6	21.326	1,2

*2002-2004 yıllarında yeni TB hasta sayısı, 2005-2009 yıllarında toplam TB hasta sayısı yazılmıştır.

* 2002-2004 arasında yeni TB olgu sayısı, 2005-2009 yıllarında toplam TB olgu sayısı verilmiştir.

Şekil 12. TB Olgu Sayısı, Temaslı Muayenesi ve İlaçlı Koruma Sayısı, 2002-2009

Tablo 12. İllere Göre Toplam Muayene, Temaslı Muayenesi ve İlaçla Korumaya Alınanların Dağılımı, 2009

İL	Toplam Hasta	Yapılan Muayene	Temaslı Muayenesi	Hasta Başına Temaslı Muayenesi	İlaçlı Korumaya Alınan	Hasta Başına İlaçlı Koruma
Adana	523	51.922	1.662	3,2	565	1,1
Adıyaman	107	3.847	65	0,6	45	0,4
Afyonkarahisar	108	16.087	67	0,6	130	1,2
Ağrı	96	14.136	22	0,2	12	0,1
Aksaray	41	17.528	467	11,4	111	2,7
Amasya	48	4.894	608	12,7	28	0,6
Ankara	653	94.003	5.298	8,1	1.180	1,8
Antalya	205	82.662	3.326	16,2	419	2,0
Ardahan	28	2.951	385	13,8	41	1,5
Artvin	43	1.157	3	0,1	0	0,0
Aydın	208	39.741	1.325	6,4	566	2,7
Balıkesir	277	79.760	679	2,5	263	0,9
Bartın	65	6.158	731	11,2	121	1,9
Batman	105	28.227	2.337	22,3	291	2,8
Bayburt	8	660	43	5,4	3	0,4
Bilecik	37	19.811	154	4,2	33	0,9
Bingöl	45	4.696	503	11,2	127	2,8
Bitlis	37	2.159	129	3,5	27	0,7
Bolu	36	7.249	245	6,8	52	1,4
Burdur	29	4.790	199	6,9	41	1,4
Bursa	746	279.940	5.162	6,9	572	0,8
Çanakkale	136	8.629	764	5,6	110	0,8
Çankırı	20	3.509	231	11,6	48	2,4
Çorum	106	8.116	1.199	11,3	108	1,0
Denizli	122	26.695	1.378	11,3	462	3,8
Diyarbakır	329	28.277	1.546	4,7	634	1,9
Düzce	121	20.159	469	3,9	79	0,7
Edirne	154	15.613	812	5,3	256	1,7
Elazığ	121	13.287	181	1,5	85	0,7
Erzincan	39	13.229	224	5,7	13	0,3
Erzurum	115	12.461	178	1,5	54	0,5
Eskişehir	94	28.911	308	3,3	31	0,3
Gaziantep	294	35.622	2.187	7,4	433	1,5
Giresun	121	28.553	378	3,1	49	0,4
Gümüşhane	16	875	52	3,3	17	1,1
Hakkari	30	1.861	219	7,3	4	0,1
Hatay	179	27.058	1.983	11,1	499	2,8
İğdır	39	10.406	1.858	47,6	31	0,8
İsparta	48	13.696	686	14,3	97	2,0
İstanbul	5.702	483.081	32.144	5,6	5.283	0,9
İzmir	859	87.929	7.381	8,6	1.280	1,5

Tablo 12. İllere Göre Toplam Muayene, Temaslı Muayenesi ve İlaçla Korumaya Alınanların Dağılımı, 2009 (devamı)

İL	Toplam Hasta	Yapılan Muayene	Temaslı Muayenesi	Hasta Başına Temaslı Muayenesi	İlaçlı Korumaya Alınan	Hasta Başına İlaçlı Koruma
Kahramanmaraş	114	27.940	548	4,8	153	1,3
Karabük	58	6.887	361	6,2	124	2,1
Karaman	28	8.955	145	5,2	31	1,1
Kars	30	892	65	2,2	23	0,8
Kastamonu	61	7.735	386	6,3	77	1,3
Kayseri	200	35.588	1.120	5,6	202	1,0
Kırıkkale	49	3.016	203	4,1	45	0,9
Kırklareli	111	52.988	644	5,8	149	1,3
Kırşehir	15	2.608	49	3,3	17	1,1
Kilis	12	5.009	329	27,4	25	2,1
Kocaeli	346	84.101	3.929	11,4	590	1,7
Konya	281	76.169	1.212	4,3	219	0,8
Kütahya	78	25.867	478	6,1	37	0,5
Malatya	176	27.865	873	5,0	177	1,0
Manisa	273	51.638	2.335	8,6	770	2,8
Mardin	117	6.238	1.132	9,7	127	1,1
Mersin	274	34.592	1.649	6,0	198	0,7
Muğla	102	44.391	534	5,2	188	1,8
Muş	70	20.031	544	7,8	57	0,8
Nevşehir	24	5.905	122	5,1	35	1,5
Niğde	39	12.510	149	3,8	52	1,3
Ordu	217	26.852	1.259	5,8	380	1,8
Osmaniye	86	9.593	453	5,3	156	1,8
Rize	85	13.275	430	5,1	91	1,1
Sakarya	323	105.126	2.663	8,2	325	1,0
Samsun	354	44.534	2.130	6,0	290	0,8
Siirt	59	1.926	259	4,4	41	0,7
Sinop	37	1.344	113	3,1	24	0,6
Sivas	126	10.041	1.214	9,6	157	1,2
Şanlıurfa	400	35.227	3.541	8,9	524	1,3
Şırnak	62	4.895	786	12,7	89	1,4
Tekirdağ	263	35.091	736	2,8	270	1,0
Tokat	119	7.869	974	8,2	299	2,5
Trabzon	199	15.368	536	2,7	241	1,2
Tunceli	8	695	10	1,3	3	0,4
Uşak	36	8.466	432	12,0	30	0,8
Van	138	14.535	1.666	12,1	218	1,6
Yalova	65	6.831	371	5,7	96	1,5
Yozgat	46	18.883	219	4,8	105	2,3
Zonguldak	231	25.966	3.234	14,0	491	2,1
TOPLAM	17.402	2.557.787	115.421	6,6	21.326	1,2

1.9. MOBİL TARAMA ÇALIŞMALARI

Başkanlığımızca yayınlanan 2006/61 sayılı genelge kapsamında yurt genelinde il sağlık müdürlüklerine bağlı olarak 15 mobil tarama ekibi faaliyet göstermektedir. Mobil tarama ekipleri verem hastalığı açısından risk grubu olan cezaevi, huzurevi, çocuk yuvası vb. toplu yaşam alanları veya organize topluluklarda radyolojik olarak verem taraması yapmaktadır.

İstanbul, Aydın ve Zonguldak illerindeki mobil tarama faaliyetleri Verem Savaşı Dernekleri tarafından yürütülmektedir. Bu derneklerin mobil tarama faaliyetleri 2010/81 sayılı genelge kapsamında il sağlık müdürlükleri aracılığı ile takip edilmektedir.

Şekil 13. Mobil Tarama Ekipleri ve Faaliyet Gösterdikleri İller, 2010

Konya İl Sağlık Müdürlüğü tarafından 2010 yılında mobil tarama ekibi kurulmuştur. Ayrıca Gaziantep, Van, İstanbul (ikinci ekip), Ankara, Sakarya ve Zonguldak İl Sağlık Müdürlükleri bünyesinde de Mobil Tarama Ekipleri oluşturulması için çalışmalar başlatılmış olup, 2011 yılı içinde bu illerde de Mobil Tarama Ekiplerinin faaliyetlerine başlaması planlanmaktadır.

Mobil Tarama Ekipleri tarafından 2010 yılı içinde yurt genelinde cezaevlerinde 328, huzurevlerinde 56, çocuk yuvalarında 25, askeri birliklerde 128, sağlık kurumlarında 17, okullarda 40, yurtlarda 70, diğer kurum, kuruluş, esnaf, otel, belde köy vb. yerlerde 180 olmak üzere toplam 844 tarama faaliyeti gerçekleştirilmiştir (Tablo 13).

Yurt genelinde 2010 yılında toplam 267.743 kişiden oluşan hedef kitlenin taraması planlanmış olup 256.769 kişinin röntgen taraması gerçekleştirilmiştir. Yapılan taramalar sonucunda 3.557 tüberküloz şüphelisi saptanmış ve ileri tetkikler sonucunda 82 kişinin tüberküloz hastası olduğu tespit edilmiştir.

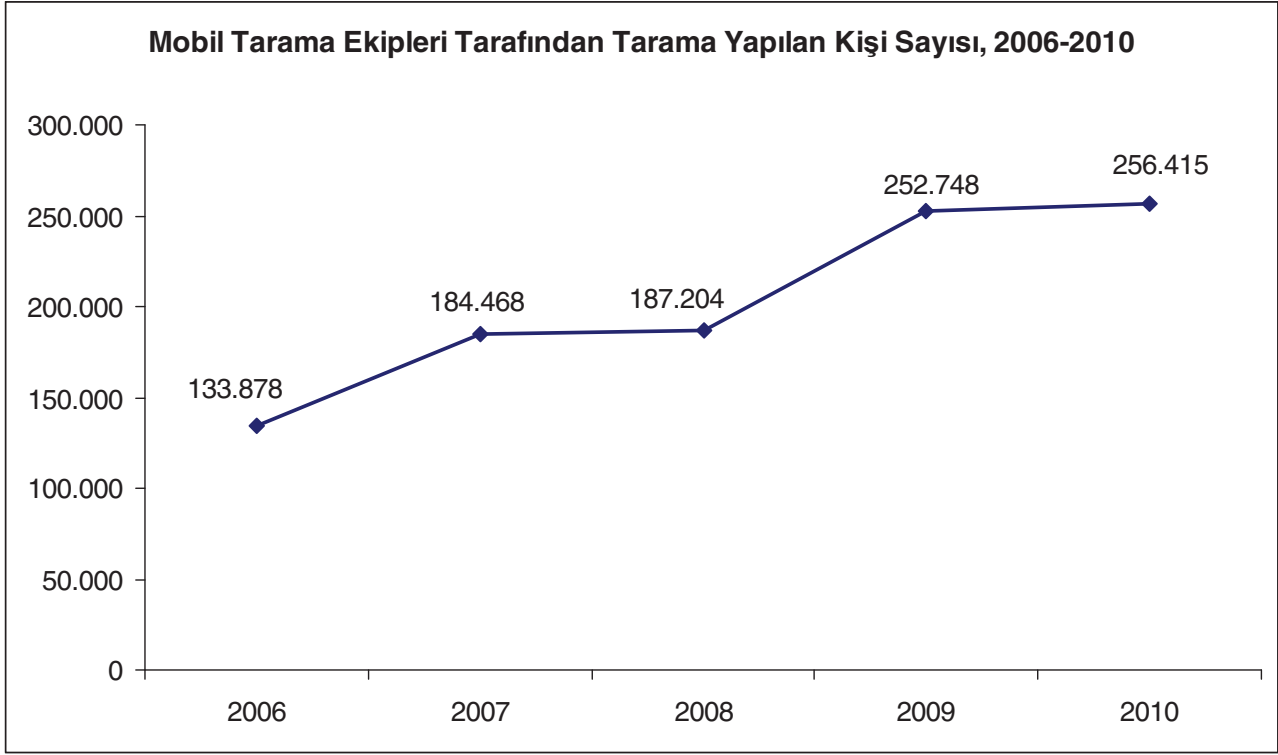
Tablo 13. Kurumlara Göre Yapılan Tarama Sayısı, 2010

MOBİL TARAMA EKİBİ	TARAMA YAPILAN KURUM								TOPLAM
	Cezaevi	Huzurevi	Çocuk Yuvası	Askeri Birlik	Sağlık Kurumu	Okul	Yurt	Diğer	
Adana	41	6	7	7	8	1	1	8	79
Antalya	34	10	-	21	-	1	9	13	88
Aydın	5	2	-	5	-	2	-	137	151
Bursa	42	3	1	9	2	-	1	5	63
Diyarbakır	6	-	-	-	-	1	6	-	13
Edirne	8	1	-	4	-	-	2	-	15
Erzurum	15	2	3	5	1	5	6	8	45
Eskişehir	71	10	1	-	2	-	-	-	84
İstanbul	10	-	2	13	-	4	-	2	31
İzmir	27	8	5	48	-	3	5	-	96
Kayseri	27	8	4	1	2	-	6	5	53
Konya	3	4	-	-	1	2	1	-	11
Muş	1	-	-	1	1	20	7	-	30
Samsun	23	1	-	14	-	-	21	-	59
Trabzon	15	1	2	-	-	1	5	2	26
TOPLAM	328	56	25	128	17	40	70	180	844

Tablo 14. Mobil Tarama Ekipleri Tarafından Yapılan Taramalar ve Sonuçları, 2010

NO	İL ADI	Hedef Kitle	Tarama Sayısı	Şüpheli Sayısı	Hasta Sayısı
1	Adana	17.548	17.528	286	0
2	Antalya	29.111	29.111	306	1
3	Aydın	18.337	18.337	215	0
4	Bursa	22.011	19.048	368	3
5	Diyarbakır	11.264	11.154	75	3
6	Edirne	5.248	5.248	66	19
7	Erzurum	16.456	16.243	452	0
8	Eskişehir	16.519	15.213	403	9
9	İstanbul	15.436	15.072	80	22
10	İzmir	66.146	61.586	392	1
11	Kayseri	8.246	8.246	123	0
12	Konya*	2.452	2.229	93	0
13	Muş	11.703	11.450	312	3
14	Samsun	22.657	22.657	342	21
15	Trabzon	4.609	3.647	44	0
TOPLAM		267.743	256.769	3.557	82

*Konya Mobil Tarama Ekibi 26.08.2010 da kurulmuştur.

Şekil 14. Mobil Tarama Ekipleri Tarafından Tarama Yapılan Kişi Sayısı, 2006-2010

4

TÜRKİYE GENELİ TÜBERKÜLOZ VERİLERİ

TÜRKİYE GENELİ TÜBERKÜLOZ VERİLERİ

Ülkemizde 2005 yılından itibaren dispanserlere kayıtlı her bir hastanın verisi bireysel olarak toplanmakta ve analiz edilerek raporlanmaktadır.

Bu bölümde 2009 yılı tüberküloz hastalarının verileri ile hasta verilerindeki yıllara göre değişimi gösteren tablo ve grafikler yer almaktadır.

Tablo 15. Yıllara Göre Yeni Olgu Sayıları ve Olgu Hızları, 2005-2009

Yıllar	Yıl ortası nüfus	Yeni olgu sayısı	Yeni olgu hızı* (100.000 nüfusta)	Olgu hızındaki yıllık değişim, %**
2005	72.065.000	18.753	26,0	
2006	72.974.000	18.544	25,4	-2,3
2007	70.586.256	17.781	25,2	-0,9
2008	71.517.100	16.760	23,4	-7,0
2009	72.561.312	15.943	22,0	-6,2

2007 yılından itibaren adrese dayalı nüfuslar kullanılmıştır.

*Yeni olgu hızı: Yeni olgu sayısı / Yıl ortası nüfus x 100.000

**Yıllık yüzde değişim: (O yılın olgu hızı-bir önceki yılın olgu hızı) / Bir önceki yılın olgu hızı x 100

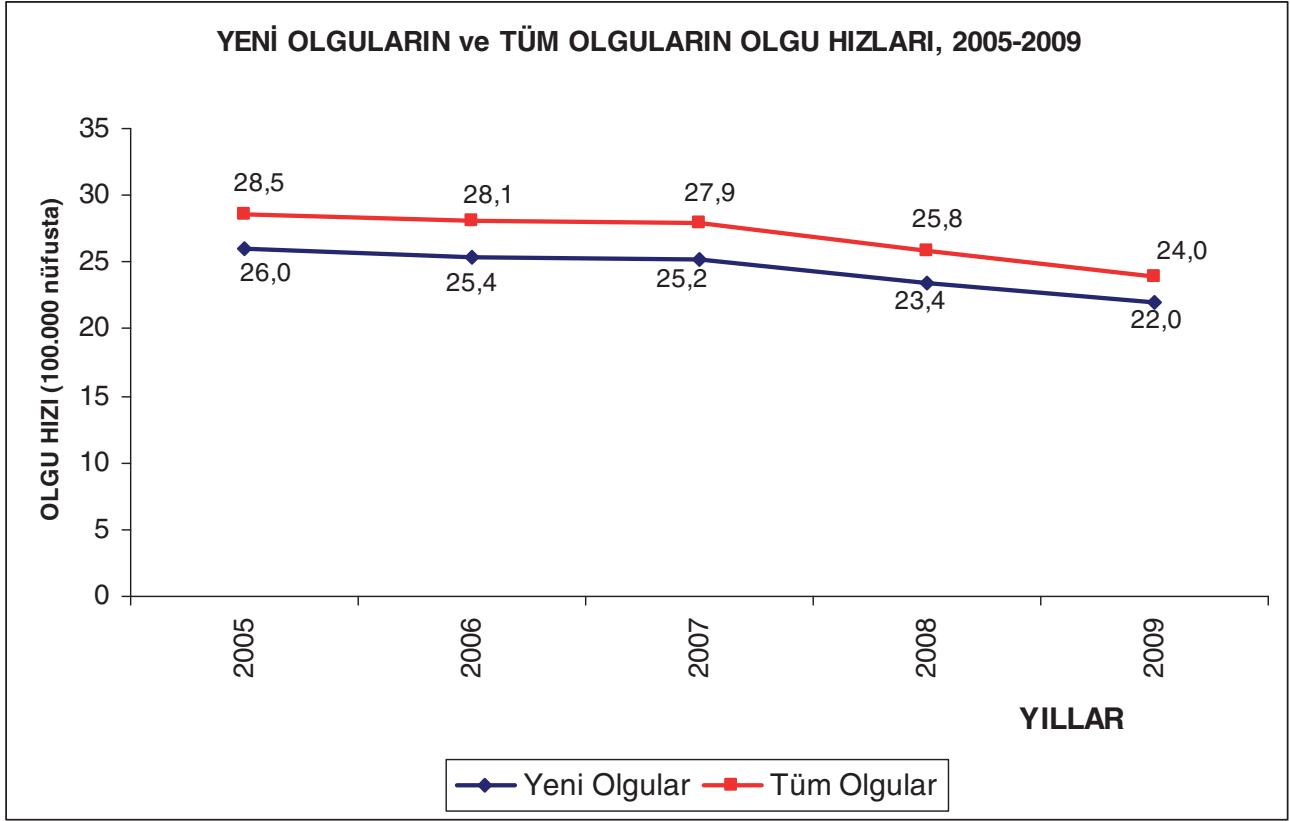
Tablo 16. Yıllara Göre Toplam Olgu Sayıları ve Olgu Hızları, 2005-2009

Yıllar	Yıl ortası nüfus	Toplam olgu sayısı	Toplam olgu hızı* (100.000 nüfusta)	Olgu hızındaki yıllık değişim, %**
2005	72.065.000	20.535	28,5	
2006	72.974.000	20.526	28,1	-1,4
2007	70.586.256	19.694	27,9	-0,7
2008	71.517.100	18.452	25,8	-7,5
2009	72.561.312	17.402	24,0	-7,0

2007 yılından itibaren adrese dayalı nüfuslar kullanılmıştır.

*Toplam olgu hızı: Toplam olgu sayısı / Yıl ortası nüfus x 100.000

**Yıllık yüzde değişim: (O yılın olgu hızı-bir önceki yılın olgu hızı) / Bir önceki yılın olgu hızı x 100

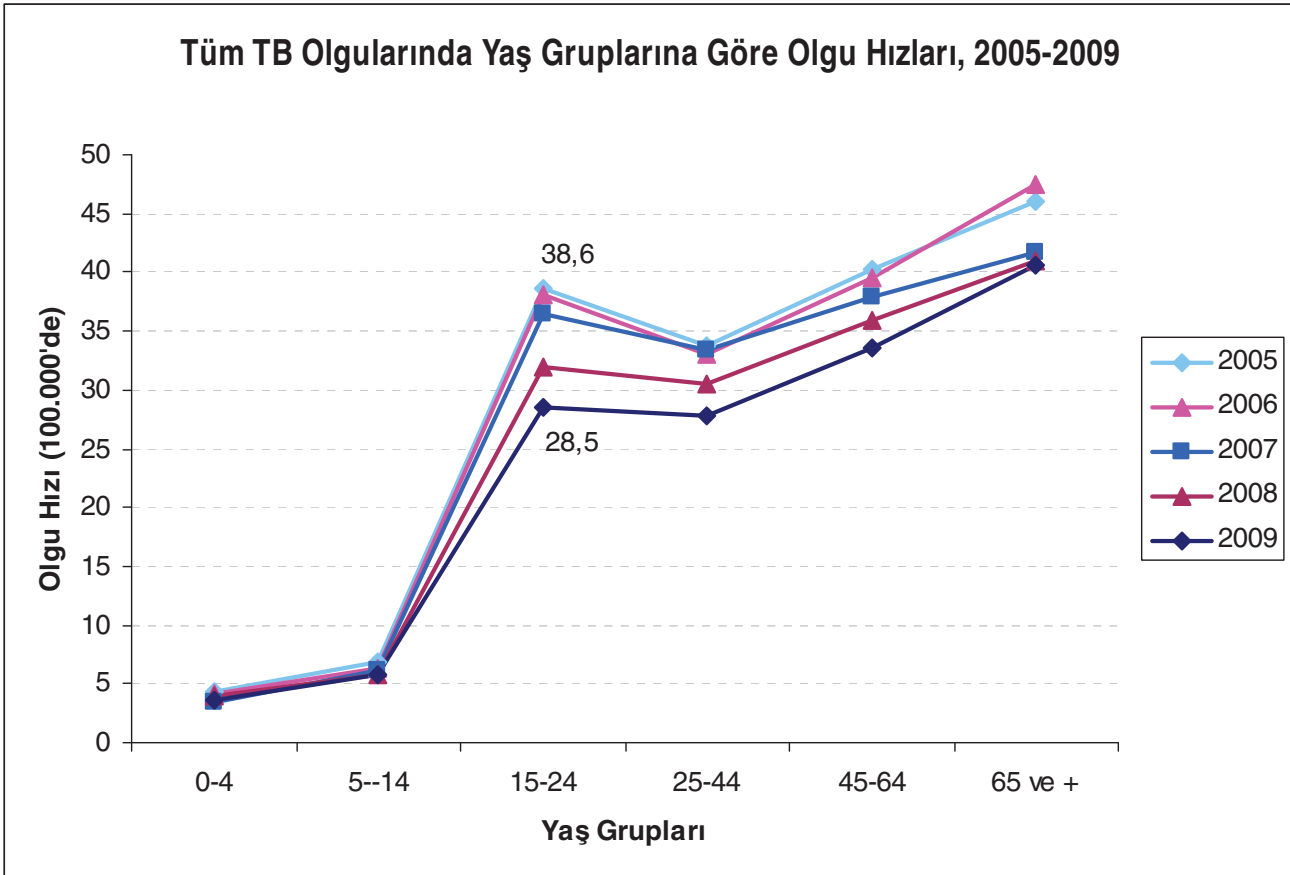

Şekil 15. Verem Savaşı Dispanseri Kayıtlarında Yeni Olguların ve Tüm Olguların Olgu Hızları, 2005-2009

Tablo 17. Tüm TB Olgularının Yaş Gruplarına Göre Sayı, Yüzde ve Olgu Hızları, 2005-2009

Yıllar	Toplam Hasta Sayısı	Yaş Grupları											
		0-4		5-14		15-24		25-44		45-64		65 ve +	
		Sayı (%)	Olgu Hızı	Sayı (%)	Olgu Hızı	Sayı (%)	Olgu Hızı	Sayı (%)	Olgu Hızı	Sayı (%)	Olgu Hızı	Sayı (%)	Olgu Hızı
2005	20.535	293 1,4	4,4	942 4,6	6,8	4.962 24,2	38,6	7.662 37,3	33,7	4.717 23,0	40,3	1.959 9,5	46,1
2006	20.526	274 1,3	4,2	871 4,2	6,3	4.865 23,7	38,0	7.661 37,3	33,0	4.786 23,3	39,6	2.069 10,1	47,5
2007	19.694	197 1,0	3,4	787 4,0	6,1	4.521 23,0	36,5	7.362 37,4	33,4	4.743 24,1	37,9	2.084 10,6	41,7
2008	18.452	236 1,3	3,9	744 4,0	5,8	3.974 21,5	31,9	6.828 37,1	30,5	4.668 25,3	35,9	2.002 10,8	40,9
2009	17.402	223 1,3	3,6	735 4,2	5,8	3.562 20,5	28,5	6.284 36,1	27,8	4.533 26,0	33,6	2.065 11,9	40,6

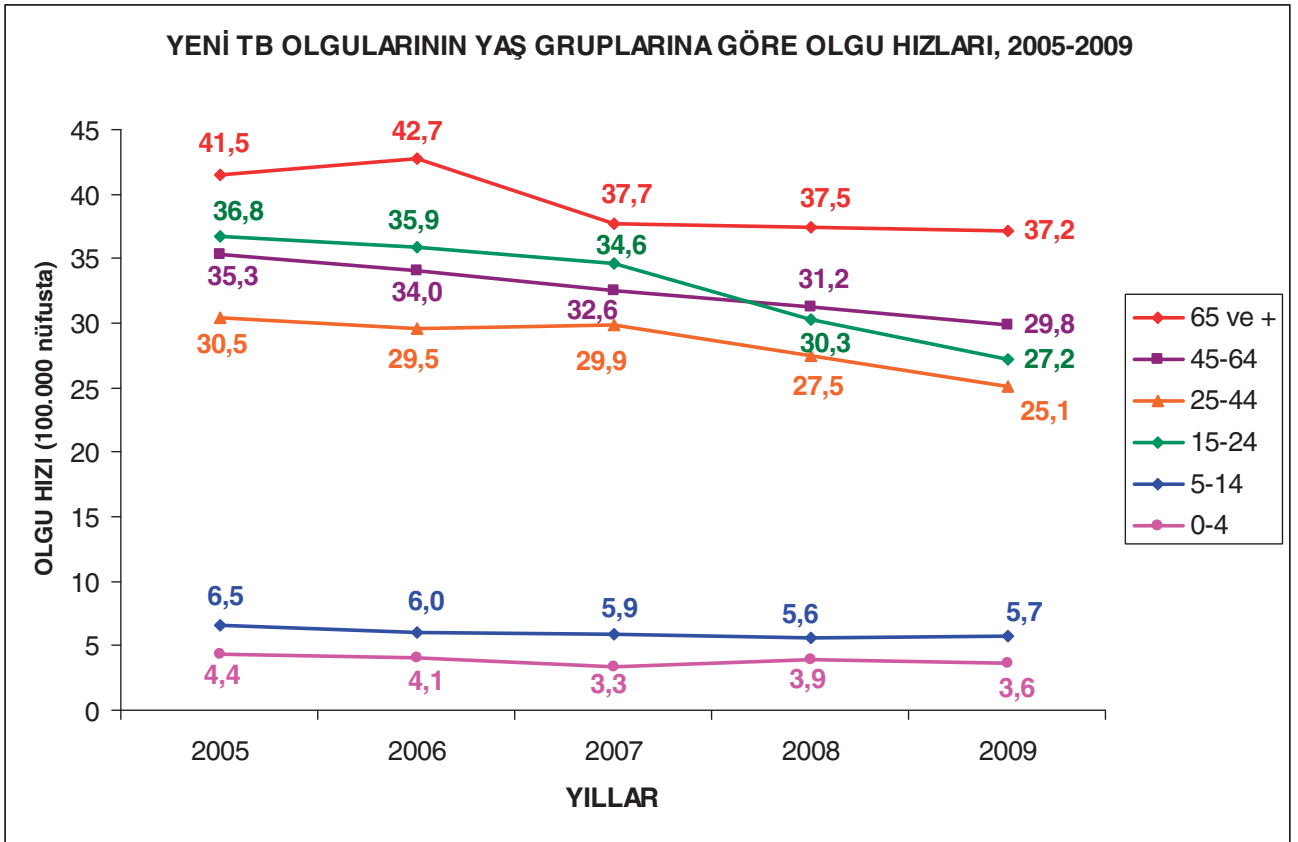
Tüm TB olgularında 2005 ve 2009 yılları arasında olgu hızındaki yıllık değişim yüzdesi; 0-4 yaş grubunda -%18, 5-14 yaş grubunda -%15, 15-24 yaş grubunda -%26, 25-44 yaş grubunda -%18, 45-64 yaş grubunda -%17 ve 65 ve üzeri yaş grubunda -%12'dir. En büyük değişim 15-24 yaş grubunda görülmüştür (Şekil 16).

Şekil 16. Tüm TB Olgularında Yaş Gruplarına Göre Olgu Hızları, 2005-2009

Tablo 18. Yeni TB Olgularının Yaş Gruplarına Göre Sayı, Yüzde ve Olgü Hızları, 2005-2009

Yıllar	Toplam Yeni Olgü	Yaş Grupları											
		0-4		5-14		15-24		25-44		45-64		65 ve +	
		Sayı (%)	Olgü Hızı	Sayı (%)	Olgü Hızı	Sayı (%)	Olgü Hızı	Sayı (%)	Olgü Hızı	Sayı (%)	Olgü Hızı	Sayı (%)	Olgü Hızı
2005	18.753	291 1,6	4,4	906 4,8	6,5	4.735 25,3	36,8	6.928 36,9	30,5	4.129 22,0	35,3	1.764 9,4	41,5
2006	18.544	271 1,5	4,1	842 4,5	6,0	4.608 24,9	35,9	6.851 37,0	29,5	4.113 22,2	34,0	1.859 10,0	42,7
2007	17.781	193 1,1	3,3	758 4,3	5,9	4.288 24,1	34,6	6.583 37,0	29,9	4.074 22,9	32,6	1.885 10,6	37,7
2008	16.760	232 1,4	3,9	717 4,3	5,6	3.770 22,5	30,3	6.152 36,7	27,5	4.056 24,2	31,2	1.833 10,9	37,5
2009	15.943	220 1,4	3,6	720 4,5	5,7	3.410 21,4	27,2	5.673 35,6	25,1	4.027 25,3	29,8	1.893 11,9	37,2

Şekil 17. Yeni TB Olgularının Yaş Gruplarına Göre Olgü Hızları, 2005-2009

Tablo 19. TB Olgularının Yaş ve Cinsiyet Dağılımı, 2009

YAŞ	CİNSİYET		TOPLAM	YAŞ	CİNSİYET		TOPLAM
	Erkek	Kadın			Erkek	Kadın	
0	16	9	25	48	162	78	240
1	33	24	57	49	218	95	313
2	37	27	64	50	177	67	244
3	28	16	44	51	158	68	226
4	21	12	33	52	150	76	226
5	17	35	52	53	179	87	266
6	20	26	46	54	203	98	301
7	23	36	59	55	131	90	221
8	38	27	65	56	128	81	209
9	31	33	64	57	133	75	208
10	23	27	50	58	92	62	154
11	40	45	85	59	143	95	238
12	50	49	99	60	119	89	208
13	39	51	90	61	79	81	160
14	51	74	125	62	119	50	169
15	81	82	163	63	96	57	153
16	124	107	231	64	117	68	185
17	152	149	301	65	107	60	167
18	192	135	327	66	65	51	116
19	207	181	388	67	82	65	147
20	274	189	463	68	69	48	117
21	248	163	411	69	89	66	155
22	236	184	420	70	75	51	126
23	273	192	465	71	74	53	127
24	228	165	393	72	61	39	100
25	288	157	445	73	60	50	110
26	250	186	436	74	50	39	89
27	261	178	439	75	71	57	128
28	261	196	457	76	75	47	122
29	236	187	423	77	53	55	108
30	243	152	395	78	47	29	76
31	197	119	316	79	40	31	71
32	174	118	292	80	24	29	53
33	184	98	282	81	27	27	54
34	168	104	272	82	28	27	55
35	185	122	307	83	25	20	45
36	167	123	290	84	9	10	19
37	164	78	242	85	9	13	22
38	139	83	222	86	9	8	17
39	162	87	249	87	7	5	12
40	162	83	245	88	5	4	9
41	148	62	210	89	1	7	8
42	156	67	223	90	2	3	5
43	186	88	274	91	1	1	2
44	184	81	265	93	0	1	1
45	208	107	315	94	0	1	1
46	175	69	244	95	1	0	1
47	168	85	253	96	1	1	2

Tablo 20. TB Olgularının Yaş Gruplarına ve Cinsiyete Göre Dağılımı, 2009

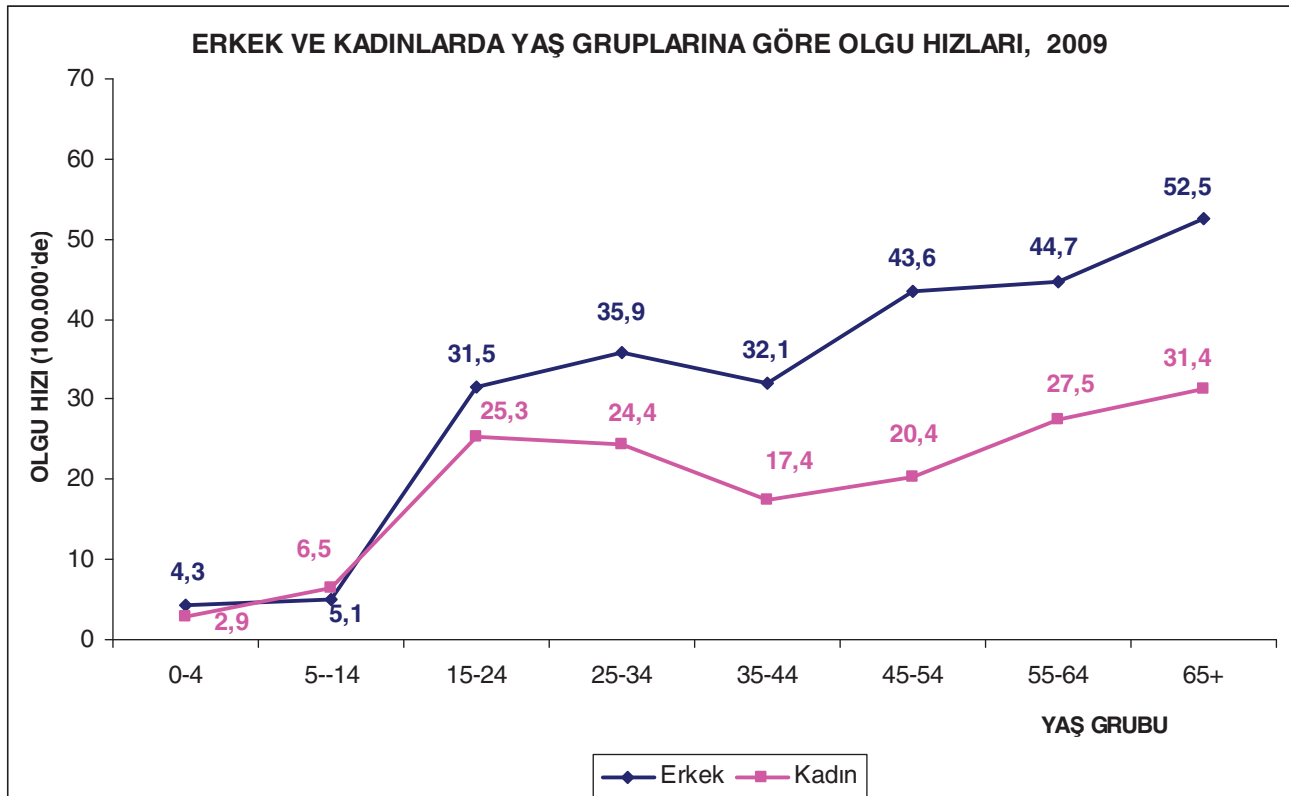
YAŞ GRUBU	CİNSİYET				Toplam	
	Erkek		Kadın			
	Sayı	%*	Sayı	%*	Sayı	%**
0-4	135	60,5	88	39,5	223	1,3
5-14	332	45,2	403	54,8	735	4,2
15-24	2.015	56,6	1.547	43,4	3.562	20,5
25-34	2.262	60,2	1.495	39,8	3.757	21,6
35-44	1.653	65,4	874	34,6	2.527	14,5
45-54	1.798	68,4	830	31,6	2.628	15,1
55-64	1.157	60,7	748	39,3	1.905	10,9
65 ve +	1.167	56,5	898	43,5	2.065	11,9
Toplam	10.519	60,4	6.883	39,6	17.402	100,0

* Satır yüzdesi

** Sütun yüzdesi

Tablo 21. Tüberküloz Olgularının Yaş Gruplarına ve Cinsiyete Göre Olgü Hızları (100.000'de), 2009

CİNSİYET	YAŞ GRUBU								Toplam
	0-4	5-14	15-24	25-34	35-44	45-54	55-64	65 ve +	
Erkek	4,3	5,1	31,5	35,9	32,1	43,6	44,7	52,5	28,8
Kadın	2,9	6,5	25,3	24,4	17,4	20,4	27,5	31,4	19,1
TOPLAM	3,6	5,8	28,5	30,2	24,8	32,1	35,9	40,6	24,0

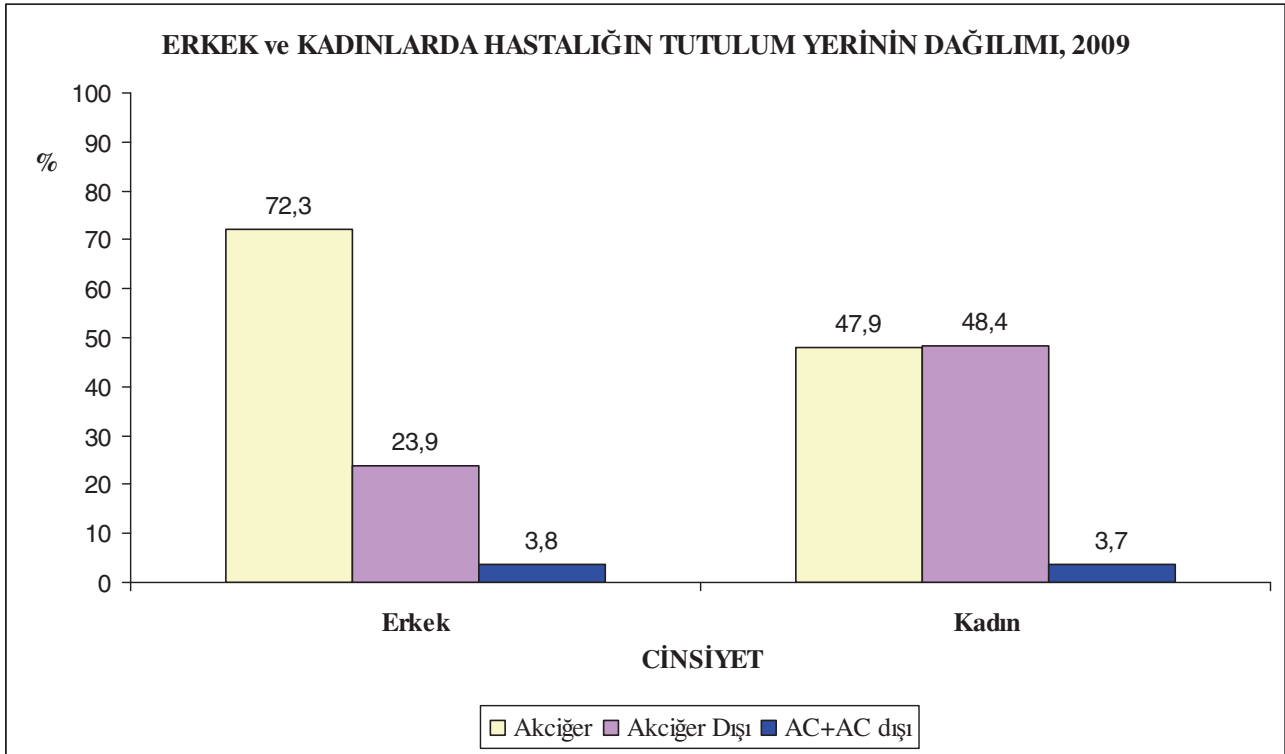

Şekil 18. TB Olgularının Yaş Gruplarına ve Cinsiyete Göre Olgü Hızları, 2009

Tablo 22. TB Olgularında Cinsiyete Göre Hastalığın Tutulum Yerinin Dağılımı, 2009

CİNSİYET	HASTALIĞIN YERİ						TOPLAM
	Akciğer		Akciğer Dışı		AC+AC Dışı		
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı
Erkek	7.609	72,3	2.514	23,9	396	3,8	10.519
Kadın	3.297	47,9	3.334	48,4	252	3,7	6.883
TOPLAM	10.906	62,7	5.848	33,6	648	3,7	17.402

* Yüzdeler satır yüzdesidir.

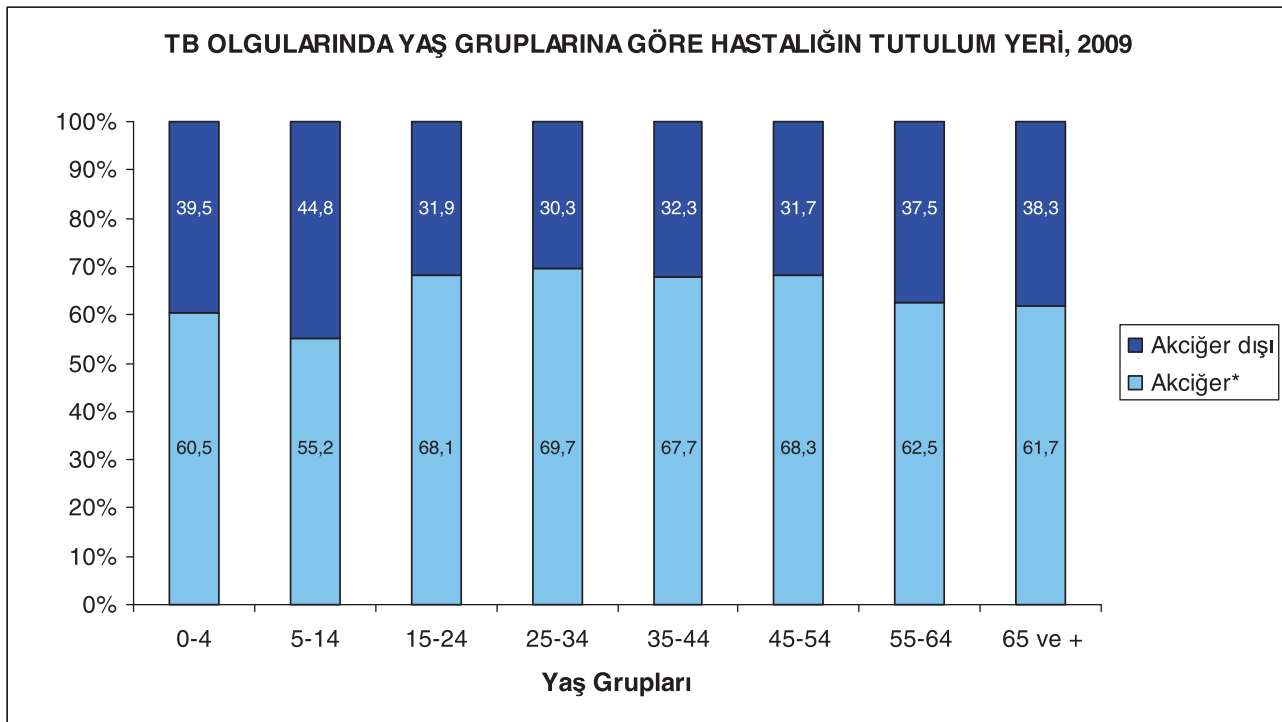
*Her grup kendi içinde yüzdeler dilimlerde değerlendirilmiştir.

Şekil 19. TB Olgularında Cinsiyete Göre Hastalığın Tutulum Yerinin Dağılımı, 2009

Tablo 23. TB Olgularında Yaş Gruplarına Göre Hastalığın Tutulum Yerinin Dağılımı, 2009

YAŞ GRUBU	HASTALIĞIN YERİ						TOPLAM
	Akciğer		Akciğer Dışı		AC+AC Dışı		
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı
0-4	126	56,5	88	39,5	9	4,0	223
5-14	370	50,3	329	44,8	36	4,9	735
15-24	2.292	64,3	1.137	31,9	133	3,7	3.562
25-34	2.479	66,0	1.139	30,3	139	3,7	3.757
35-44	1.616	63,9	817	32,3	94	3,7	2.527
45-54	1.694	64,5	832	31,7	102	3,9	2.628
55-64	1.135	59,6	715	37,5	55	2,9	1.905
65 ve +	1.194	57,8	791	38,3	80	3,9	2.065
TOPLAM	10.906	62,7	5.848	33,6	648	3,7	17.402

* Yüzdeler satır yüzdesidir.

*Akciğer + (Akciğer+AC dışı) olgular birlikte gösterilmiştir.

Şekil 20 . TB Olgularında Yaş Gruplarına Göre Hastalığın Tutulum Yerinin Dağılımı, 2009

Tablo 24. Çeşitli Hasta Gruplarının Yaş Gruplarına Göre Dağılımı, 2009

HASTA GRUBU	YAŞ GRUBU									
		0-4	5-14	15-24	25-34	35-44	45-54	55-64	65 ve +	TOPLAM
Yayma (+) Akciğer TB	Sayı	9	70	1.442	1.697	1.126	1.260	779	779	7.162
	%	0,1	1,0	20,1	23,7	15,7	17,6	10,9	10,9	100,0
Toplam Akciğer TB*	Sayı	135	406	2.425	2.618	1.710	1.796	1.190	1.274	11.554
	%	1,2	3,5	21,0	22,7	14,8	15,5	10,3	11,0	100,0
Akciğer Dışı TB	Sayı	88	329	1.137	1.139	817	832	715	791	5.848
	%	1,5	5,6	19,4	19,5	14,0	14,2	12,2	13,5	100,0
Tüm Hastalar	Sayı	223	735	3.562	3.757	2.527	2.628	1.905	2.065	17.402
	%	1,3	4,2	20,5	21,6	14,5	15,1	10,9	11,9	100,0

* AC + (AC+AC dışı)

Tablo 25. Erkek Hastalarda Çeşitli Grupların Yaş Gruplarına Göre Dağılımı, 2009

HASTA GRUBU	YAŞ GRUBU									
		0-4	5-14	15-24	25-34	35-44	45-54	55-64	65 ve +	TOPLAM
Yayma (+) Akciğer TB	Sayı	7	30	881	1.151	915	1.095	633	525	5.237
	%	0,1	0,6	16,8	22,0	17,5	20,9	12,1	10,0	100,0
Toplam Akciğer TB*	Sayı	82	169	1.438	1.732	1.321	1.493	914	856	8.005
	%	1,0	2,1	18,0	21,6	16,5	18,7	11,4	10,7	100,0
Akciğer Dışı TB	Sayı	53	163	577	530	332	305	243	311	2.514
	%	2,1	6,5	23,0	21,1	13,2	12,1	9,7	12,4	100,0
Tüm Hastalar	Sayı	135	332	2.015	2.262	1.653	1.798	1.157	1.167	10.519
	%	1,3	3,2	19,2	21,5	15,7	17,1	11,0	11,1	100,0

* AC + (AC+AC dışı)

Tablo 26. Kadın Hastalarda Çeşitli Grupların Yaş Gruplarına Göre Dağılımı, 2009

HASTA GRUBU	YAŞ GRUBU									
		0-4	5-14	15-24	25-34	35-44	45-54	55-64	65 ve +	TOPLAM
Yayma (+) Akciğer TB	Sayı	2	40	561	546	211	165	146	254	1.925
	%	0,1	2,1	29,1	28,4	11,0	8,6	7,6	13,2	100,0
Toplam Akciğer TB*	Sayı	53	237	987	886	389	303	276	418	3.549
	%	1,5	6,7	27,8	25,0	11,0	8,5	7,8	11,8	100,0
Akciğer Dışı TB	Sayı	35	166	560	609	485	527	472	480	3.334
	%	1,0	5,0	16,8	18,3	14,5	15,8	14,2	14,4	100,0
Tüm Hastalar	Sayı	88	403	1.547	1.495	874	830	748	898	6.883
	%	1,3	5,9	22,5	21,7	12,7	12,1	10,9	13,0	100,0

* AC + (AC+AC dışı)

Tablo 27. TB Hastalarında Olgu Tanımına Göre Hastalığın Tutulum Yerinin Dağılımı, 2009

OLGU TANIMI	HASTALIĞIN YERİ						TOPLAM	
	Akciğer		Akciğer Dışı		AC+AC Dışı		Sayı	%**
	Sayı	%*	Sayı	%*	Sayı	%*		
Yeni	9.679	60,7	5.647	35,4	617	3,9	15.943	91,6
Önceden Tedavi Görmüş	1.227	84,1	201	13,8	31	2,1	1.459	8,4
Nüks	975	82,8	177	15,1	25	2,1	1.177	6,8
Tedaviyi terkten dönen	161	87,0	20	10,8	4	2,2	185	1,1
Tedavi başarısızlığından gelen	77	92,8	4	4,8	2	2,4	83	0,4
Kronik	14	100,0	-	-	-	-	14	0,1
TOPLAM	10.906	62,7	5.848	33,6	648	3,7	17.402	100,0

* Satır yüzdesi

** Sütun yüzdesi

Tablo 28. Erkek Hastalarda Olgu Tanımına Göre Hastalığın Tutulum Yerinin Dağılımı, 2009

OLGU TANIMI	HASTALIĞIN YERİ						Toplam	
	Akciğer		Akciğer Dışı		AC+AC Dışı		Sayı	%**
	Sayı	%*	Sayı	%*	Sayı	%*		
Yeni	6.641	70,4	2.414	25,6	374	4,0	9.429	89,6
Önceden Tedavi Görmüş	968	88,8	100	9,2	22	2,0	1.090	10,4
Nüks	762	87,6	89	10,2	19	2,2	870	8,3
Tedaviyi terkten dönen	134	91,8	9	6,2	3	2,1	146	1,4
Tedavi başarısızlığından gelen	60	96,8	2	3,2	-	-	62	0,6
Kronik	12	100,0	-	-	-	-	12	0,1
TOPLAM	7.609	72,3	2.514	23,9	396	3,8	10.519	100,0

* Satır yüzdesi

** Sütun yüzdesi

Tablo 29. Kadın Hastalarda Olgu Tanımına Göre Hastalığın Tutulum Yerinin Dağılımı, 2009

OLGU TANIMI	HASTALIĞIN YERİ						Toplam	
	Akciğer		Akciğer Dışı		AC+AC Dışı		Sayı	%**
	Sayı	%*	Sayı	%*	Sayı	%*		
Yeni	3.038	46,7	3.233	49,6	243	3,7	6.514	94,6
Önceden Tedavi Görmüş	259	70,2	101	27,4	9	2,4	369	5,4
Nüks	213	69,3	88	28,7	6	2,0	307	4,5
Tedaviyi terkten dönen	27	69,2	11	28,2	1	2,6	39	0,6
Tedavi başarısızlığından gelen	17	81,0	2	9,5	2	9,5	21	0,3
Kronik	2	100,0	-	-	-	-	2	0,0
TOPLAM	3.297	47,9	3.334	48,4	252	3,7	6.883	100,0

* Satır yüzdesi

** Sütun yüzdesi

Tablo 30. Yeni Olgularda Yıllara Göre Akciğer ve Akciğer Dışı Tüberküloz Hastalarının Dağılımı, 2005-2009

Yıllar	Akciğer*		Akciğer Dışı		Toplam Yeni Olgu
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	
2005	13.394	71,4	5.359	28,6	18.753
2006	12.935	69,8	5.609	30,2	18.544
2007	11.996	67,5	5.785	32,5	17.781
2008	11.318	67,5	5.442	32,5	16.760
2009	10.296	64,6	5.647	35,4	15.943

* Akciğer ve “akciğer + akciğer dışı” tutulum olan hastalar

Tablo 31. Tüm Olgularda Yıllara Göre Akciğer ve Akciğer Dışı Tüberküloz Hastalarının Dağılımı, 2005-2009

Yıllar	Akciğer*		Akciğer Dışı		Toplam Olgu
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	
2005	14.987	73,0	5.548	27,0	20.535
2006	14.740	71,8	5.786	28,2	20.526
2007	13.690	69,5	6.004	30,5	19.694
2008	12.813	69,4	5.639	30,6	18.452
2009	11.554	66,4	5.848	33,6	17.402

* Akciğer ve “akciğer + akciğer dışı” tutulumu olan hastalar

Tablo 32. Çocuk Hastalarda (0-14 Yaş) Yıllara Göre Tüberküloz Menenjit Olgularının Dağılımı, 2002-2009

Yıllar	0-4 yaş		5-9 yaş		10-14 yaş		Toplam
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	
2002	10	34,5	15	51,7	4	13,8	29
2003	19	50,0	15	39,5	4	10,5	38
2004	13	46,4	12	42,9	3	10,7	28
2005	13	37,1	13	37,1	9	25,8	35
2006	22	53,7	8	19,5	11	26,8	41
2007	11	40,8	7	25,9	9	33,3	27
2008	22	68,8	6	18,8	4	12,4	32
2009	17	47,2	9	25,0	10	27,8	36

Tablo 33. Akciğer Dışı TB Olgularında Tutulan Organların Dağılımı, 2009

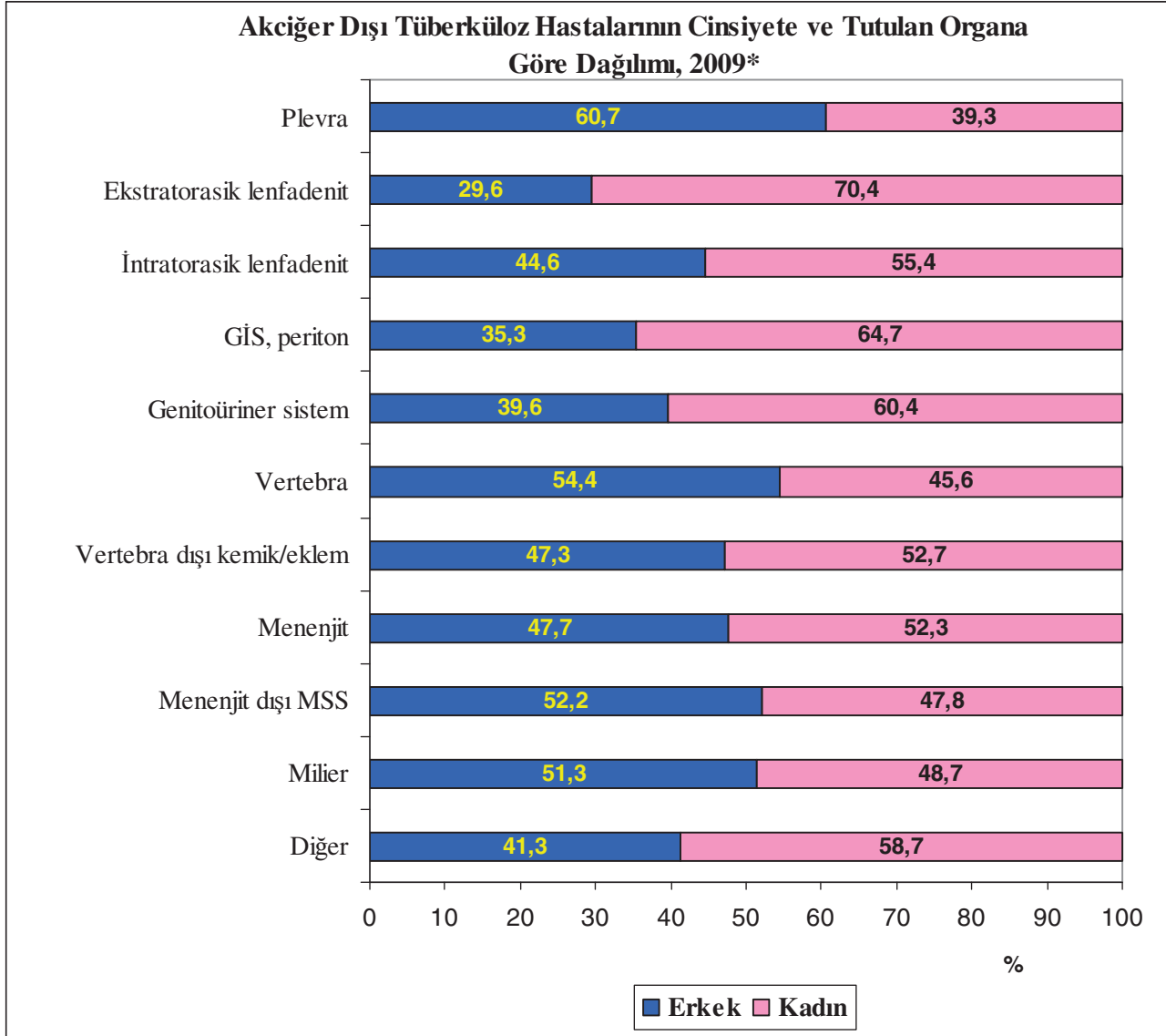
TUTULAN ORGAN	HASTALIĞIN TUTULUM YERİ				TOPLAM	
	AC Dışı		AC+AC Dışı		Sayı	%
	Sayı	%	Sayı	%		
Plevra	1.894	32,4	225	34,8	2.119	32,6
Ekstratorasik LAP	1.936	33,1	100	15,4	2.036	31,4
İntratorasik LAP	309	5,3	41	6,3	350	5,4
GİS, periton	331	5,7	26	4,0	357	5,5
GÜS	324	5,6	14	2,1	338	5,2
Vertebra	200	3,4	17	2,6	217	3,3
Vertebra dışı kemik/eklem	236	4,0	20	3,1	256	3,9
Menenjit	143	2,4	8	1,2	151	2,3
Menenjit dışı MSS	20	0,3	3	0,5	23	0,4
Miliyer*	-	-	150	23,1	150	2,3
Diğer	455	7,8	44	6,8	499	7,7
TOPLAM	5.848	100,0	648	100,0	6.496	100,0

*Miliyer TB olguları Akciğer+Akciğer dışı olarak sınıflandırılmaktadır.

Tablo 34. Akciğer Dışı Tüberkülozda Cinsiyete Göre Tutulan Organların Dağılımı, 2009

TUTULAN ORGAN	CİNSİYET				TOPLAM*
	Erkek		Kadın		
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı
Plevra	1.286	44,2	833	23,2	2.119
Ekstratorasik LAP	602	20,7	1.434	40,0	2.036
İntratorasik LAP	156	5,4	194	5,4	350
GİS, periton	126	4,3	231	6,4	357
GÜS	134	4,6	204	5,7	338
Vertebra	118	4,1	99	2,8	217
Vertebra dışı kemik/eklem	121	4,2	135	3,8	256
Menenjit	72	2,5	79	2,2	151
Menenjit dışı MSS	12	0,4	11	0,3	23
Miliyer	77	2,6	73	2,0	150
Diğer	206	7,1	293	8,2	499
TOPLAM	2.910	100,0	3.586	100,0	6.496

*Sadece akciğer dışı tutulum olan 5.848 olgu ile akciğer ile beraber akciğer dışı organ tutulumu da olan 648 olgu alınmıştır.

*Sadece akciğer dışı tutulum olan 5.848 olgu ile akciğer ile beraber akciğer dışı organ tutulumu da olan 648 olgu (toplam 6.496 olgu) alınmıştır.

Şekil 21. Akciğer Dışı Tüberküloz Olgularının Cinsiyete ve Tutulan Organa Göre Dağılımı, 2009

Tablo 35. Akciğer Dışı Tüberkülozda Yaş Gruplarına Göre Tutulan Organların Dağılımı, 2009

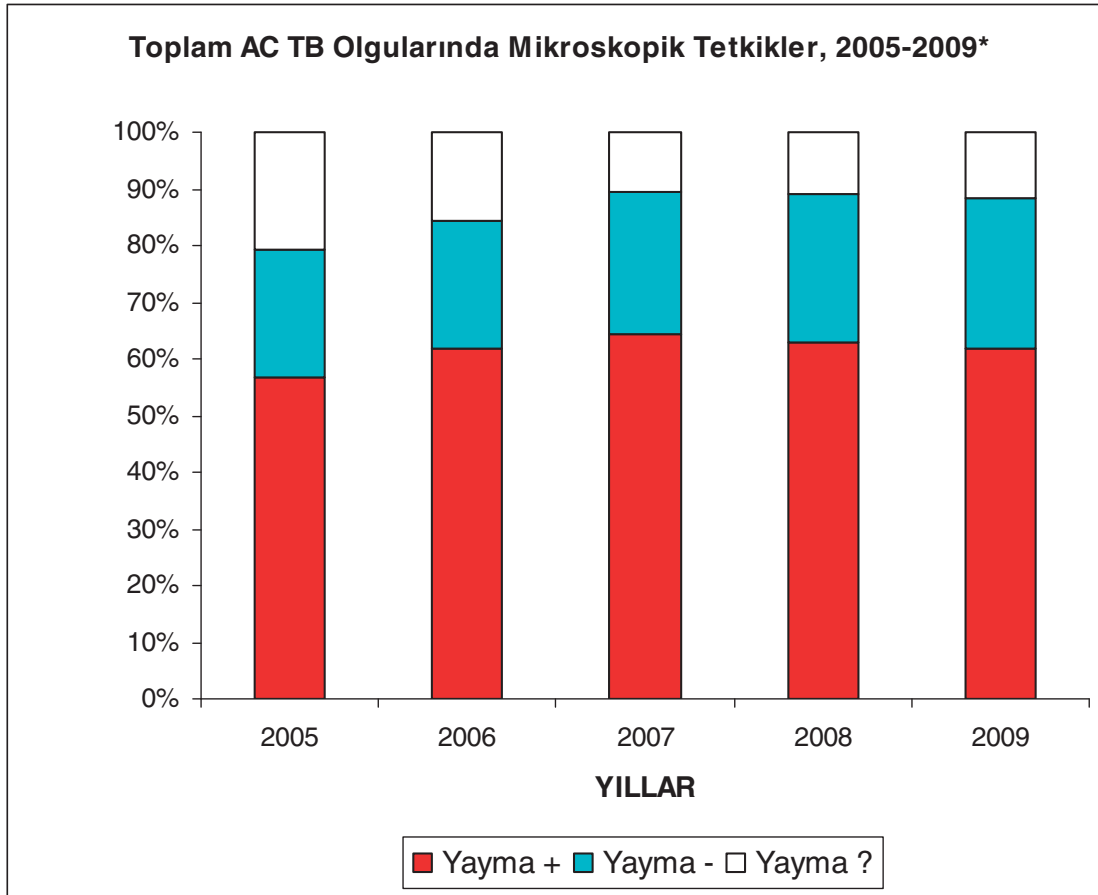
TUTULAN ORGAN	YAŞ GRUBU														TOPLAM*			
	0-4		5-14		15-24		25-34		35-44		45-54		55-64		65 ve +		Sayı	%
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%		
Plevra	1	1,0	78	21,5	644	50,7	512	40,1	281	30,8	232	24,9	158	20,5	213	24,5	2.119	32,6
Ekstratorasik LAP	31	32,0	98	26,8	312	24,6	371	29,0	303	33,3	329	35,2	306	39,8	286	32,8	2.036	31,4
İntratorasik LAP	26	26,8	80	21,9	27	2,1	30	2,3	35	3,8	59	6,3	53	6,9	40	4,6	350	5,4
GİS, periton	1	1,0	25	6,8	81	6,4	78	6,1	46	5,1	45	4,8	35	4,5	46	5,3	357	5,5
GÜS	2	2,1	18	4,9	36	2,8	62	4,9	54	5,9	69	7,4	48	6,2	49	5,6	338	5,2
Vertebra	2	2,1	9	2,5	19	1,5	33	2,6	34	3,7	36	3,9	27	3,5	57	6,5	217	3,3
Vertebra dışı kemik/eklem	6	6,2	9	2,5	30	2,4	37	2,9	35	3,8	44	4,7	44	5,7	51	5,9	256	3,9
Menenjit	17	17,5	19	5,2	29	2,3	30	2,3	23	2,5	14	1,5	9	1,2	10	1,1	151	2,3
Menenjit dışı MSS	-	-	-	-	3	0,2	2	0,2	4	0,4	3	0,3	6	0,8	5	0,6	23	0,4
Miliyer	3	3,1	11	3,0	36	2,8	31	2,4	19	2,1	15	1,6	10	1,3	25	2,9	150	2,3
Diğer	8	8,2	18	4,9	53	4,2	92	7,2	77	8,5	88	9,4	74	9,6	89	10,2	499	7,7
TOPLAM	97	100,0	365	100,0	1.270	100,0	1.278	100,0	911	100,0	934	100,0	770	100,0	871	100,0	6.496	100,0

*Sadece akciğer dışı tutulum olan 5.848 olgu ile akciğer ile beraber akciğer dışı organ tutulumu da olan 648 olgu alınmıştır. Yüzdeler sütun yüzdesidir.

Tablo 36. Toplam Akciğer Tüberkülozu Olgularında Mikroskopik Tetkik Sonuçları, 2005-2009

Yıllar	YAYMA MİKROSKOPİSİ						Toplam Akciğer TB*
	Pozitif		Negatif		Bakılmadı		
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	
2005	8.505	56,8	3.361	22,4	3.121	20,8	14.987
2006	9.132	62,0	3.298	22,4	2.310	15,6	14.740
2007	8.797	64,3	3.422	25,0	1.471	10,7	13.690
2008	8.073	63,0	3.345	26,1	1.395	10,9	12.813
2009	7.162	62,0	3.065	26,5	1.327	11,5	11.554

*Akciğer ve “akciğer + akciğer dışı” olgular.

*Akciğer ve “akciğer + akciğer dışı” olgular birlikte değerlendirilmiştir.

Yayma (+): Mikroskopi pozitif, Yayma (-): Mikroskopi negatif, Yayma (?): Mikroskopi yapılmadı

Şekil 22. Toplam Akciğer Tüberkülozu Olgularında Mikroskopik Tetkik Sonuçları, 2005-2009

Tablo 37. Tüm Akciğer TB Hastalarının Olgu Tanımına Göre Yayma Mikroskopisi Sonuçları, 2009

OLGU TANIMI	YAYMA MİKROSKOPİSİ						TOPLAM*	
	Pozitif		Negatif		Bakılmadı		Sayı	%***
	Sayı	%**	Sayı	%**	Sayı	%**		
YENİ	6.223	60,5	2.834	27,5	1.239	12,0	10.296	89,1
TEDAVİ GÖRMÜŞ	939	74,6	231	18,4	88	7,0	1.258	10,9
Nüks	739	73,9	194	19,4	67	6,7	1.000	8,7
Tedaviyi terkten dönen	115	69,7	30	18,2	20	12,1	165	1,4
Tedavi başarısızlığından gelen	72	91,1	6	7,6	1	1,3	79	0,7
Kronik	13	92,9	1	7,1	-	-	14	0,1
TOPLAM	7.162	62,0	3.065	26,5	1.327	11,5	11.554	100,0

* AC + (AC+AC dışı)

** Satır yüzdesi *** Sütun yüzdesi

Tablo 38. Erkek Akciğer TB Hastalarının Olgu Tanımına Göre Yayma Mikroskopisi Sonuçları, 2009

OLGU TANIMI	YAYMA MİKROSKOPİSİ						TOPLAM*	
	Pozitif		Negatif		Bakılmadı		Sayı	%***
	Sayı	%**	Sayı	%**	Sayı	%**		
YENİ	4.474	63,8	1.859	26,5	682	9,7	7.015	87,6
TEDAVİ GÖRMÜŞ	763	77,1	165	16,7	62	6,2	990	12,4
Nüks	598	76,6	135	17,3	48	6,1	781	9,8
Tedaviyi terkten dönen	98	71,5	26	19,0	13	9,5	137	1,7
Tedavi başarısızlığından gelen	56	93,3	3	5,0	1	1,7	60	0,7
Kronik	11	91,7	1	8,3			12	0,1
TOPLAM	5.237	65,4	2.024	25,3	744	9,3	8.005	100,0

* AC + (AC+AC dışı)

** Satır yüzdesi *** Sütun yüzdesi

Tablo 39. Kadın Akciğer TB Hastalarının Olgu Tanımına Göre Yayma Mikroskopisi Sonuçları, 2009

OLGU TANIMI	YAYMA MİKROSKOPİSİ						TOPLAM*	
	Pozitif		Negatif		Bakılmadı		Sayı	%***
	Sayı	%**	Sayı	%**	Sayı	%**		
YENİ	1.749	53,3	975	29,7	557	17,0	3.281	92,4
TEDAVİ GÖRMÜŞ	176	65,7	66	24,6	26	9,7	268	7,6
Nüks	141	64,4	59	26,9	19	8,7	219	6,2
Tedaviyi terkten dönen	17	60,7	4	14,3	7	25,0	28	0,8
Tedavi başarısızlığından gelen	16	84,2	3	15,8	-	-	19	0,5
Kronik	2	100,0	-	-	-	-	2	0,1
TOPLAM	1.925	54,2	1.041	29,3	583	16,4	3.549	100,0

* AC + (AC+AC dışı)

** Satır yüzdesi *** Sütun yüzdesi

Tablo 40. Akciğer TB Hastalarında Yıllara Göre Mikroskopik Tetkikler, 2005-2009

Yıllar		2005	2006	2007	2008	2009
Toplam Akciğer TB*		14.987	14.740	13.690	12.813	11.554
Mikroskopi Yapılan	Sayı	11.866	12.430	12.219	11.418	10.227
	Yüzde**	79,2	84,3	89,3	89,1	88,5
Pozitif	Sayı	8.505	9.132	8.797	8.073	7.162
	Yüzde***	71,7	73,5	72,0	70,7	70,0
Negatif	Sayı	3.361	3.298	3.422	3.345	3.065
	Yüzde***	28,3	26,5	28,0	29,3	30,0
Yapılmayan	Sayı	3.121	2.310	1.471	1.395	1.327
	Yüzde**	20,8	15,7	10,7	10,9	11,5

* AC + (AC+AC dışı)

** Akciğer TB olgularında mikroskopi yapıma/yapılmama oranlarıdır.

*** Mikroskopi yapılanlar içindeki pozitiflik/negatiflik oranlarıdır.

Tablo 41. Akciğer TB Hastalarında Yıllara Göre Kültür ve İDT ile İlgili Veriler, 2005-2009

		KÜLTÜR					İDT***				
Toplam Akciğer TB		14.987	14.740	13.690	12.813	11.554					
Yıllar		2005	2006	2007	2008	2009	2005	2006	2007	2008	2009
Tetkik yapılan	Sayı	6.971	8.211	8.379	8.050	7.354	3.745	4.846	4.917	4.963	4.311
	Yüzde*	46,5	55,7	61,2	62,8	63,6	65,6	73,2	71,6	75,8	75,2
Pozitif	Sayı	5.708	6.619	6.868	6.545	5.730					
	Yüzde**	81,9	80,6	82,0	81,3	77,9					
Negatif	Sayı	1.263	1.592	1.511	1505	1.624					
	Yüzde**	18,1	19,4	18,0	18,7	22,1					
Yapılmayan	Sayı	8.016	6.529	5.311	4.763	4.200					
	Yüzde*	53,5	44,3	38,8	37,2	36,4					

* Akciğer TB olgularında kültür yapıma/yapılmama oranlarıdır.

** Kültür yapılanlar içindeki pozitiflik/negatiflik oranlarıdır.

*** Kültürde üreme olanlarda (pozitiflerde) İDT yapıma oranlarıdır.

Tablo 42. Akciğer TB Hastalarında Mikroskopi ve Kültür Sonuçlarının Birlikte Değerlendirilmesi, 2005-2009

Mikrobiyolojik tetkik yapılma durumu	2005		2006		2007		2008		2009	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Y?, K?	2.884	19,3	1.982	13,4	1.424	10,4	1.306	10,2	1.284	11,1
Y?, K-	56	0,4	93	0,6	8	0,1	21	0,2	7	0,1
Y?, K+	181	1,2	235	1,6	39	0,3	68	0,6	36	0,3
Y-, K?	1.505	10	1.099	7,5	1.119	8,2	1.017	7,9	845	7,3
Y-, K-	872	5,8	1.008	6,8	1.018	7,4	1.054	8,2	1.088	9,4
Y-, K+	984	6,6	1.191	8,1	1.285	9,4	1.274	9,9	1.132	9,8
Y+, K?	3.627	24,2	3.448	23,4	2.768	20,2	2.440	19,0	2.071	17,9
Y+, K-	335	2,2	491	3,3	485	3,5	430	3,4	529	4,6
Y+, K+	4.543	30,3	5.193	35,2	5.544	40,5	5.203	40,6	4.562	39,5
Toplam Akciğer TB*	14.987	100,0	14.740	100,0	13.690	100,0	12.813	100,0	11.554	100,0

* Akciğer ve “akciğer + akciğer dışı” olgular.

Y: Yayma K: Kültür (+) : Pozitif, (-) : Negatif, (?): Bakılmadı

Tablo 43. İlaç Duyarlılık Testi (İDT) Çalışılan Hastalarda Olgu Tanımına Göre Her Bir TB İlacı İçin Toplam Direnç Sonuçları, 2005-2009*

OLGU TANIMI	2005		2006		2007		2008		2009	
	Dirençli	Oran	Dirençli	Oran	Dirençli	Oran	Dirençli	Oran	Dirençli	Oran
Yeni	n=3.237		n=4.135		n=4.142		n=4.221		n=3.720	
İzoniiazid	291	9,0	444	10,7	492	11,9	479	11,3	381	10,2
Rifampisin	144	4,4	185	4,5	202	4,9	166	3,9	143	3,8
Etambutol	97	3,0	147	3,6	115	2,8	143	3,4	131	3,5
Streptomisin	227	7,0	348	8,4	296	7,1	275	6,5	259	7,0
ÇİD	101	3,1	131	3,2	120	2,9	125	3,0	99	2,7
Önceden tedavi görmüş	n=508		n=711		n=775		n=742		n=600	
İzoniiazid	139	27,4	169	23,8	214	27,6	207	27,9	183	30,5
Rifampisin	107	21,1	141	19,8	145	18,7	162	21,8	139	23,2
Etambutol	51	10,0	94	13,2	64	8,3	71	9,6	71	11,8
Streptomisin	77	15,2	121	17,0	107	13,8	96	12,9	110	18,3
ÇİD	90	17,7	118	16,6	120	15,5	138	18,6	123	20,5
Tüm hastalar	n= 3.745		n=4.846		n=4.917		n=4.963		n=4.320	
İzoniiazid	430	11,5	613	12,6	706	14,4	686	13,8	564	13,1
Rifampisin	251	6,7	326	6,7	347	7,1	328	6,6	282	6,5
Etambutol	148	4,0	241	5,0	179	3,6	214	4,3	202	4,7
Streptomisin	304	8,1	469	9,7	403	8,2	371	7,5	369	8,5
ÇİD	191	5,1	249	5,1	240	4,9	263	5,3	222	5,1

n: Duyarlılık testi yapılan toplam hasta sayısı (Akciğer olguları+AC dışı olgular).

*Her bir ilaç için toplam dirençli hasta sayısı belirlenirken, diğer ilaçlara dirençli ya da duyarlı olması dikkate alınmamıştır.

Tablo 44. Yeni, Önceden Tedavi Görmüş ve Tüm Olgularda ÇİD TB Oranları, 2005-2009

Yıl	Yeni hastalar		Önceden tedavi görmüş hastalar		Tüm hastalar	
	ÇİD	%*	ÇİD	%*	ÇİD	%*
2005	101	3,1	90	17,7	191	5,1
2006	131	3,2	118	16,6	249	5,1
2007	120	2,9	120	15,5	240	4,9
2008	125	3,0	138	18,6	263	5,3
2009	99	2,7	123	20,5	222	5,1

*Yüzdeler Tablo 43'te verilen duyarlılık testi yapılan hasta sayısı üzerinden alınmıştır .

Tablo 45. İlaç Duyarlılık Testi (İDT) Çalışılan Hastalarda Olgu Tanımına Göre Tekli ve Çoklu İlaç Direnci Dağılımları, 2009*

DİRENÇ DURUMU	Yeni hastalar		Önceden tedavi görmüş hastalar		Tüm hastalar	
	n=3.720		n=600		n=4.320	
	Sayı	%**	Sayı	%**	Sayı	%**
TOPLAM DUYARLI	3.124	84,0	369	61,5	3.493	80,9
TOPLAM DİRENÇLİ	596	16,0	231	38,5	827	19,1
H dirençli	185	5,0	37	6,2	222	5,2
R dirençli	31	0,8	11	1,8	42	1,0
S dirençli	113	3,1	22	3,7	135	3,1
E dirençli	47	1,3	7	1,2	54	1,3
TOPLAM TEK İLAÇ	376	10,2	77	12,9	453	10,6
HR dirençli	38	1,0	45	7,6	83	1,9
HS dirençli	70	1,9	16	2,7	86	2,0
HE dirençli	16	0,4	3	0,5	19	0,4
RS dirençli	4	0,1	3	0,5	7	0,2
RE dirençli	3	0,1	1	0,2	4	0,1
ES dirençli	9	0,2	3	0,5	12	0,3
TOPLAM İKİ İLAÇ	140	3,8	71	11,9	211	4,9
HRS dirençli	21	0,6	24	4,0	45	1,0
HRE dirençli	13	0,4	15	2,5	28	0,7
HSE dirençli	9	0,2	4	0,7	13	0,3
RSE dirençli	6	0,16	0	0	6	0,1
TOPLAM ÜÇ İLAÇ	49	1,3	43	7,2	92	2,1
HRSE DİRENÇLİ	26	0,7	37	6,2	63	1,5

n: Duyarlılık testi yapılan hasta sayısı.

* Dört ilaç için de duyarlılık testi yapılmış olup, hastaların dirençli olduğu ilaç ya da ilaçlar dışında kalan diğer ilaçlara duyarlı olduğu gösterilmiştir.

**Toplam duyarlı ve toplam dirençli dışındaki yüzdeler dört ilaç için de duyarlılık testi yapılan hasta sayısı üzerinden alınmıştır (3.697/595/4.292)

Tablo 46. Türkiye'de VSD'lere Kayıtlı Yabancı Ülke Doğumlu Hastaların Coğrafi Kıtalaraya Göre Dağılımı, 2009

	SAYI	%
AVRUPA		
Almanya	3	42
Arnavutluk	1	
Bulgaristan	20	
Makedonya	4	
Moldova	4	
Romanya	1	
Rusya	3	
Sırbistan	3	
Ukrayna	2	
Yunanistan	1	
ASYA		
Afganistan	6	99
Azerbaycan	37	
Burma	1	
Çin	1	
Endonezya	1	
Ermenistan	1	
Filistin	1	
Gürcistan	7	
Hindistan	1	
Irak	7	
Kazakistan	2	
Kırgızistan	5	
Özbekistan	10	
Pakistan	1	
Suudi Arabistan	1	
Türkmenistan	17	
AFRİKA		
Eritre	1	22
Etiyopya	1	
Fas	1	
Gine	1	
Güney Afrika	1	
Kenya	1	
Kongo	1	
Nijerya	2	
Somali	13	
TOPLAM	163	100,0

Tablo 47 . Türkiye’de VSD’lere Kayıtlı Yabancı Ülke Doğumlu Hastaların Coğrafi Kıtalara ve Yıllara Göre Dağılımı, 2005-2009

AVRUPA	2005	2006	2007	2008	2009	TOPLAM
Almanya	1	2	3	6	3	15
Arnavutluk		1	1		1	3
Avusturya		1		1		2
Belarus			1			1
Bosna-Hersek		2	5	6		13
Bulgaristan	5	8	11	15	20	59
Çek Cumhuriyeti		1				1
Hırvatistan	1					1
Hollanda			1	2		3
Makedonya	1	2	4	7	4	18
Moldova	6	3	4	4	4	21
Polonya				1		1
Romanya	3	1	3	5	1	13
Rusya	6	3	5	6	3	23
Sırbistan			1	1	3	5
Ukrayna	1		1	3	2	7
Yunanistan		1	2	4	1	8
TOPLAM	24	25	42	61	42	194
ASYA						
Afganistan	2	6	3	5	6	22
Azerbaycan	13	37	30	29	37	146
Burma					1	1
Çin		1	1		1	3
Endonezya		1	1		1	3
Ermenistan		1	3	1	1	6
Filipinler			1			1
Filistin					1	1
Gürcistan	1	4	8	9	7	29
Hindistan					1	1
Irak		4	3	1	7	15
İran	1	4	1	1		7
Katar				1		1
Kazakistan	2	2	2	5	2	13
Kırgızistan	4	1	4	3	5	17
Kuzey Kore			1			1
Moğolistan				2		2
Özbekistan	2	6	6	8	10	32
Pakistan	1			3	1	5
Suriye				3		3
Suudi Arabistan				1	1	2
Tacikistan			2			2
Tayland				1		1
Türkmenistan		2	10	12	17	41
TOPLAM	26	69	76	85	99	355

Tablo 47 . Türkiye’de VSD’lere Kayıtlı Yabancı Ülke Doğumlu Hastaların Coğrafi Kıtalara ve Yıllara Göre Dağılımı, 2005-2009 (devamı)

AFRİKA	2005	2006	2007	2008	2009	TOPLAM
Eritre					1	1
Etiyopya	1	1		1	1	4
Fas		1			1	2
Gana	2	1	1			4
Gine					1	1
Güney Afrika		2	1	1	1	5
Kenya					1	1
Kongo		1		1	1	3
Libya				1		1
Nijerya					2	2
Ruanda			1			1
Senegal		1	1			2
Somali	8	13	15	25	13	74
Sudan		2	1			3
Tanzanya	2	1				3
TOPLAM	13	23	20	29	22	107
AMERİKA						
Amerika Birleşik Devletleri		1	1			2
GENEL TOPLAM	63	118	139	175	163	658

5

İLLERE GÖRE TÜBERKÜLOZ VERİLERİ

İLLERE GÖRE TÜBERKÜLOZ VERİLERİ

Ülkemizde 2005 yılından itibaren dispanserlere kayıtlı her bir hastanın verisi bireysel olarak toplanmaktadır. Bu bölümde, yıllara göre değişimi göstermek amacıyla illerin 2005 yılından itibaren toplam olgu sayıları ve olgu hızları verilmiştir.

Bu bölümde ayrıca 2009 yılı tüberküloz hastalarına ait verilerin il düzeyinde dağılımını gösteren tablolar yer almaktadır. Bu tablolarda illerin tüberküloz olgularının cinsiyete, yaş gruplarına, hastalığın tutulum yerine ve olgu tanımına göre dağılımları ile akciğer tüberkülozu olgularında bakteriyolojik tetkik yapılma durumları incelenmiştir.

Tablo 48. İllere Göre Toplam Olgu Sayısı ve Olgu Hızı (Yüz binde), 2005-2009

İLLER	Toplam Olgu Sayısı					Toplam Olgu Hızı				
	2005	2006	2007	2008	2009	2005	2006	2007	2008	2009
Adana	547	515	481	393	523	27,9	26,0	24,0	19,4	25,4
Adıyaman	132	101	110	109	107	19,8	14,9	18,9	18,6	18,2
Afyonkarahisar	88	82	96	90	108	10,7	9,9	13,7	12,9	15,4
Ağrı	104	71	86	65	96	18,4	12,4	16,2	12,2	17,9
Aksaray	58	41	53	54	41	13,8	9,6	14,5	14,6	10,9
Amasya	85	67	70	61	48	23,9	19,0	21,3	18,8	14,8
Ankara	683	674	644	665	653	15,8	15,4	14,4	14,6	14,0
Antalya	325	316	320	276	205	16,2	15,3	17,9	14,8	10,7
Ardahan	11	15	14	14	28	9,0	12,6	12,4	12,5	25,9
Artvin	34	58	55	45	43	19,7	34,6	32,7	27,0	26,0
Aydın	289	261	248	248	208	29,2	26,1	26,2	25,7	21,2
Balıkesir	394	380	315	356	277	35,9	34,5	28,2	31,5	24,3
Bartın	84	142	95	66	65	51,1	89,0	52,2	35,6	34,5
Batman	137	130	147	105	105	27,0	25,1	31,1	21,6	21,1
Bayburt	10	12	10	12	8	11,4	14,0	13,1	15,9	10,7
Bilecik	40	35	38	39	37	20,2	17,6	18,6	20,2	18,3
Bingöl	60	43	70	77	45	24,3	17,5	27,8	30,1	17,6
Bitlis	42	40	48	45	37	10,3	9,7	14,6	13,8	11,3
Bolu	33	47	62	54	36	12,4	17,8	22,9	20,1	13,3
Burdur	36	33	29	22	29	14,5	13,4	11,5	8,9	11,5
Bursa	862	822	812	803	746	36,5	34,1	33,3	32,0	29,2
Çanakkale	175	208	160	149	136	37,5	44,5	33,6	31,4	28,5
Çankırı	33	35	32	22	20	12,1	12,8	18,4	12,5	10,8
Çorum	129	104	108	88	106	22,7	18,6	19,6	16,1	19,6
Denizli	163	153	169	125	122	18,6	17,3	18,6	13,6	13,2
Diyarbakır	424	395	377	299	329	28,8	26,4	25,8	20,0	21,7
Düzce	130	119	106	128	121	39,8	36,1	32,8	39,0	36,1
Edirne	185	165	177	171	154	47,9	43,2	44,6	43,3	38,9
Elazığ	201	142	140	119	121	34,0	23,9	25,9	21,7	22,0
Erzincan	35	30	31	31	39	11,1	9,5	14,5	14,7	18,3
Erzurum	156	158	142	153	115	16,3	16,5	18,1	19,7	14,9
Eskişehir	121	101	135	126	94	16,8	14,0	18,6	17,0	12,4
Gaziantep	354	342	319	255	294	25,3	24,0	20,4	15,8	17,8
Giresun	165	211	165	161	121	31,8	40,8	39,5	38,2	28,7
Gümüşhane	29	23	29	19	16	15,2	12,0	22,2	14,5	12,2
Hakkari	23	22	24	33	30	8,6	8,1	9,7	12,8	11,7
Hatay	216	185	175	210	179	16,7	14,2	12,6	14,9	12,4
İğdır	27	32	46	36	39	15,2	17,8	25,3	19,6	21,3
İsparta	49	50	46	47	48	9,0	9,1	11,0	11,5	11,4
İstanbul	6.336	6.590	6.392	6.171	5.702	55,9	56,7	50,8	48,6	44,1
İzmir	1.058	1.052	1.036	891	859	29,0	28,4	27,7	23,5	22,2

Tablo 48. İllere Göre Toplam Olgu Sayısı ve Olgu Hızı (Yüz binde), 2005-2009 (devamı)

İLLER	Toplam Olgu Sayısı					Toplam Olgu Hızı				
	2005	2006	2007	2008	2009	2005	2006	2007	2008	2009
Kahramanmaraş	140	127	126	121	114	13,6	12,3	12,5	11,8	11,0
Karabük	76	64	58	55	58	37,0	31,9	26,5	25,4	26,5
Karaman	34	33	18	20	28	13,6	13,1	8,0	8,7	12,1
Kars	52	56	52	40	30	17,7	19,5	16,7	12,8	9,8
Kastamonu	62	65	68	72	61	18,6	20,1	18,9	20,0	17,0
Kayseri	175	205	146	147	200	16,1	18,7	12,5	12,4	16,6
Kırıkkale	38	41	60	52	49	9,8	10,5	21,4	18,6	17,4
Kırklareli	160	183	154	114	111	48,9	56,0	46,2	33,8	33,3
Kırşehir	22	30	22	22	15	9,1	12,6	9,9	9,9	6,7
Kilis	33	26	15	22	12	32,6	26,5	12,7	18,2	9,8
Kocaeli	434	479	495	467	346	32,6	35,2	34,4	31,3	22,7
Konya	321	290	298	287	281	13,5	12,0	15,2	14,6	14,1
Kütahya	125	110	98	89	78	18,4	16,1	16,8	15,7	13,6
Malatya	267	212	206	153	176	29,3	23,0	28,5	20,9	23,9
Manisa	355	351	337	322	273	27,8	27,5	25,5	24,5	20,5
Mardin	133	101	100	104	117	17,4	13,0	13,4	13,9	15,9
Mersin	430	397	319	308	274	23,6	21,4	20,0	19,2	16,7
Muğla	137	115	101	119	102	17,6	14,5	13,2	15,0	12,7
Muş	72	72	74	78	70	14,9	14,7	18,2	19,3	17,3
Nevşehir	35	38	32	29	24	11,3	12,2	11,4	10,3	8,4
Niğde	65	41	37	44	39	17,9	11,2	11,2	13,0	11,5
Ordu	306	293	269	254	217	34,3	32,9	37,6	35,3	30,0
Osmaniye	121	123	91	91	86	24,9	25,0	20,1	19,6	18,2
Rize	133	130	121	101	85	36,7	36,0	38,3	31,6	26,6
Sakarya	364	394	386	310	323	47,2	50,9	46,2	36,4	37,5
Samsun	414	384	327	346	354	34,7	32,3	26,6	28,0	28,3
Siirt	65	61	63	53	59	24,4	22,9	21,6	17,7	19,4
Sinop	58	70	44	45	37	30,0	37,7	22,2	22,4	18,4
Sivas	160	142	148	125	126	22,2	20,0	23,2	19,8	19,9
Şanlıurfa	384	367	390	324	400	23,2	21,6	25,6	20,6	24,8
Şırnak	108	112	67	56	62	27,4	27,7	16,1	13,0	14,4
Tekirdağ	275	299	295	283	263	39,7	42,2	40,5	36,7	33,6
Tokat	182	169	186	148	119	21,1	19,4	30,0	24,0	19,1
Trabzon	248	310	287	211	199	23,7	29,2	38,8	28,2	26,0
Tunceli	8	9	5	7	8	10,1	11,8	6,0	8,1	9,6
Uşak	52	51	55	65	36	15,8	15,4	16,5	19,5	10,7
Van	162	188	164	179	138	16,4	18,6	16,7	17,8	13,5
Yalova	76	62	51	62	65	41,7	33,5	28,1	31,4	32,1
Yozgat	48	61	54	55	46	6,7	8,4	11,0	11,4	9,4
Zonguldak	142	263	263	239	231	24,9	47,1	42,7	38,6	37,3
Türkiye Geneli	20.535	20.526	19.694	18.452	17.402	28,5	28,1	27,9	25,8	24,0

Tablo 49. İllerin Tüberküloz Olgularının Cinsiyete ve Hastalığın Tutulum Yerine Göre Dağılımı, 2009

İL	CİNSİYET				HASTALIĞIN YERİ						TOPLAM OLGU
	Erkek		Kadın		Akciğer		AC Dışı		Akciğer+AC Dışı		
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	
Adana	363	69,4	160	30,6	385	73,6	127	24,3	11	2,1	523
Adıyaman	59	55,1	48	44,9	66	61,7	39	36,4	2	1,9	107
Afyonkarahisar	55	50,9	53	49,1	48	44,5	59	54,6	1	0,9	108
Ağrı	59	61,5	37	38,5	60	62,5	35	36,5	1	1,0	96
Aksaray	23	56,1	18	43,9	21	51,2	19	46,4	1	2,4	41
Amasya	30	62,5	18	37,5	31	64,6	17	35,4	-	-	48
Ankara	366	56,0	287	44,0	330	50,5	278	42,6	45	6,9	653
Antalya	123	60,0	82	40,0	152	74,1	50	24,4	3	1,5	205
Ardahan	16	57,1	12	42,9	21	75,0	7	25,0	-	-	28
Artvin	29	67,4	14	32,6	32	74,4	11	25,6	-	-	43
Aydın	140	67,3	68	32,7	143	68,8	50	24,0	15	7,2	208
Balıkesir	189	68,2	88	31,8	184	66,4	79	28,5	14	5,1	277
Bartın	44	67,7	21	32,3	45	69,2	20	30,8	-	-	65
Batman	56	53,3	49	46,7	56	53,3	48	45,7	1	1,0	105
Bayburt	3	37,5	5	62,5	3	37,5	5	62,5	-	-	8
Bilecik	23	62,2	14	37,8	20	54,1	15	40,5	2	5,4	37
Bingöl	23	51,1	22	48,9	22	48,9	18	40,0	5	11,1	45
Bitlis	24	64,9	13	35,1	21	56,8	16	43,2	-	-	37
Bolu	21	58,3	15	41,7	20	55,5	15	41,7	1	2,8	36
Burdur	15	51,7	14	48,3	16	55,2	13	44,8	-	-	29
Bursa	459	61,5	287	38,5	459	61,5	274	36,8	13	1,7	746
Çanakkale	96	70,6	40	29,4	108	79,4	28	20,6	-	-	136
Çankırı	9	45,0	11	55,0	12	60,0	8	40,0	-	-	20
Çorum	62	58,5	44	41,5	56	52,8	43	40,6	7	6,6	106
Denizli	76	62,3	46	37,7	50	41,0	62	50,8	10	8,2	122
Diyarbakır	174	52,9	155	47,1	194	59,0	125	38,0	10	3,0	329
Düzce	73	60,3	48	39,7	70	57,9	51	42,1	-	-	121
Edirne	119	77,3	35	22,7	109	70,8	41	26,6	4	2,6	154
Elazığ	61	50,4	60	49,6	71	58,7	50	41,3	-	-	121
Erzincan	20	51,3	19	48,7	23	59,0	16	41,0	-	-	39
Erzurum	59	51,3	56	48,7	49	42,6	66	57,4	-	-	115
Eskişehir	48	51,1	46	48,9	54	57,5	38	40,4	2	2,1	94
Gaziantep	171	58,2	123	41,8	158	53,8	123	41,8	13	4,4	294
Giresun	83	68,6	38	31,4	74	61,2	43	35,5	4	3,3	121
Gümüşhane	10	62,5	6	37,5	13	81,3	2	12,5	1	6,2	16
Hakkari	12	40,0	18	60,0	16	53,3	14	46,7	-	-	30
Hatay	117	65,4	62	34,6	119	66,5	49	27,4	11	6,1	179
İğdir	28	71,8	11	28,2	24	61,6	13	33,3	2	5,1	39
İsparta	27	56,3	21	43,8	20	41,7	22	45,8	6	12,5	48
İstanbul	3.370	59,1	2.332	40,9	3.732	65,5	1.724	30,2	246	4,3	5.702
İzmir	542	63,1	317	36,9	545	63,4	267	31,1	47	5,5	859

Tablo 49. İllerin Tüberküloz Olgularının Cinsiyete ve Hastalığın Tutulum Yerine Göre Dağılımı, 2009 (devamı)

İL	CİNSİYET				HASTALIĞIN YERİ						TOPLAM OLGU
	Erkek		Kadın		Akciğer		AC Dışı		Akciğer+AC Dışı		
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	
Kahramanmaraş	68	59,6	46	40,4	60	52,6	50	43,9	4	3,5	114
Karabük	30	51,7	28	48,3	37	63,8	19	32,8	2	3,4	58
Karaman	16	57,1	12	42,9	14	50,0	14	50,0	-	-	28
Kars	23	76,7	7	23,3	16	53,3	14	46,7	-	-	30
Kastamonu	37	60,7	24	39,3	35	57,4	25	41,0	1	1,6	61
Kayseri	107	53,5	93	46,5	104	52,0	92	46,0	4	2,0	200
Kırıkkale	31	63,3	18	36,7	28	57,1	13	26,6	8	16,3	49
Kırklareli	88	79,3	23	20,7	85	76,6	22	19,8	4	3,6	111
Kırşehir	9	60,0	6	40,0	6	40,0	9	60,0	-	-	15
Kilis	8	66,7	4	33,3	11	91,7	1	8,3	-	-	12
Kocaeli	209	60,4	137	39,6	218	63,0	114	32,9	14	4,1	346
Konya	163	58,0	118	42,0	165	58,7	110	39,2	6	2,1	281
Kütahya	35	44,9	43	55,1	40	51,3	36	46,1	2	2,6	78
Malatya	83	47,2	93	52,8	86	48,9	89	50,6	1	0,5	176
Manisa	164	60,1	109	39,9	181	66,3	83	30,4	9	3,3	273
Mardin	58	49,6	59	50,4	59	50,4	57	48,7	1	0,9	117
Mersin	164	59,9	110	40,1	176	64,2	94	34,3	4	1,5	274
Muğla	74	72,5	28	27,5	73	71,6	28	27,4	1	1,0	102
Muş	44	62,9	26	37,1	42	60,0	24	34,3	4	5,7	70
Nevşehir	13	54,2	11	45,8	17	70,8	7	29,2	-	-	24
Niğde	22	56,4	17	43,6	19	48,7	20	51,3	-	-	39
Ordu	157	72,4	60	27,6	144	66,4	61	28,1	12	5,5	217
Osmaniye	64	74,4	22	25,6	63	73,2	20	23,3	3	3,5	86
Rize	56	65,9	29	34,1	62	72,9	22	25,9	1	1,2	85
Sakarya	202	62,5	121	37,5	199	61,6	111	34,4	13	4,0	323
Samsun	245	69,2	109	30,8	230	65,0	115	32,5	9	2,5	354
Siirt	32	54,2	27	45,8	39	66,1	18	30,5	2	3,4	59
Sinop	20	54,1	17	45,9	24	64,9	11	29,7	2	5,4	37
Sivas	71	56,3	55	43,7	65	51,6	59	46,8	2	1,6	126
Şanlıurfa	205	51,3	195	48,8	251	62,8	132	33,0	17	4,2	400
Şırnak	37	59,7	25	40,3	36	58,1	25	40,3	1	1,6	62
Tekirdağ	171	65,0	92	35,0	178	67,7	78	29,6	7	2,7	263
Tokat	70	58,8	49	41,2	67	56,3	48	40,3	4	3,4	119
Trabzon	133	66,8	66	33,2	128	64,3	63	31,7	8	4,0	199
Tunceli	4	50,0	4	50,0	4	50,0	4	50,0	-	-	8
Uşak	16	44,4	20	55,6	14	38,9	22	61,1	-	-	36
Van	83	60,1	55	39,9	67	48,6	65	47,1	6	4,3	138
Yalova	36	55,4	29	44,6	47	72,3	15	23,1	3	4,6	65
Yozgat	28	60,9	18	39,1	22	47,8	21	45,7	3	6,5	46
Zonguldak	166	71,9	65	28,1	162	70,1	57	24,7	12	5,2	231
TOPLAM	10.519	60,4	6.883	39,6	10.906	62,7	5.848	33,6	648	3,7	17.402

Tablo 50. Tüberküloz Olgularının İllere ve Yaş Gruplarına Göre Dağılımı, 2009

İL	YAŞ GRUBU																TOPLAM
	0-4		5-14		15-24		25-34		35-44		45-54		55-64		65 ve +		
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı
Adana	-	-	11	2,1	96	18,4	117	22,4	86	16,4	104	19,9	44	8,4	65	12,4	523
Adıyaman	1	0,9	2	1,9	31	29,0	28	26,2	8	7,5	10	9,3	16	15,0	11	10,3	107
Afyonkarahisar	1	0,9	7	6,5	20	18,5	12	11,1	12	11,1	18	16,7	14	13,0	24	22,2	108
Ağrı	4	4,2	8	8,3	33	34,4	28	29,2	5	5,2	9	9,4	2	2,1	7	7,3	96
Aksaray	-	-	3	7,3	8	19,5	9	22,0	6	14,6	4	9,8	4	9,8	7	17,1	41
Amasya	-	-	3	6,3	4	8,3	8	16,7	4	8,3	6	12,5	13	27,1	10	20,8	48
Ankara	17	2,6	27	4,1	76	11,6	130	19,9	88	13,5	112	17,2	95	14,5	108	16,5	653
Antalya	1	0,5	-	-	32	15,6	37	18,0	45	22,0	44	21,5	24	11,7	22	10,7	205
Ardahan	1	3,6	1	3,6	3	10,7	4	14,3	2	7,1	6	21,4	6	21,4	5	17,9	28
Artvin	-	-	1	2,3	13	30,2	7	16,3	3	7,0	8	18,6	2	4,7	9	20,9	43
Aydın	2	1,0	3	1,4	23	11,1	48	23,1	25	12,0	39	18,8	28	13,5	40	19,2	208
Balıkesir	-	-	6	2,2	28	10,1	48	17,3	53	19,1	41	14,8	41	14,8	60	21,7	277
Bartın	-	-	2	3,1	15	23,1	8	12,3	10	15,4	11	16,9	6	9,2	13	20,0	65
Batman	5	4,8	9	8,6	35	33,3	18	17,1	11	10,5	11	10,5	5	4,8	11	10,5	105
Bayburt	-	-	-	-	1	12,5	3	37,5	-	-	-	-	2	25,0	2	25,0	8
Bilecik	-	-	2	5,4	4	10,8	9	24,3	6	16,2	6	16,2	7	18,9	3	8,1	37
Bingöl	1	2,2	1	2,2	11	24,4	15	33,3	5	11,1	4	8,9	4	8,9	4	8,9	45
Bitlis	1	2,7	3	8,1	16	43,2	6	16,2	4	10,8	3	8,1	2	5,4	2	5,4	37
Bolu	1	2,8	2	5,6	4	11,1	7	19,4	7	19,4	4	11,1	8	22,2	3	8,3	36
Burdur	-	-	-	-	4	13,8	3	10,3	4	13,8	4	13,8	4	13,8	10	34,5	29
Bursa	2	0,3	19	2,5	133	17,8	160	21,4	115	15,4	143	19,2	85	11,4	89	11,9	746
Çanakkale	-	-	1	0,7	15	11,0	10	7,4	22	16,2	30	22,1	29	21,3	29	21,3	136
Çankırı	-	-	-	-	1	5,0	3	15,0	3	15,0	7	35,0	5	25,0	1	5,0	20
Çorum	4	3,8	3	2,8	17	16,0	14	13,2	20	18,9	13	12,3	19	17,9	16	15,1	106
Denizli	1	0,8	-	-	11	9,0	14	11,5	20	16,4	21	17,2	24	19,7	31	25,4	122
Diyarbakır	10	3,0	43	13,1	68	20,7	83	25,2	51	15,5	28	8,5	29	8,8	17	5,2	329
Düzce	-	-	1	0,8	17	14,0	29	24,0	15	12,4	22	18,2	17	14,0	20	16,5	121
Edirne	1	0,6	3	1,9	15	9,7	20	13,0	30	19,5	32	20,8	18	11,7	35	22,7	154
Elazığ	-	-	5	4,1	21	17,4	25	20,7	19	15,7	19	15,7	10	8,3	22	18,2	121
Erzincan	-	-	-	-	6	15,4	5	12,8	5	12,8	8	20,5	11	28,2	4	10,3	39
Erzurum	3	2,6	6	5,2	35	30,4	20	17,4	12	10,4	16	13,9	16	13,9	7	6,1	115
Eskişehir	1	1,1	1	1,1	11	11,7	14	14,9	12	12,8	16	17,0	25	26,6	14	14,9	94
Gaziantep	4	1,4	13	4,4	75	25,5	60	20,4	34	11,6	45	15,3	30	10,2	33	11,2	294
Giresun	1	0,8	3	2,5	31	25,6	19	15,7	13	10,7	21	17,4	8	6,6	25	20,7	121
Gümüşhane	1	6,3	-	-	2	12,5	5	31,3	3	18,8	1	6,3	3	18,8	1	6,3	16
Hakkari	1	3,3	4	13,3	10	33,3	3	10,0	1	3,3	2	6,7	5	16,7	4	13,3	30
Hatay	3	1,7	6	3,4	27	15,1	36	20,1	34	19,0	28	15,6	21	11,7	24	13,4	179
İğdır	2	5,1	4	10,3	10	25,6	6	15,4	4	10,3	4	10,3	6	15,4	3	7,7	39
İsparta	-	-	1	2,1	4	8,3	8	16,7	10	20,8	6	12,5	5	10,4	14	29,2	48
İstanbul	67	1,2	259	4,5	1.472	25,8	1.495	26,2	841	14,7	749	13,1	414	7,3	405	7,1	5.702
İzmir	10	1,2	29	3,4	114	13,3	164	19,1	138	16,1	154	17,9	119	13,9	131	15,3	859

Tablo 50. Tüberküloz Olgularının İllere ve Yaş Gruplarına Göre Dağılımı, 2009 (devamı)

İL	YAŞ GRUBU																TOPLAM
	0-4		5-14		15-24		25-34		35-44		45-54		55-64		65 ve +		
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı
Kahramanmaraş	2	1,8	6	5,3	19	16,7	26	22,8	18	15,8	14	12,3	16	14,0	13	11,4	114
Karabük	1	1,7	-	-	10	17,2	7	12,1	13	22,4	3	5,2	11	19,0	13	22,4	58
Karaman	-	-	1	3,6	2	7,1	8	28,6	4	14,3	6	21,4	2	7,1	5	17,9	28
Kars	-	-	-	-	8	26,7	6	20,0	4	13,3	7	23,3	2	6,7	3	10,0	30
Kastamonu	1	1,6	2	3,3	11	18,0	5	8,2	7	11,5	8	13,1	10	16,4	17	27,9	61
Kayseri	4	2,0	17	8,5	15	7,5	39	19,5	35	17,5	29	14,5	31	15,5	30	15,0	200
Kırıkkale	-	-	-	-	11	22,4	3	6,1	6	12,2	12	24,5	11	22,4	6	12,2	49
Kırklareli	-	-	1	0,9	14	12,6	20	18,0	16	14,4	28	25,2	21	18,9	11	9,9	111
Kırşehir	1	6,7	2	13,3	2	13,3	3	20,0	1	6,7	2	13,3	1	6,7	3	20,0	15
Kilis	-	-	-	-	3	25,0	1	8,3	-	-	4	33,3	2	16,7	2	16,7	12
Kocaeli	1	0,3	10	2,9	72	20,8	90	26,0	47	13,6	49	14,2	49	14,2	28	8,1	346
Konya	3	1,1	12	4,3	40	14,2	49	17,4	47	16,7	48	17,1	41	14,6	41	14,6	281
Kütahya	1	1,3	2	2,6	9	11,5	11	14,1	11	14,1	18	23,1	14	17,9	12	15,4	78
Malatya	5	2,8	6	3,4	41	23,3	39	22,2	25	14,2	26	14,8	14	8,0	20	11,4	176
Manisa	3	1,1	10	3,7	39	14,3	42	15,4	39	14,3	47	17,2	44	16,1	49	17,9	273
Mardin	6	5,1	10	8,5	39	33,3	23	19,7	13	11,1	5	4,3	9	7,7	12	10,3	117
Mersin	2	0,7	6	2,2	53	19,3	68	24,8	38	13,9	46	16,8	31	11,3	30	10,9	274
Muğla	-	-	4	3,9	13	12,7	21	20,6	19	18,6	21	20,6	10	9,8	14	13,7	102
Muş	3	4,3	6	8,6	31	44,3	8	11,4	9	12,9	4	5,7	3	4,3	6	8,6	70
Nevşehir	-	-	-	-	3	12,5	4	16,7	4	16,7	6	25,0	2	8,3	5	20,8	24
Niğde	-	-	3	7,7	7	17,9	5	12,8	6	15,4	6	15,4	6	15,4	6	15,4	39
Ordu	3	1,4	6	2,8	35	16,1	52	24,0	35	16,1	31	14,3	28	12,9	27	12,4	217
Osmaniye	-	-	2	2,3	17	19,8	21	24,4	11	12,8	18	20,9	6	7,0	11	12,8	86
Rize	-	-	1	1,2	18	21,2	15	17,6	14	16,5	12	14,1	10	11,8	15	17,6	85
Sakarya	2	0,6	13	4,0	63	19,5	69	21,4	54	16,7	44	13,6	37	11,5	41	12,7	323
Samsun	4	1,1	20	5,6	64	18,1	65	18,4	50	14,1	59	16,7	47	13,3	45	12,7	354
Siirt	-	-	8	13,6	15	25,4	11	18,6	5	8,5	9	15,3	3	5,1	8	13,6	59
Sinop	1	2,7	2	5,4	3	8,1	5	13,5	8	21,6	5	13,5	3	8,1	10	27,0	37
Sivas	1	0,8	5	4,0	17	13,5	17	13,5	23	18,3	19	15,1	25	19,8	19	15,1	126
Şanlıurfa	12	3,0	30	7,5	128	32,0	69	17,3	39	9,8	49	12,3	37	9,3	36	9,0	400
Şırnak	3	4,8	14	22,6	16	25,8	16	25,8	2	3,2	2	3,2	5	8,1	4	6,5	62
Tekirdağ	1	0,4	9	3,4	47	17,9	62	23,6	38	14,4	47	17,9	28	10,6	31	11,8	263
Tokat	3	2,5	10	8,4	20	16,8	16	13,4	8	6,7	22	18,5	21	17,6	19	16,0	119
Trabzon	1	0,5	2	1,0	32	16,1	41	20,6	28	14,1	30	15,1	22	11,1	43	21,6	199
Tunceli	-	-	-	-	5	62,5	-	-	-	-	-	-	1	12,5	2	25,0	8
Uşak	-	-	1	2,8	3	8,3	5	13,9	7	19,4	8	22,2	8	22,2	4	11,1	36
Van	7	5,1	15	10,9	42	30,4	18	13,0	15	10,9	18	13,0	12	8,7	11	8,0	138
Yalova	2	3,1	4	6,2	13	20,0	6	9,2	11	16,9	12	18,5	9	13,8	8	12,3	65
Yozgat	-	-	-	-	5	10,9	10	21,7	4	8,7	8	17,4	10	21,7	9	19,6	46
Zonguldak	4	1,7	3	1,3	25	10,8	43	18,6	27	11,7	37	16,0	37	16,0	55	23,8	231
TOPLAM	223	1,3	735	4,2	3.562	20,5	3.757	21,6	2.527	14,5	2.628	15,1	1.905	10,9	2.065	11,9	17.402

Tablo 51. TB Hastalarının İllere ve Olgu Tanımına Göre Dağılımı, 2009

İL	OLGU TANIMI										TOPLAM Sayı
	Yeni		Nüks		Tedaviyi Terkten Dönen		Tedavi Başarısızlığından Gelen		Kronik		
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	
Adana	479	91,6	36	6,9	8	1,5	-	-	-	-	523
Adıyaman	97	90,7	7	6,5	2	1,9	1	0,9	-	-	107
Afyonkarahisar	105	97,2	1	0,9	1	0,9	1	0,9	-	-	108
Ağrı	94	97,9	2	2,1	-	-	-	-	-	-	96
Aksaray	36	87,8	5	12,2	-	-	-	-	-	-	41
Amasya	43	89,6	4	8,3	1	2,1	-	-	-	-	48
Ankara	602	92,2	38	5,8	7	1,1	6	0,9	-	-	653
Antalya	190	92,7	13	6,3	1	0,5	-	-	1	0,5	205
Ardahan	24	85,7	4	14,3	-	-	-	-	-	-	28
Artvin	42	97,7	1	2,3	-	-	-	-	-	-	43
Aydın	187	89,9	18	8,7	2	1,0	1	0,5	-	-	208
Balıkesir	255	92,1	17	6,1	2	0,7	2	0,7	1	0,4	277
Bartın	58	89,2	7	10,8	-	-	-	-	-	-	65
Batman	100	95,2	5	4,8	-	-	-	-	-	-	105
Bayburt	7	87,5	1	12,5	-	-	-	-	-	-	8
Bilecik	34	91,9	3	8,1	-	-	-	-	-	-	37
Bingöl	42	93,3	3	6,7	-	-	-	-	-	-	45
Bitlis	37	100,0	-	-	-	-	-	-	-	-	37
Bolu	36	100,0	-	-	-	-	-	-	-	-	36
Burdur	28	96,6	1	3,4	-	-	-	-	-	-	29
Bursa	699	93,7	43	5,8	4	0,5	-	-	-	-	746
Çanakkale	125	91,9	8	5,9	2	1,5	-	-	1	0,7	136
Çankırı	20	100,0	-	-	-	-	-	-	-	-	20
Çorum	97	91,5	7	6,6	2	1,9	-	-	-	-	106
Denizli	116	95,1	5	4,1	-	-	1	0,8	-	-	122
Diyarbakır	302	91,8	24	7,3	3	0,9	-	-	-	-	329
Düzce	107	88,4	12	9,9	2	1,7	-	-	-	-	121
Edirne	142	92,2	12	7,8	-	-	-	-	-	-	154
Elazığ	113	93,4	7	5,8	1	0,8	-	-	-	-	121
Erzincan	35	89,7	4	10,3	-	-	-	-	-	-	39
Erzurum	106	92,2	8	7,0	1	0,9	-	-	-	-	115
Eskişehir	80	85,1	8	8,5	2	2,1	4	4,3	-	-	94
Gaziantep	276	93,9	15	5,1	1	0,3	1	0,3	1	0,3	294
Giresun	110	90,9	9	7,4	2	1,7	-	-	-	-	121
Gümüşhane	14	87,5	2	12,5	-	-	-	-	-	-	16
Hakkari	27	90,0	1	3,3	2	6,7	-	-	-	-	30
Hatay	161	89,9	13	7,3	3	1,7	2	1,1	-	-	179
Iğdır	34	87,2	5	12,8	-	-	-	-	-	-	39
Isparta	47	97,9	1	2,1	-	-	-	-	-	-	48
İstanbul	5.200	91,2	388	6,8	83	1,5	26	0,5	5	0,1	5.702
İzmir	799	93,0	43	5,0	6	0,7	9	1,0	2	0,2	859

Tablo 51. TB Hastalarının İllere ve Olgu Tanımına Göre Dağılımı, 2009 (devamı)

İL	OLGU TANIMI										TOPLAM Sayı
	Yeni		Nüks		Tedaviyi Terkten Dönen		Tedavi Başarısızlığından Gelen		Kronik		
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	
Kahramanmaraş	109	95,6	5	4,4	-	-	-	-	-	-	114
Karabük	57	98,3	1	1,7	-	-	-	-	-	-	58
Karaman	27	96,4	1	3,6	-	-	-	-	-	-	28
Kars	27	90,0	3	10,0	-	-	-	-	-	-	30
Kastamonu	59	96,7	1	1,6	1	1,6	-	-	-	-	61
Kayseri	177	88,5	20	10,0	3	1,5	-	-	-	-	200
Kırıkkale	48	98,0	-	-	1	2,0	-	-	-	-	49
Kırklareli	95	85,6	15	13,5	-	-	1	0,9	-	-	111
Kırşehir	14	93,3	1	6,7	-	-	-	-	-	-	15
Kilis	12	100,0	-	-	-	-	-	-	-	-	12
Kocaeli	318	91,9	27	7,8	-	-	-	-	1	0,3	346
Konya	265	94,3	11	3,9	2	0,7	3	1,1	-	-	281
Kütahya	69	88,5	8	10,3	-	-	1	1,3	-	-	78
Malatya	159	90,3	16	9,1	-	-	1	0,6	-	-	176
Manisa	248	90,8	18	6,6	2	0,7	4	1,5	1	0,4	273
Mardin	110	94,0	5	4,3	1	0,9	1	0,9	-	-	117
Mersin	257	93,8	12	4,4	4	1,5	1	0,4	-	-	274
Muğla	98	96,1	4	3,9	-	-	-	-	-	-	102
Muş	68	97,1	-	-	2	2,9	-	-	-	-	70
Nevşehir	24	100,0	-	-	-	-	-	-	-	-	24
Niğde	37	94,9	2	5,1	-	-	-	-	-	-	39
Ordu	183	84,3	30	13,8	-	-	4	1,8	-	-	217
Osmaniye	78	90,7	8	9,3	-	-	-	-	-	-	86
Rize	71	83,5	9	10,6	4	4,7	1	1,2	-	-	85
Sakarya	286	88,5	30	9,3	5	1,5	2	0,6	-	-	323
Samsun	310	87,6	35	9,9	8	2,3	1	0,3	-	-	354
Siirt	54	91,5	5	8,5	-	-	-	-	-	-	59
Sinop	35	94,6	1	2,7	1	2,7	-	-	-	-	37
Sivas	114	90,5	4	3,2	5	4,0	3	2,4	-	-	126
Şanlıurfa	376	94,0	24	6,0	-	-	-	-	-	-	400
Şırnak	61	98,4	1	1,6	-	-	-	-	-	-	62
Tekirdağ	229	87,1	32	12,2	1	0,4	-	-	1	0,4	263
Tokat	108	90,8	7	5,9	3	2,5	1	0,8	-	-	119
Trabzon	177	88,9	19	9,5	1	0,5	2	1,0	-	-	199
Tunceli	8	100,0	-	-	-	-	-	-	-	-	8
Uşak	36	100,0	-	-	-	-	-	-	-	-	36
Van	128	92,8	9	6,5	1	0,7	-	-	-	-	138
Yalova	56	86,2	7	10,8	2	3,1	-	-	-	-	65
Yozgat	43	93,5	2	4,3	-	-	1	2,2	-	-	46
Zonguldak	206	89,2	23	10,0	-	-	2	0,9	-	-	231
TOPLAM	15.943	91,6	1.177	6,8	185	1,1	83	0,5	14	0,1	17.402

Tablo 52. TB Hastalarının İllere, Olgu Tanımına ve Cinsiyete Göre Dağılımı, 2009

İL	OLGU TANIMI										TOPLAM	
	Yeni		Nüks		Tedaviyi Terkten Dönen		Tedavi Başarısızlığından Gelen		Kronik			
	E	K	E	K	E	K	E	K	E	K	Erkek	Kadın
Adana	327	152	29	7	7	1	-	-	-	-	363	160
Adıyaman	50	47	6	1	2	-	1	-	-	-	59	48
Afyonkarahisar	52	53	1	-	1	-	1	-	-	-	55	53
Ağrı	58	36	1	1	-	-	-	-	-	-	59	37
Aksaray	19	17	4	1	-	-	-	-	-	-	23	18
Amasya	26	17	3	1	1	-	-	-	-	-	30	18
Ankara	330	272	24	14	7	-	5	1	-	-	366	287
Antalya	112	78	9	4	1	-	-	-	1	-	123	82
Ardahan	13	11	3	1	-	-	-	-	-	-	16	12
Artvin	29	13	-	1	-	-	-	-	-	-	29	14
Aydın	124	63	13	5	2	-	1	-	-	-	140	68
Balıkesir	173	82	11	6	2	-	2	-	1	-	189	88
Bartın	38	20	6	1	-	-	-	-	-	-	44	21
Batman	54	46	2	3	-	-	-	-	-	-	56	49
Bayburt	2	5	1	-	-	-	-	-	-	-	3	5
Bilecik	20	14	3	-	-	-	-	-	-	-	23	14
Bingöl	21	21	2	1	-	-	-	-	-	-	23	22
Bitlis	24	13	-	-	-	-	-	-	-	-	24	13
Bolu	21	15	-	-	-	-	-	-	-	-	21	15
Burdur	14	14	1	-	-	-	-	-	-	-	15	14
Bursa	428	271	28	15	3	1	-	-	-	-	459	287
Çanakkale	88	37	6	2	1	1	-	-	1	-	96	40
Çankırı	9	11	-	-	-	-	-	-	-	-	9	11
Çorum	56	41	4	3	2	-	-	-	-	-	62	44
Denizli	72	44	3	2	-	-	1	-	-	-	76	46
Diyarbakır	156	146	18	6	-	3	-	-	-	-	174	155
Düzce	62	45	9	3	2	-	-	-	-	-	73	48
Edirne	109	33	10	2	-	-	-	-	-	-	119	35
Elazığ	56	57	5	2	-	1	-	-	-	-	61	60
Erzincan	17	18	3	1	-	-	-	-	-	-	20	19
Erzurum	54	52	4	4	1	-	-	-	-	-	59	56
Eskişehir	37	43	5	3	2	-	4	-	-	-	48	46
Gaziantep	159	117	11	4	-	1	-	1	1	-	171	123
Giresun	74	36	7	2	2	-	-	-	-	-	83	38
Gümüşhane	9	5	1	1	-	-	-	-	-	-	10	6
Hakkari	11	16	-	1	1	1	-	-	-	-	12	18
Hatay	102	59	12	1	2	1	1	1	-	-	117	62
İğdır	25	9	3	2	-	-	-	-	-	-	28	11
İsparta	26	21	1	-	-	-	-	-	-	-	27	21
İstanbul	2.999	2.201	282	106	67	16	17	9	5	-	3.370	2.332
İzmir	495	304	34	9	5	1	7	2	1	1	542	317

Tablo 52. TB Hastalarının İllere, Olgu Tanımına ve Cinsiyete Göre Dağılımı, 2009 (devamı)

İL	OLGU TANIMI										TOPLAM	
	Yeni		Nüks		Tedaviyi Terkten Dönen		Tedavi Başarısızlığından Gelen		Kronik			
	E	K	E	K	E	K	E	K	E	K	Erkek	Kadın
Kahramanmaraş	64	45	4	1	-	-	-	-	-	-	68	46
Karabük	30	27	-	1	-	-	-	-	-	-	30	28
Karaman	15	12	1	-	-	-	-	-	-	-	16	12
Kars	20	7	3	-	-	-	-	-	-	-	23	7
Kastamonu	35	24	1	-	1	-	-	-	-	-	37	24
Kayseri	91	86	14	6	2	1	-	-	-	-	107	93
Kırıkkale	30	18	-	-	1	-	-	-	-	-	31	18
Kırklareli	73	22	14	1	-	-	1	-	-	-	88	23
Kırşehir	8	6	1	-	-	-	-	-	-	-	9	6
Kilis	8	4	-	-	-	-	-	-	-	-	8	4
Kocaeli	190	128	19	8	-	-	-	-	-	1	209	137
Konya	152	113	8	3	1	1	2	1	-	-	163	118
Kütahya	27	42	7	1	-	-	1	-	-	-	35	43
Malatya	76	83	6	10	-	-	1	-	-	-	83	93
Manisa	142	106	16	2	2	-	3	1	1	-	164	109
Mardin	54	56	3	2	-	1	1	-	-	-	58	59
Mersin	148	109	11	1	4	-	1	-	-	-	164	110
Muğla	71	27	3	1	-	-	-	-	-	-	74	28
Muş	42	26	-	-	2	-	-	-	-	-	44	26
Nevşehir	13	11	-	-	-	-	-	-	-	-	13	11
Niğde	21	16	1	1	-	-	-	-	-	-	22	17
Ordu	127	56	26	4	-	-	4	-	-	-	157	60
Osmaniye	57	21	7	1	-	-	-	-	-	-	64	22
Rize	42	29	9	-	4	-	1	-	-	-	56	29
Sakarya	173	113	25	5	4	1	-	2	-	-	202	121
Samsun	216	94	25	10	4	4	-	1	-	-	245	109
Siirt	29	25	3	2	-	-	-	-	-	-	32	27
Sinop	18	17	1	-	1	-	-	-	-	-	20	17
Sivas	64	50	3	1	3	2	1	2	-	-	71	55
Şanlıurfa	190	186	15	9	-	-	-	-	-	-	205	195
Şırnak	36	25	1	-	-	-	-	-	-	-	37	25
Tekirdağ	145	84	24	8	1	-	-	-	1	-	171	92
Tokat	62	46	4	3	3	-	1	-	-	-	70	49
Trabzon	116	61	15	4	-	1	2	-	-	-	133	66
Tunceli	4	4	-	-	-	-	-	-	-	-	4	4
Uşak	16	20	-	-	-	-	-	-	-	-	16	20
Van	77	51	5	4	1	-	-	-	-	-	83	55
Yalova	28	28	7	-	1	1	-	-	-	-	36	29
Yozgat	25	18	2	-	-	-	1	-	-	-	28	18
Zonguldak	143	63	21	2	-	-	2	-	-	-	166	65
TOPLAM	9.429	6.514	870	307	146	39	62	21	12	2	10.519	6.883

Tablo 53. İllere Göre Toplam Akciğer Tüberkülozu Olgularında Bakteriyolojik Tetkik Sonuçları, 2009

İL	Toplam AC Olgusu*	Yayma Yapılan		Yayma (+) Olgu		Kültür Yapılan		Kültür (+) Olgu		İDT Yapılan	
		Sayı	%	Sayı	%**	Sayı	%	Sayı	%**	Sayı	%***
Adana	396	310	78,3	250	80,6	66	16,7	38	57,6	31	81,6
Adıyaman	68	57	83,8	46	80,7	3	4,4	1	33,3	1	100,0
Afyonkarahisar	49	45	91,8	30	66,7	22	44,9	16	72,7	10	62,5
Ağrı	61	41	67,2	34	82,9	8	13,1	7	87,5	6	85,7
Aksaray	22	21	95,5	16	76,2	7	31,8	5	71,4	4	80,0
Amasya	31	22	71,0	16	72,7	22	71,0	17	77,3	2	11,8
Ankara	375	356	94,9	212	59,6	352	93,9	245	69,6	225	91,8
Antalya	155	148	95,5	123	83,1	136	87,7	124	91,2	116	93,5
Ardahan	21	20	95,2	15	75,0	16	76,2	12	75,0	7	58,3
Artvin	32	24	75,0	14	58,3	5	15,6	4	80,0	2	50,0
Aydın	158	151	95,6	109	72,2	113	71,5	98	86,7	51	52,0
Balıkesir	198	188	94,9	127	67,6	53	26,8	47	88,7	13	27,7
Bartın	45	38	84,4	28	73,7	34	75,6	25	73,5	4	16,0
Batman	57	38	66,7	31	81,6	6	10,5	5	83,3	2	40,0
Bayburt	3	0	-	-	-	0	-	-	-	0	-
Bilecik	22	20	90,9	12	60,0	18	81,8	15	83,3	6	40,0
Bingöl	27	21	77,8	14	66,7	3	11,1	1	33,3	1	100,0
Bitlis	21	18	85,7	15	83,3	8	38,1	7	87,5	4	57,1
Bolu	21	20	95,2	14	70,0	11	52,4	7	63,6	7	100,0
Burdur	16	13	81,3	9	69,2	10	62,5	4	40,0	3	75,0
Bursa	472	387	82,0	318	82,2	251	53,2	218	86,9	84	38,5
Çanakkale	108	104	96,3	61	58,7	27	25,0	17	63,0	8	47,1
Çankırı	12	11	91,7	9	81,8	10	83,3	8	80,0	8	100,0
Çorum	63	41	65,1	23	56,1	30	47,6	18	60,0	13	72,2
Denizli	60	60	100,0	34	56,7	57	95,0	39	68,4	34	87,2
Diyarbakır	204	168	82,4	116	69,0	90	44,1	70	77,8	12	17,1
Düzce	70	69	98,6	65	94,2	55	78,6	55	100,0	49	89,1
Edirne	113	98	86,7	83	84,7	36	31,9	31	86,1	19	61,3
Elazığ	71	47	66,2	33	70,2	29	40,8	23	79,3	15	65,2
Erzincan	23	16	69,6	12	75,0	3	13,0	3	100,0	3	100,0
Erzurum	49	27	55,1	23	85,2	17	34,7	14	82,4	4	28,6
Eskişehir	56	54	96,4	46	85,2	45	80,4	38	84,4	28	73,7
Gaziantep	171	164	95,9	140	85,4	20	11,7	11	55,0	8	72,7
Giresun	78	70	89,7	49	70,0	31	39,7	23	74,2	23	100,0
Gümüşhane	14	12	85,7	8	66,7	5	35,7	4	80,0	3	75,0
Hakkari	16	15	93,8	14	93,3	9	56,3	4	44,4	0	0,0
Hatay	130	126	96,9	100	79,4	92	70,8	54	58,7	46	85,2
İğdır	26	22	84,6	15	68,2	12	46,2	6	50,0	4	66,7
İsparta	26	24	92,3	21	87,5	23	88,5	14	60,9	14	100,0
İstanbul	3.978	3.554	89,3	2.382	67,0	3.123	78,5	2.446	78,3	2.143	87,6
İzmir	592	565	95,4	403	71,3	450	76,0	412	91,6	181	43,9

Tablo 53. İllere Göre Toplam Akciğer Tüberkülozu Olgularında Bakteriyolojik Tetkik Sonuçları, 2009 (devamı)

İL	Toplam AC Olgusu*	Yayma Yapılan		Yayma (+) Olgu		Kültür Yapılan		Kültür (+) Olgu		İDT Yapılan	
		Sayı	%	Sayı	%**	Sayı	%	Sayı	%**	Sayı	%***
Kahramanmaraş	64	54	84,4	38	70,4	8	12,5	8	100,0	6	75,0
Karabük	39	34	87,2	24	70,6	4	10,3	4	100,0	2	50,0
Karaman	14	14	100,0	8	57,1	13	92,9	10	76,9	10	100,0
Kars	16	15	93,8	11	73,3	10	62,5	9	90,0	3	33,3
Kastamonu	36	36	100,0	27	75,0	36	100,0	28	77,8	25	89,3
Kayseri	108	58	53,7	44	75,9	67	62,0	56	83,6	51	91,1
Kırıkkale	36	35	97,2	20	57,1	31	86,1	23	74,2	19	82,6
Kırklareli	89	83	93,3	59	71,1	57	64,0	37	64,9	31	83,8
Kırşehir	6	6	100,0	5	83,3	6	100,0	5	83,3	4	80,0
Kilis	11	11	100,0	9	81,8	3	27,3	2	66,7	2	100,0
Kocaeli	232	220	94,8	155	70,5	207	89,2	170	82,1	162	95,3
Konya	171	157	91,8	111	70,7	107	62,6	91	85,0	90	98,9
Kütahya	42	36	85,7	25	69,4	21	50,0	16	76,2	3	18,8
Malatya	87	79	90,8	63	79,7	44	50,6	29	65,9	25	86,2
Manisa	190	179	94,2	118	65,9	165	86,8	144	87,3	105	72,9
Mardin	60	55	91,7	40	72,7	27	45,0	25	92,6	2	8,0
Mersin	180	166	92,2	128	77,1	35	19,4	30	85,7	11	36,7
Muğla	74	73	98,6	57	78,1	59	79,7	53	89,8	34	64,2
Muş	46	38	82,6	21	55,3	8	17,4	6	75,0	6	100,0
Nevşehir	17	15	88,2	7	46,7	8	47,1	5	62,5	4	80,0
Niğde	19	18	94,7	14	77,8	2	10,5	2	100,0	1	50,0
Ordu	156	139	89,1	112	80,6	96	61,5	69	71,9	45	65,2
Osmaniye	66	65	98,5	41	63,1	20	30,3	7	35,0	7	100,0
Rize	63	58	92,1	42	72,4	34	54,0	22	64,7	18	81,8
Sakarya	212	179	84,4	135	75,4	134	63,2	113	84,3	110	97,3
Samsun	239	231	96,7	162	70,1	214	89,5	154	72,0	141	91,6
Siirt	41	35	85,4	28	80,0	2	4,9	1	50,0	0	0,0
Sinop	26	21	80,8	12	57,1	11	42,3	9	81,8	1	11,1
Sivas	67	65	97,0	51	78,5	59	88,1	36	61,0	7	19,4
Şanlıurfa	268	184	68,7	80	43,5	50	18,7	16	32,0	2	12,5
Şırnak	37	28	75,7	21	75,0	2	5,4	2	100,0	2	100,0
Tekirdağ	185	167	90,3	84	50,3	155	83,8	111	71,6	16	14,4
Tokat	71	57	80,3	43	75,4	24	33,8	17	70,8	11	64,7
Trabzon	136	121	89,0	74	61,2	87	64,0	80	92,0	72	90,0
Tunceli	4	3	75,0	3	100,0	1	25,0	1	100,0	0	0,0
Uşak	14	14	100,0	10	71,4	8	57,1	5	62,5	1	20,0
Van	73	60	82,2	43	71,7	31	42,5	12	38,7	7	58,3
Yalova	50	45	90,0	42	93,3	34	68,0	17	50,0	15	88,2
Yozgat	25	25	100,0	16	64,0	16	64,0	12	75,0	12	100,0
Zonguldak	174	163	93,7	109	66,9	150	86,2	107	71,3	54	50,5
TOPLAM	11.554	10.227	88,5	7.162	70,0	7.354	63,6	5.730	77,9	4.311	75,2

*Akciğer + (akciğer + akciğer dışı) olgular.

** Yayma/ kültür yapılanlar içindeki pozitiflik oranıdır.

*** Kültür pozitiflerde İDT yapılma oranıdır.

6

TEDAVİ SONUÇLARI

TEDAVİ SONUÇLARININ ANALİZİ

Dünya genelinde yapılan tüberküloz epidemiyolojisi çalışmalarında tedavi sonucu, **tedavi başlangıcından 12 ay sonraki durum** olarak kabul edildiğinden, ülkemizde de tedavi sonuçları aynı şekilde toplanmakta ve değerlendirilmektedir. 2008 yılında Türkiye genelinde verem savaşı dispanserlerinde kayıt altına alınan hastaların, tedavinin başlangıcından 12 ay sonraki tedavi durumları bu raporda yer almaktadır.

2008 yılı Türkiye Ulusal Tüberküloz Sürveyansı Araştırması (TUTSA) kayıtlarından tüm TB hastalarının isimleri ve bazı hastalık özelliklerinin olduğu listeler hazırlanarak verem savaşı dispanserlerine gönderilmiştir. Dispanserlerde hastaların tedavi sonuçları bu listelere kaydedilmiş ve tekrar Başkanlığımıza gönderilmiştir. Tedaviye başladıktan sonra yapılan incelemelerde TB olmadığı anlaşılan hastalar her bir grup için 2008 hasta toplamlarından çıkartılmış ve kalan sayı kohort olarak alınmıştır.

Tedavi sonuçları için kullanılan tanımlar raporun sonundaki “tanımlar ve veri standartları” bölümünde açıklanmıştır.

Bir dispanserden başka bir dispansere nakil giden hastaların tümünün tedavi sonuçları bilinmektedir. Bu nedenle, tedavi sonuçları içinde “nakil giden” kavramı sadece yurtdışına giden hastalar için kullanılmıştır.

2008 yılında kaydedilen 18.452 hastadan 216'sının (yeni olgularda 191 kişi, önceden tedavi görmüşlerde 25 kişi) daha sonraki incelemelerde TB olmadığı anlaşılmıştır. Bu nedenle tedavi sonuçları **18.236** hasta (**16.569 yeni + 1.667 önceden tedavi görmüş**) üzerinden verilmiştir.

Tablo 54. Yeni Olgularda Hastalığın Tutulum Yerine Göre Tedavi Sonuçları, 2008 Hastaları

Hastalığın Tutulum Yeri	Kayıt Edilen	TB Değil	TB	TEDAVİ SONUCU											
				Tedavi Başarısı		Tedaviyi Terk		Tedavi Başarısızlığı		Nakil Giden		Ölüm		Tedavisi Devam Eden	
				Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Akciğer*	11.318	100	11.218	10.359	92,3	312	2,8	52	0,5	5	0,0	337	3,0	153	1,4
Akciğer Dışı	5.442	91	5.351	4.967	92,8	109	2,0	7	0,1	-	-	130	2,5	138	2,6
Tüm Olgular	16.760	191	16.569	15.326	92,5	421	2,5	59	0,4	5	0,0	467	2,8	291	1,8

* Akciğer + (Akciğer+AC dışı) olgular.

Tablo 55. Önceden Tedavi Görmüş Olgularda Hastalığın Tutulum Yerine Göre Tedavi Sonuçları, 2008 Hastaları

Hastalığın Tutulum Yeri	Kayıt Edilen	TB Değil	TB	TEDAVİ SONUCU											
				Tedavi Başarısı		Tedaviyi Terk		Tedavi Başarısızlığı		Nakil Giden		Ölüm		Tedavisi Devam Eden	
				Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Akciğer*	1.495	20	1.475	1109	75,2	144	9,8	35	2,4	-	-	62	4,2	125	8,4
Akciğer Dışı	197	5	192	153	79,7	13	6,8	-	-	-	-	11	5,7	15	7,8
Tüm Olgular	1.692	25	1.667	1262	75,7	157	9,4	35	2,1	-	-	73	4,4	140	8,4

* Akciğer + (Akciğer+AC dışı) olgular.

Tablo 56. Tüm Olgularda Hastalığın Tutulum Yerine Göre Tedavi Sonuçları, 2008 Hastaları

Hastalığın Tutulum Yeri	Kayıt Edilen	TB Değil	TB	TEDAVİ SONUCU											
				Tedavi Başarısı		Tedaviyi Terk		Tedavi Başarısızlığı		Nakil Giden		Ölüm		Tedavisi Devam Eden	
				Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Akciğer*	12.813	120	12.693	11.468	90,4	456	3,6	87	0,7	5	0,0	399	3,1	278	2,2
Akciğer Dışı	5.639	96	5.543	5.120	92,4	122	2,2	7	0,1	0	-	141	2,5	153	2,8
Tüm Olgular	18.452	216	18.236	16.588	91,0	578	3,2	94	0,5	5	0,0	540	3,0	431	2,3

* Akciğer + (Akciğer+AC dışı) olgular.

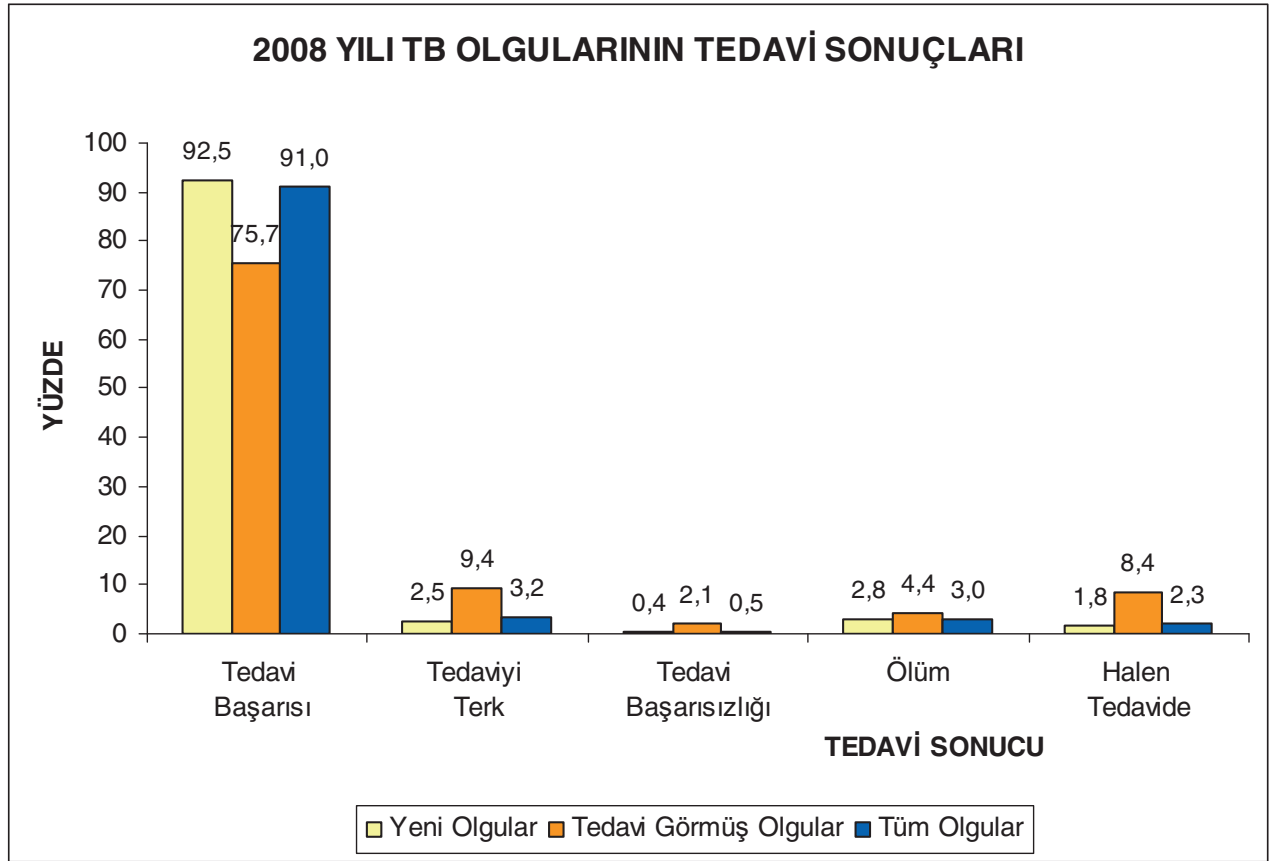
Tablo 57. Yayma (+) Akciğer TB Olgularında Tedavi Sonuçları, 2008 Hastaları

	Kayıt Edilen	TB Değil	TB	TEDAVİ SONUCU															
				Kür	Tedaviyi Tamamlama		Tedavi Başarısı*		Tedaviyi Terk		Tedavi Başarısızlığı		Nakil Giden		Ölüm		Tedavisi Devam Eden		
					Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	
Yeni Olgular	6.993	26	6.967	4.092	58,7	2.316	33,3	6.408	92,0	199	2,8	42	0,6	4	0,1	206	3,0	108	1,5
Önceden Tedavi Görmüş Olgular	1.080	12	1.068	505	47,3	274	25,7	779	73,0	107	10,0	35	3,3	-	-	43	4,0	104	9,7
Tüm Olgular	8.073	38	8.035	4.597	57,2	2.590	32,2	7.187	89,4	306	3,8	77	1,0	4	0,0	249	3,1	212	2,7

* Tedavi başarısı: Kür + Tedavi tamamlama

Tablo 58. Yeni, Önceden Tedavi Görmüş ve Tüm Olgularda Tedavi Sonuçları, 2008

OLGU TANIMI	TEDAVİ SONUCU												Toplam	
	Tedavi Başarısı		Tedaviyi Terk		Tedavi Başarısızlığı		Nakil Giden		Ölüm		Halen Tedavide			
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%		
Yeni Olgular	15.326	92,5	421	2,5	59	0,4	5	0,0	467	2,8	291	1,8	16.569	90,9
Önceden Tedavi Görmüş Olgular	1.262	75,7	157	9,4	35	2,1	0	-	73	4,4	140	8,4	1.667	9,1
Tüm Olgular	16.588	91,0	578	3,2	94	0,5	5	0,0	540	3,0	431	2,3	18.236	100,0

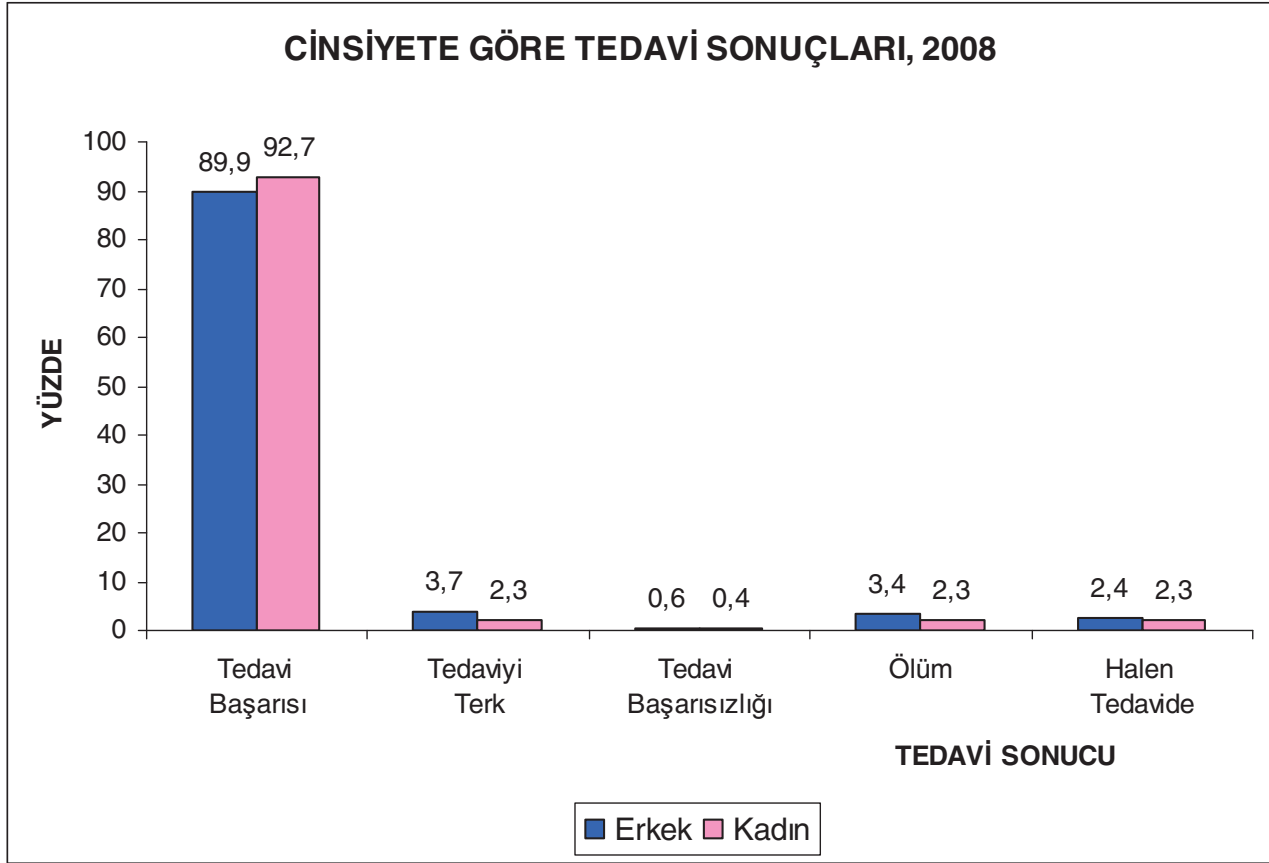

Nakil giden 5 hasta grafikte gösterilmemiştir.

Şekil 23 . Yeni, Önceden Tedavi Görmüş ve Tüm Olgularda Tedavi Sonuçları, 2008

Tablo 59. TB Olgularının Cinsiyete Göre Tedavi Sonuçları, 2008

CİNSİYET	TEDAVİ SONUCU												Toplam	
	Tedavi Başarısı		Tedaviyi Terk		Tedavi Başarısızlığı		Nakil Giden		Ölüm		Halen Tedavide			
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%		
Erkek	10.197	89,9	423	3,7	65	0,6	4	0,0	382	3,4	271	2,4	11.342	62,2
Kadın	6.391	92,7	155	2,3	29	0,4	1	0,0	158	2,3	160	2,3	6.894	37,8
Toplam	16.588	91,0	578	3,2	94	0,5	5	0,0	540	3,0	431	2,3	18.236	100,0

Nakil giden 5 hasta grafikte gösterilmemiştir.

Şekil 24 . TB Olgularının Cinsiyete Göre Tedavi Sonuçları, 2008

Tablo 60. Tüm TB Olgularının Yaş Gruplarına Göre Tedavi Sonuçları, 2008 Hastaları

YAŞ GRUBU	TEDAVİ SONUCU												Toplam	
	Tedavi Başarısı		Tedaviyi Terk		Tedavi Başarısızlığı		Nakil Giden		Ölüm		Halen Tedavide			
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
0-4	207	88,5	10	4,3	0	-	0	-	4	1,7	13	5,6	234	1,3
5-14	697	95,0	12	1,6	1	0,1	0	-	7	1,0	17	2,3	734	4,1
15-24	3.752	94,7	113	2,9	19	0,5	1	0,0	9	0,2	66	1,7	3.960	21,7
25-34	3.664	92,7	147	3,7	20	0,5	1	0,0	26	0,7	94	2,4	3.952	21,7
35-44	2.575	91,6	102	3,6	19	0,7	0	-	41	1,5	75	2,7	2.812	15,4
45-54	2.363	89,9	94	3,6	12	0,5	1	0,0	85	3,2	73	2,8	2.628	14,4
55-64	1.737	88,7	46	2,3	14	0,7	1	0,1	106	5,4	54	2,8	1.958	10,7
65 ve +	1.593	81,4	54	2,8	9	0,5	1	0,1	262	13,4	39	2,0	1.958	10,7
Toplam	16.588	91,0	578	3,2	94	0,5	5	0,0	540	3,0	431	2,3	18.236	100,0

Tablo 61. Erkek Hastalarda Yaş Grubuna Göre Tedavi Sonuçları, 2008 Hastaları

YAŞ GRUBU	TEDAVİ SONUCU												TOPLAM
	Tedavi Başarısı		Tedaviyi Terk		Tedavi Başarısızlığı		Nakil Giden		Ölüm		Halen Tedavide		
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	
0-4	114	88,4	5	3,9	-	-	-	-	2	1,6	8	6,2	129
5-14	346	94,8	8	2,2	1	0,3	-	-	4	1,1	6	1,6	365
15-24	2.126	94,4	69	3,1	8	0,4	1	0,0	9	0,4	39	1,7	2.252
25-34	2.253	92,3	107	4,4	11	0,5	1	0,0	20	0,8	50	2,0	2.442
35-44	1.725	90,5	79	4,1	14	0,7	-	-	33	1,7	55	2,9	1.906
45-54	1.646	88,2	78	4,2	11	0,6	1	0,1	71	3,8	59	3,2	1.866
55-64	1.117	87,2	39	3,0	12	0,9	-	-	79	6,2	34	2,7	1.281
65 ve +	870	79,0	38	3,5	8	0,7	1	0,1	164	14,9	20	1,8	1.101
TOPLAM	10.197	89,9	423	3,7	65	0,6	4	0,0	382	3,4	271	2,4	11.342

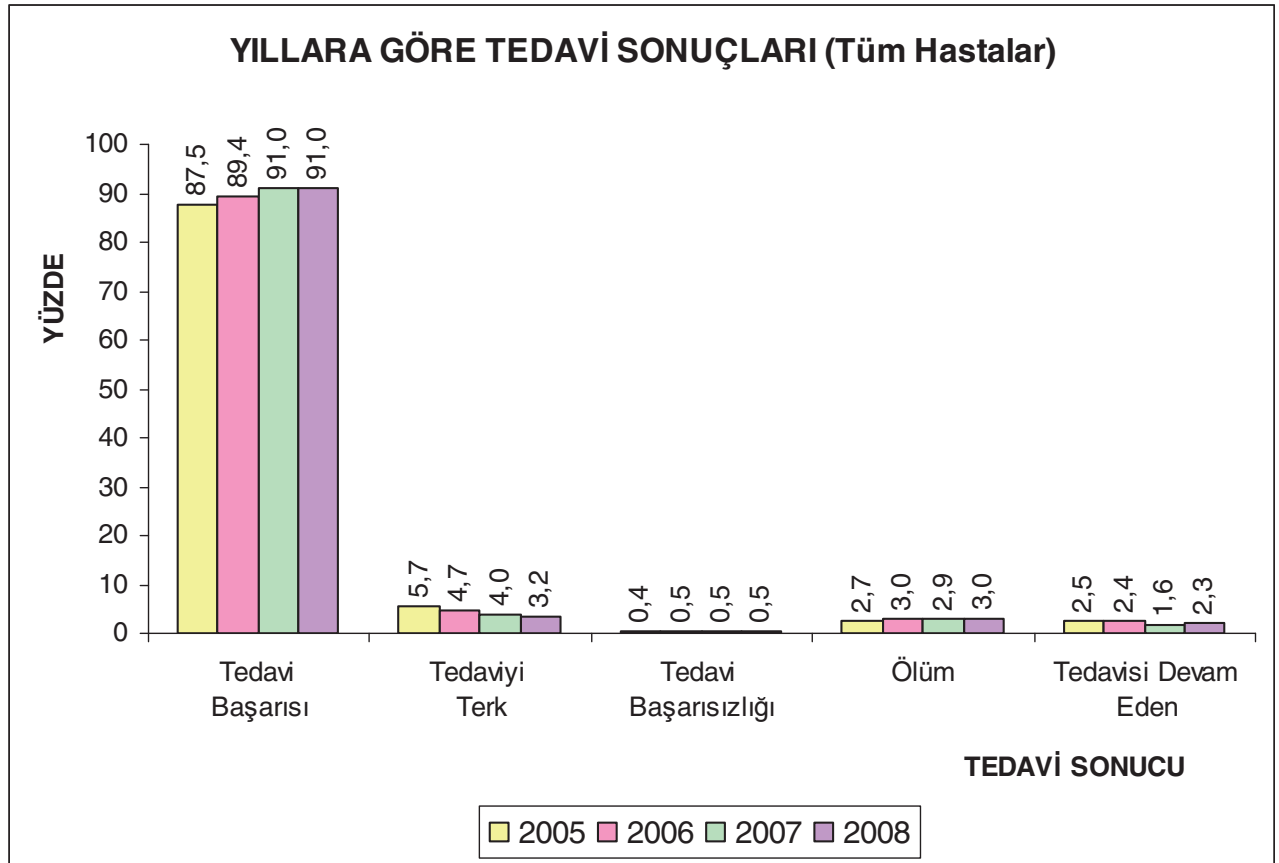

Tablo 62. Kadın Hastalarda Yaş Grubuna Göre Tedavi Sonuçları, 2008 Hastaları

YAŞ GRUBU	TEDAVİ SONUCU												TOPLAM
	Tedavi Başarısı		Tedaviyi Terk		Tedavi Başarısızlığı		Nakil Giden		Ölüm		Halen Tedavide		
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	
0-4	93	88,6	5	4,8	-	-	-	-	2	1,9	5	4,8	105
5-14	351	95,1	4	1,1	-	-	-	-	3	0,8	11	3,0	369
15-24	1.626	95,2	44	2,6	11	0,6	-	-	-	-	27	1,6	1.708
25-34	1.411	93,4	40	2,6	9	0,6	-	-	6	0,4	44	2,9	1.510
35-44	850	93,8	23	2,5	5	0,6	-	-	8	0,9	20	2,2	906
45-54	717	94,1	16	2,1	1	0,1	-	-	14	1,8	14	1,8	762
55-64	620	91,6	7	1,0	2	0,3	1	0,1	27	4,0	20	3,0	677
65 ve +	723	84,4	16	1,9	1	0,1	-	-	98	11,4	19	2,2	857
TOPLAM	6.391	92,7	155	2,2	29	0,4	1	0,0	158	2,3	160	2,3	6.894

Tablo 63. Tüm Hastalarda Yıllara Göre Tedavi Sonuçları, 2005-2008

YILLAR	TEDAVİ SONUÇLARI												TOPLAM HASTA
	Tedavi Başarısı		Tedaviyi Terk		Tedavi Başarısızlığı		Nakil Giden		Ölüm		Tedavisi Devam Eden		
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	
2005	17.677	87,5	1.152	5,7	76	0,4	239	1,2	546	2,7	507	2,5	20.197
2006	18.045	89,4	954	4,7	99	0,5	5	0,0	608	3,0	479	2,4	20.190
2007	17.727	91,0	770	4,0	105	0,5	3	0,0	563	2,9	313	1,6	19.481
2008	16.588	91,0	578	3,2	94	0,5	5	0,0	540	3,0	431	2,3	18.236

Nakil giden 5 hasta grafikte gösterilmemiştir.

Şekil 25. Tüm Hastalarda Yıllara Göre Tedavi Sonuçları, 2005-2008

Tablo 64. 2006 Yılı ÇİD-TB Olgularının 2. Yıl ve 3. Yıl Tedavi Sonuçları

TEDAVİ SONUCU	2. Yıl (24. ay)		3. Yıl (36. ay)	
	Sayı	%	Sayı	%
Tedavi Başarısı	177	71,1	183	73,5
Tedaviyi Terk	20	8,1	21	8,4
Tedavi Başarısızlığı	2	0,8	3	1,2
Nakil Giden	3	1,2	3	1,2
Ölüm	23	9,2	27	10,9
Halen Tedavide	24	9,6	12	4,8
TOPLAM	249	100,0	249	100,0

2006 Yılı ÇİD TB olgularının 24 ay sonraki (2008) ve 36 ay sonraki (2009) tedavi sonuçları verilmiştir.

Tablo 65. 2007 Yılı ÇİD-TB Olgularının 2. Yıl (24. ay) Tedavi Sonuçları

TEDAVİ SONUCU	Sayı	%
Tedavi Başarısı	155	64,6
Tedaviyi Terk	23	9,6
Tedavi Başarısızlığı	27	11,3
Nakil Giden	1	0,4
Ölüm	20	8,3
Halen Tedavide	14	5,8
TOPLAM	240	100,0

2007 yılı ÇİD TB olgularının 24 ay sonraki (2009) tedavi sonuçları verilmiştir.

Tablo 66. TB Olgularında İllere Göre Tedavi Sonuçları ve DGT Oranları, 2008 Hastaları

İL	TEDAVİ SONUCU										TOPLAM HASTA*	DGT
	Tedavi Başarısı		Tedaviyi Terk		Tedavi Başarısızlığı		Ölüm		Tedavisi Devam Eden			
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%		
Adana	351	89,8	16	4,1	1	0,3	9	2,3	14	3,6	391	79,0
Adıyaman	97	89,0	9	8,3	-	-	1	0,9	2	1,8	109	100,0
Afyonkarahisar	78	88,6	-	-	-	-	6	6,8	4	4,5	88	100,0
Ağrı	56	90,3	1	1,6	2	3,2	1	1,6	2	3,2	62	79,0
Aksaray	50	94,3	1	1,9	-	-	2	3,8	-	-	53	98,1
Amasya	50	83,3	-	-	-	-	5	8,3	5	8,3	60	83,3
Ankara	607	91,7	11	1,7	8	1,2	22	3,3	14	2,1	662	98,5
Antalya	240	88,3	11	4,0	-	-	10	3,7	11	4,0	272	98,2
Ardahan	14	100,0	-	-	-	-	-	-	-	-	14	100,0
Artvin	44	97,8	-	-	-	-	1	2,2	-	-	45	100,0
Aydın	221	89,5	3	1,2	2	0,8	18	7,3	3	1,2	247	98,0
Balıkesir	322	91,0	3	0,8	3	0,8	21	5,9	5	1,4	354	100,0
Bartın	58	90,6	1	1,6	-	-	5	7,8	-	-	64	92,2
Batman	94	92,2	3	2,9	-	-	3	2,9	2	2,0	102	76,5
Bayburt	11	91,7	-	-	-	-	1	8,3	-	-	12	75,0
Bilecik	36	94,7	1	2,6	-	-	-	-	1	2,6	38	100,0
Bingöl	72	93,5	-	-	-	-	1	1,3	4	5,2	77	68,8
Bitlis	43	95,6	-	-	-	-	1	2,2	1	2,2	45	91,1
Bolu	50	94,3	2	3,8	-	-	-	-	1	1,9	53	98,1
Burdur	19	86,4	-	-	-	-	1	4,5	2	9,1	22	100,0
Bursa	724	91,6	20	2,5	2	0,3	23	2,9	21	2,7	790	98,4
Çanakkale	139	94,6	1	0,7	-	-	4	2,7	3	2,0	147	98,6
Çankırı	18	85,7	1	4,8	-	-	2	9,5	-	-	21	90,5
Çorum	80	93,0	-	-	-	-	5	5,8	1	1,2	86	100,0
Denizli	118	95,2	-	-	2	1,6	2	1,6	2	1,6	124	100,0
Diyarbakır	246	82,8	19	6,4	2	0,7	10	3,4	20	6,7	297	97,6
Düzce	121	94,5	2	1,6	1	0,8	3	2,3	1	0,8	128	98,4
Edirne	158	92,4	1	0,6	1	0,6	8	4,7	3	1,8	171	99,4
Elazığ	89	77,4	15	13,0	-	-	1	0,9	10	8,7	115	87,9
Erzincan	28	90,3	-	-	-	-	1	3,2	2	6,5	31	100,0
Erzurum	134	91,8	6	4,1	-	-	4	2,7	2	1,4	146	99,3
Eskişehir	113	89,7	2	1,6	1	0,8	3	2,4	7	5,6	126	96,0
Gaziantep	225	88,9	9	3,6	1	0,4	12	4,7	6	2,4	253	98,8
Giresun	150	93,2	4	2,5	1	0,6	4	2,5	2	1,2	161	78,3
Gümüşhane	13	72,2	1	5,6	-	-	2	11,1	2	11,1	18	100,0
Hakkari	26	78,8	1	3,0	-	-	3	9,1	3	9,1	33	97,0
Hatay	180	90,0	8	4,0	2	1,0	6	3,0	4	2,0	200	93,0
İğdır	36	100,0	-	-	-	-	-	-	-	-	36	86,1
İsparta	39	90,7	-	-	-	-	2	4,7	2	4,7	43	97,7
İstanbul	5.593	91,5	297	4,9	29	0,5	115	1,9	81	1,3	6.115	96,8
İzmir	819	93,0	18	2,0	6	0,7	24	2,7	14	1,6	881	98,9

Tablo 66. TB Olgularında İllere Göre Tedavi Sonuçları ve DGT Oranları, 2008 Hastaları (devamı)

İL	TEDAVİ SONUCU										TOPLAM HASTA*	DGT
	Tedavi Başarısı		Tedaviyi Terk		Tedavi Başarısızlığı		Ölüm		Tedavisi Devam Eden			
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%		
Kahramanmaraş	109	92,4	2	1,7	-	-	5	4,2	2	1,7	118	99,2
Karabük	46	85,2	-	-	1	1,9	2	3,7	5	9,3	54	87,0
Karaman	19	100,0	-	-	-	-	-	-	-	-	19	100,0
Kars	36	90,0	1	2,5	-	-	2	5,0	1	2,5	40	92,5
Kastamonu	65	92,9	-	-	-	-	2	2,9	3	4,3	70	97,1
Kayseri	130	88,4	1	0,7	-	-	11	7,5	5	3,4	147	100,0
Kırıkkale	50	96,2	-	-	1	1,9	1	1,9	-	-	52	88,5
Kırklareli	109	96,5	-	-	-	-	4	3,5	-	-	113	100,0
Kırşehir	18	85,7	-	-	-	-	3	14,3	-	-	21	100,0
Kilis	19	90,5	-	-	-	-	2	9,5	-	-	21	81,0
Kocaeli	437	93,8	5	1,1	1	0,2	12	2,6	11	2,4	466	99,4
Konya	247	86,7	4	1,4	-	-	15	5,3	19	6,7	285	99,6
Kütahya	82	93,2	-	-	-	-	6	6,8	-	-	88	100,0
Malatya	137	90,7	3	2,0	1	0,7	6	4,0	4	2,6	151	98,0
Manisa	291	90,9	11	3,4	4	1,3	12	3,8	2	0,6	320	98,8
Mardin	97	94,2	-	-	1	1,0	2	1,9	3	2,9	103	98,1
Mersin	272	89,8	7	2,3	3	1,0	12	4,0	9	3,0	303	97,0
Muğla	110	97,3	-	-	1	0,9	2	1,8	-	-	113	100,0
Muş	70	92,1	4	5,3	-	-	-	-	2	2,6	76	100,0
Nevşehir	25	86,2	1	3,4	-	-	2	6,9	1	3,4	29	100,0
Niğde	41	97,6	-	-	-	-	1	2,4	-	-	42	100,0
Ordu	202	82,4	21	8,6	3	1,2	4	1,6	15	6,1	245	93,1
Osmaniye	79	88,8	2	2,2	-	-	5	5,6	3	3,4	89	100,0
Rize	93	92,1	2	2,0	-	-	3	3,0	3	3,0	101	95,0
Sakarya	256	82,8	10	3,2	3	1,0	15	4,9	25	8,1	309	92,2
Samsun	316	93,8	8	2,4	3	0,9	7	2,1	3	0,9	337	99,7
Siirt	38	74,5	-	-	-	-	3	5,9	10	19,6	51	94,1
Sinop	41	91,1	-	-	-	-	3	6,7	1	2,2	45	100,0
Sivas	118	94,4	-	-	3	2,4	4	3,2	-	-	125	88,0
Şanlıurfa	296	93,4	10	3,2	-	-	6	1,9	5	1,6	317	99,7
Şırnak	52	92,9	-	-	-	-	1	1,8	3	5,4	56	100,0
Tekirdağ	256	90,8	6	2,1	1	0,4	5	1,8	14	5,0	282	99,6
Tokat	130	90,3	5	3,5	1	0,7	5	3,5	3	2,1	144	100,0
Trabzon	188	90,4	3	1,4	2	1,0	8	3,8	7	3,4	208	100,0
Tunceli	6	85,7	-	-	-	-	1	14,3	-	-	7	100,0
Uşak	58	89,2	-	-	-	-	6	9,2	1	1,5	65	100,0
Van	160	90,4	1	0,6	-	-	4	2,3	12	6,8	177	99,4
Yalova	58	93,5	1	1,6	-	-	2	3,2	1	1,6	62	98,4
Yozgat	51	92,7	1	1,8	-	-	2	3,6	1	1,8	55	100,0
Zonguldak	218	93,6	2	0,9	1	0,4	12	5,2	-	-	233	98,7
TOPLAM	16.588	91,0	578	3,2	94	0,5	540	3,0	431	2,3	18.231	96,6

*Antalya, Elazığ, Gümüşhane, İzmir ve Kırşehir'in yurt dışına nakil giden birer hastası (toplam 5 hasta) kohorttan çıkarılmıştır.

Tablo 67. Yayma (+) AC TB Olgularında İllere Göre Tedavi Sonuçları, 2008 Hastaları

İL	Yayma (+) AC TB*	TEDAVİ SONUCU											
		Kür		Tedavi Başarısı**		Tedaviyi Terk		Tedavi Başarısızlığı		Ölüm		Halen Tedavide	
		Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Adana	218	73	33,5	197	90,4	6	2,8	1	0,5	6	2,8	8	3,7
Adıyaman	37	1	2,7	30	81,1	5	13,5	-	-	-	-	2	5,4
Afyonkarahisar	34	15	44,1	29	85,3	-	-	-	-	5	14,7	-	-
Ağrı	15	-	-	14	93,3	-	-	1	6,7	-	-	-	-
Aksaray	17	9	52,9	16	94,1	1	5,9	-	-	-	-	-	-
Amasya	14	-	-	12	85,7	-	-	-	-	-	-	2	14,3
Ankara	229	181	79,0	206	90,0	4	1,7	5	2,2	5	2,2	9	3,9
Antalya	146	55	37,7	128	87,7	8	5,5	-	-	4	2,7	6	4,1
Ardahan	6	6	100,0	6	100,0	-	-	-	-	-	-	-	-
Artvin	15	9	60,0	15	100,0	-	-	-	-	-	-	-	-
Aydın	140	105	75,0	124	88,6	1	0,7	2	1,4	11	7,9	2	1,4
Balıkesir	169	60	35,5	148	87,6	2	1,2	3	1,8	12	7,1	4	2,4
Bartın	27	15	55,6	25	92,6	-	-	-	-	2	7,4	-	-
Batman	28	14	50,0	25	89,3	1	3,6	-	-	1	3,6	1	3,6
Bayburt	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bilecik	11	9	81,8	10	90,9	1	9,1	-	-	-	-	-	-
Bingöl	35	13	37,1	31	88,6	-	-	-	-	1	2,9	3	8,6
Bitlis	11	5	45,5	9	81,8	-	-	-	-	1	9,1	1	9,1
Bolu	25	14	56,0	23	92,0	2	8,0	-	-	-	-	-	-
Burdur	6	4	66,7	6	100,0	-	-	-	-	-	-	-	-
Bursa	340	162	47,6	301	88,5	10	2,9	-	-	14	4,1	15	4,4
Çanakkale	66	45	68,2	64	97,0	1	1,5	-	-	-	-	1	1,5
Çankırı	6	5	83,3	6	100,0	-	-	-	-	-	-	-	-
Çorum	25	16	64,0	24	96,0	-	-	-	-	1	4,0	-	-
Denizli	35	33	94,3	33	94,3	-	-	1	2,9	-	-	1	2,9
Diyarbakır	121	39	32,2	97	80,2	10	8,3	2	1,7	6	5,0	6	5,0
Düzce	78	43	55,1	73	93,6	2	2,6	1	1,3	2	2,6	-	-
Edirne	98	82	83,7	89	90,8	1	1,0	1	1,0	5	5,1	2	2,0
Elazığ	42	-	-	35	83,3	6	14,3	-	-	-	-	1	2,4
Erzincan	10	-	-	10	100,0	-	-	-	-	-	-	-	-
Erzurum	31	9	29,0	28	90,3	1	3,2	-	-	1	3,2	1	3,2
Eskişehir	60	42	70,0	51	85,0	2	3,3	1	1,7	2	3,3	4	6,7
Gaziantep	120	81	67,5	104	86,7	4	3,3	1	0,8	7	5,8	4	3,3
Giresun	90	16	17,8	82	91,1	3	3,3	1	1,1	3	3,3	1	1,1
Gümüşhane	6	-	-	4	66,7	1	16,7	-	-	-	-	1	16,7
Hakkari	13	1	7,7	9	69,2	-	-	-	-	2	15,4	2	15,4
Hatay	94	60	63,8	83	88,3	2	2,1	2	2,1	4	4,3	3	3,2
İğdır	12	-	-	12	100,0	-	-	-	-	-	-	-	-
İsparta	14	7	50,0	12	85,7	-	-	-	-	1	7,1	1	7,1
İstanbul	2.735	1772	64,8	2.452	89,7	161	5,9	25	0,9	59	2,2	38	1,4
İzmir	432	316	73,1	394	91,2	11	2,5	6	1,5	10	2,3	11	2,5

Tablo 67. Yayma (+) AC TB Olgularında İllere Göre Tedavi Sonuçları, 2008 Hastaları (devamı)

İL	Yayma (+) AC TB*	TEDAVİ SONUCU											
		Kür		Tedavi Başarısı**		Tedaviyi Terk		Tedavi Başarısızlığı		Ölüm		Halen Tedavide	
		Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Kahramanmaraş	49	34	69,4	45	91,8	-	-	-	-	2	4,1	2	4,1
Karabük	21	16	76,2	18	85,7	-	-	1	4,8	-	-	2	9,5
Karaman	11	9	81,8	11	100,0	-	-	-	-	-	-	-	-
Kars	10	6	60,0	9	90,0	-	-	-	-	-	-	1	10,0
Kastamonu	28	16	57,1	25	89,3	-	-	-	-	1	3,6	2	7,1
Kayseri	46	5	10,9	38	82,6	1	2,2	-	-	5	10,9	2	4,3
Kırıkkale	32	23	71,9	31	96,9	-	-	1	3,1	-	-	-	-
Kırklareli	58	42	72,4	56	96,6	-	-	-	-	2	3,4	-	-
Kırşehir	10	5	50,0	8	80,0	-	-	-	-	2	20,0	-	-
Kilis	11	6	54,5	10	90,9	-	-	-	-	1	9,1	-	-
Kocaeli	220	145	65,9	202	91,8	3	1,4	1	0,5	6	2,7	8	3,6
Konya	115	42	36,5	100	87,0	3	2,6	-	-	7	6,1	5	4,3
Kütahya	34	20	58,8	30	88,2	-	-	-	-	4	11,8	-	-
Malatya	63	37	58,7	54	85,7	3	4,8	1	1,6	3	4,8	2	3,2
Manisa	149	90	60,4	137	91,9	3	2,0	4	2,7	3	2,0	2	1,3
Mardin	51	35	68,6	47	92,2	-	-	1	2,0	1	2,0	2	3,9
Mersin	173	115	66,5	158	91,3	3	1,7	1	0,6	4	2,3	7	4,0
Muğla	57	44	77,2	56	98,2	-	-	1	1,8	-	-	-	-
Muş	29	8	27,6	24	82,8	4	13,8	-	-	-	-	1	3,4
Nevşehir	12	7	58,3	11	91,7	1	8,3	-	-	-	-	-	-
Niğde	13	11	84,6	12	92,3	-	-	-	-	1	7,7	-	-
Ordu	104	44	42,3	90	86,5	7	6,7	1	1,0	2	1,9	4	3,8
Osmaniye	37	25	67,6	34	91,9	1	2,7	-	-	2	5,4	-	-
Rize	52	22	42,3	47	90,4	1	1,9	-	-	1	1,9	3	5,8
Sakarya	159	40	25,2	131	82,4	7	4,4	3	1,9	4	2,5	14	8,8
Samsun	137	84	61,3	120	87,6	6	4,4	3	2,2	6	4,4	2	1,5
Siirt	26	15	57,7	21	80,8	-	-	-	-	-	-	5	19,2
Sinop	26	6	23,1	24	92,3	-	-	-	-	2	7,7	-	-
Sivas	44	15	34,1	39	88,6	-	-	2	4,5	3	6,8	-	-
Şanlıurfa	114	28	24,6	102	89,5	6	5,3	-	-	4	3,5	2	1,8
Şırnak	21	21	100,0	21	100,0	-	-	-	-	-	-	-	-
Tekirdağ	102	65	63,7	90	88,2	3	2,9	1	1,0	1	1,0	7	6,9
Tokat	65	23	35,4	62	95,4	3	4,6	-	-	-	-	-	-
Trabzon	100	57	57,0	86	86,0	1	1,0	2	2,0	4	4,0	7	7,0
Tunceli	3	3	100,0	3	100,0	-	-	-	-	-	-	-	-
Uşak	27	2	7,4	25	92,6	-	-	-	-	2	7,4	-	-
Van	49	18	36,7	46	93,9	-	-	-	-	2	4,1	1	2,0
Yalova	32	7	21,9	29	90,6	1	3,1	-	-	2	6,3	-	-
Yozgat	22	20	90,9	20	90,9	1	4,5	-	-	-	-	1	4,5
Zonguldak	108	69	63,9	98	90,7	2	1,9	1	0,9	7	6,5	-	-
TOPLAM	8.031	4597	57,2	7.187	89,5	306	3,8	77	1,0	249	3,1	212	2,6

* Sadece AC TB + (AC+AC dışı) TB hasta sayısı

** Tedavi başarısı: Kür + tedavi tamamlama

Antalya, Elazığ, İzmir ve Kırşehir'in yurt dışına nakil giden birer hastası (toplam 4 hasta) tablodan çıkarılmıştır.

7

EKLER

EK 1.

VERİLERİN TOPLANMASI VE ANALİZİ

Bu raporun, tüberkülozlu hastalar ile ilgili veri kaynağı, verem savaşı dispanserlerinde, VSD-10 Tüberkülozlu Hasta Kayıt Defteri'ne bilgileri kayıt edilen, TB tanısı alarak tedavisi başlanan kişilerin kayıtlarıdır. Yılda bir kez olmak üzere bu bilgiler dispanserlerden TUTSA formuna geçirilmek suretiyle toplanmaktadır. TUTSA formları ile toplanan veriler eksiklikler ve tutarsızlıklar açısından Epidemiyolojik Değerlendirme ve İstatistik Şube Müdürlüğü personeli tarafından kontrol edilmekte, eksikler ve tutarsızlıklar giderilmektedir.

Eksikleri tamamlanan TUTSA formlarındaki bilgiler Access tabanlı olarak hazırlanan TUTSA yazılımına bu konuda eğitim almış 4 personel tarafından girilmektedir. Veriler son halini aldıktan sonra veri tabanı kilitlenerek, her türlü değişikliğe kapatılmaktadır. Ayrıca tüm veriler hem veri girişi sırasında günlük olarak hem de veri girişi bittikten sonra son kopya olarak harici bir bellekte de yedeklenmektedir.

Yazılımın bir ana sayfası vardır ve çok az veri alanı sayısal veri girişi gerektirmekte, çoğunlukla seçenekli alanlarda bir seçenek işaretlenerek veri girişi sağlanmaktadır. Birbiri ile tutarsızlık gösterebilecek veri girişlerinin, insan hatası ile yapılmasını engellemek için, veri girişi sırasında uyumsuz seçenekler otomatik olarak işlevsiz hale dönüşmektedir. Böylece kağıt formda yanlış işaretlenmiş ve kontrolde gözden kaçmış olsa bile bu durum veri girişi aşamasında gözden kaçmamaktadır. Birkaç ay süren veri girişi çalışmalarından sonra, veriler tekrar çeşitli kontrollerden geçmektedir.

Yazılım, bütün verileri excel programına sütunlar halinde EuroTB (Avrupa Tüberküloz Sürveyansı) kodları ile aktarmaktadır. Program, veri girişi sırasında, her hastaya ayrıca bir sıra numarası vermektedir. Bu numaraya TUTSA numarası denilmektedir ve hastaların gereğinde tek bir numara ile kolayca çağrılmasında kullanılmaktadır. Excel veri tabanına aktarılan hastalar isimleri ve TC kimlik numaraları ile kayıtlı oldukları dispanser adı hariç tamamen kodlu bir excel satırı olarak görülmektedir. Kodların listesi bütün ülkelerde standarttır. Ayrıca kodlanan veri alanının tanımı ve kapsamı da standarttır.

Veriler açıklanan şekilde excel programına aktarıldıktan sonra, birden fazla dispanserde kayıt edilen hastaların ayıklanması işlemi yapılmaktadır. Hastalar ayrı ayrı listeler ile hem T.C. Kimlik Numarası sırasına göre hem de alfabetik isim ve soyadı sırasına göre 3 ayrı liste haline dönüştürülür. Aynı yıl içinde birden çok dispanserde kaydına rastlanan hastaların tarih açısından ilk kayıtları, olgu tanımlarının aynı olması şartı ile saklanır ve diğeri silinerek, silinen olgular ayrı bir liste haline getirilir. Bu liste oldukça önemlidir çünkü hasta ilk kayıt olduğu yerde "nakil giden" olarak görünecek fakat asıl tedavi sonucu bir yıl sonra, takip altında iken nakil gittiği dispanserden öğrenilecektir.

Ayıklama üç ayrı listede (TC kimlik numarasına göre, isme göre, soyadına göre) ayrı ayrı yapılır. Böylece gözden kaçmalar asgariye indirilmeye çalışılır. Sadece tüm bilgiler eşlenebildiğinde iki olgunun aynı olduğuna kanaat getirilerek ve Şube Müdürünün onayı ile silinme yapılması mümkündür. Veri girişi yapan personel ile şube müdürünün program açma şifreleri farklı yetki düzeyleri içermektedir ve veri girişi yapan kişiler olgu silme, kayıtlı bilgi düzeltme gibi kritik işlemleri sorumlunun onayını almadan yapamazlar.

Ayıklama tamamlandıktan sonra, son işlem olarak bazı veri kombinasyonları çağrılır ve bir hata olup olmadığı kontrol edilir. Son derece yoğun emek gerektiren bu veri kontrol, düzeltme, giriş ve tekrar ayıklama işleminden sonra analiz aşamasına gelinir.

Yazılım otomatik analize izin vermeyen bir yazılımdır. Bu nedenle analizler SPSS ve excel programları kullanılarak yapılmıştır.

Elde edilen analiz sonuçları uluslararası raporlamada kullanılmak üzere, Bulaşıcı Hastalıklar İçin Sürveyans Ağı (CISID) formlarına doldurulur. EuroTB 2007 yılına kadar Avrupa Birliğinin TB verilerini toplayıp online ve yazılı olarak sundu. 2008 yılında Avrupa Hastalık Kontrol Merkezi (ECDC) bu görevi devraldı. DSÖ ve Avrupa Hastalık Kontrol Merkezi ortak bir TB Sürveyans Ağı kurdu. Bu sürveyans ağına gönderilen bilgiler, internet üzerinden CISID formu ile Şube Müdürlüğüne verilen bir şifre ile doldurulmaya başlanmıştır.

Ulusal düzeyde raporlama, TUTSA üzerinden yapılmaktadır. Kağıt olarak hazırlanan TUTSA formları, yılda bir kez Ocak ayında illere gönderilerek bir önceki yılın 1 Ocak - 31 Aralık tarihleri arasında kayıt altına alınan TB olgularının çeşitli bilgileri toplanmakta ve Mayıs ayına kadar bu verilerin eksikleri belirlenmekte, giderilmekte, tutarsızlıkları incelenerek doğrulanmakta ve TUTSA veri tabanına girişi yapılmaktadır. Haziran ayında ise veriler analiz edilmekte ve sonuçlar DSÖ'ye gönderilmektedir.

Bir sonraki yılın Mart ayında analiz sonuçları Küresel Rapor ile DSÖ tarafından uluslararası düzeyde, Verem Savaşı Raporu ile ulusal düzeyde duyurulmaktadır. TB hastalarının tedavi sonuçları bir yıl daha sonra, ÇİD TB hastalarının tedavi sonuçları ise 2 yıl sonra toplanmaktadır.

Ulusal ve uluslararası raporlama bu kadar zaman almakla beraber il düzeyinde hasta raporlaması ve müdahale farklı olmaktadır. Zaten VSD-17 gibi aylık formlar ile hastaların tanı ve tedavisi için yapılan işlemler aylık olarak ayrıca takip edilmektedir.

Tablo 68, 69 ve 70'de yer alan takvimlerden anlaşılacağı üzere, 2011 raporunda 2009 yılında tanı alan hastaların verileri, 2008 yılında tanı alan hastaların 12. ay tedavi sonuçları ve 2007 yılında tanı alan hastalardan ÇİD-TB olanların 24. ay tedavi sonuçları yer almaktadır.

Tablo 68. 2007 Yılı ÇİD-TB Olgularının 24. Ay Tedavi Sonuçlarının Raporlanma Takvimi

	2007 YILI ÇİD-TB OLGULARININ 24. AY TEDAVİ SONUCU İLE İLGİLİ BİLDİRİM TAKVİMİ												2010					2011										
	2007						2008						2009						2010					2011				
	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık	Ocak	Şubat	Mart	
ÇİD-TB olgularının VSD'de kayıt edilmesi																												
ÇİD-TB olgularının tetkik sonuçlarının çıkması (1)																												
ÇİD-TB olgularının tedavisi ve tedavinin 24. ay sonucunun belli olması (2)																												
Kürlerin yayma ve/veya kültür ile doğrulanması (3)																												
Tedavi sonuçlarının Daire Başkanlığına bildirilmesi																												
Verilerin kontrolü, bilgisayara girişi, analizi																												
Verilerin DSÖ'ye raporlanması																												
DSÖ ile karşılıklı kontrol, doğrulama																												
Yayın hazırlık çalışmaları																												
DSÖ Küresel Raporunun yayımlanması																												
Türkiye'de Verem Savaşı 2010 Raporunun yayımlanması																												

(1) 2007 yılı sonunda kayıt altına alınan ÇİD-TB olgularının kültür ve IDT sonuçları 2008 yılının ilk üç ayında alınmaktadır.

(2) 2007 yılı başında tedaviye alınan bir ÇİD-TB olgusunun 24. ay tedavi sonucu 2009 yılı başında, 2007 yılı sonunda tedaviye alınan bir ÇİD-TB olgusunun 24. ay tedavi sonucu 2009 yılı sonunda elde edilmiştir.

(3) 2009 yılı sonunda tedaviye tamamlanan bir ÇİD-TB olgusunun kültür sonucu 2010 yılının üçüncü ayında çıkmaktadır.

Tablo 69. 2008 Yılı Tüberküloz Olgularının 12. Ay Tedavi Sonuçlarının Raporlanma Takvimi

		2008												2009												2010												2011	
		Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık	Ocak	Şubat	Mart											
TB olgularının VSD'de kayıt edilmesi																																							
TB olgularının tekkik sonuçlarının çıkması																																							
TB olgularının tedavisi ve tedavinin 12. ay sonucunun belli olması (1)																																							
Kürlerin yayma ve/veya kültür ile doğrulanması (2)																																							
Tedavi sonuçlarının yıllık kohort bilgileri tamamlandığı zaman TUTSA formları ile Daire Başkanlığına bildirilmesi (3)																																							
Verilerin kontrolü, bilgisayara girişi, analizi																																							
Verilerin DSÖ'ye raporlanması																																							
DSÖ ile karşılıklı kontrol, doğrulama																																							
Yayın hazırlık çalışmaları																																							
DSÖ Küresel Raporunun yayımlanması																																							
Türkiye'de Verem Savaşı 2010 Raporunun yayımlanması																																							

(1) DSÖ, tedavi sonuçlarını tedavi süresinden bağımsız olarak 12. ay sonu itibarıyla toplamaktadır. 2008 yılının başında kayıt ve tedavi altına alınan TB olgularının 12. ay sonundaki durumu 2009 yılı başında, 2008 yılının sonunda kayıt ve tedavi altına alınan TB olgularının tedavi başlangıcından 12 ay sonraki durumu ise 2009 yılı sonunda değerlendirilmektedir.

(2) TB'de en kısa tedavi süresi 6 aydır. Tedavi sonucunda kür sonucunu doğrulamak için yayma ve/veya kültür yapılmalıdır. 2008 sonunda tedavisini tamamlayan olguların kültür sonucunun çıkması 2009 yılı ilk üç ayına sarkmaktadır.

(3) 01 Ocak 2008-31 Aralık 2008 tarihleri arasında VSD'lerde kayıt altına alınan TB olgularının tedavi sonuçları bir kohort olarak kabul edilmekte ve veriler kohorta ait tüm veriler toplandığında toplu olarak TUTSA formları ile Daire Başkanlığına iletilmektedir.

Tablo 70. 2009 Yılında Tüberküloz Tanısı Almış Olguların Raporlanma Takvimi

	2009 YILINDA TÜBERKÜLOZ TANISI ALMIŞ HASTALARIN RAPORLANMA TAKVİMİ															
	2007			2008			2009			2010			2011			
	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık	Ocak	Şubat	Mart	
TB olgularının VSD'de kaydı																
TB olgularının müracaat tarihi itibarıyla tetkik sonuçlarının çıkması (1)																
Verilerin TUTSA formları ile Daire Başkanlığına yıllık olarak raporlanması (2)																
Verilerin kontrolü, bilgisayara girişi, analizi																
Verilerin DSÖ'ye raporlanması																
DSÖ ile karşılıklı kontrol, doğrulama																
Yayın hazırlık çalışmaları																
DSÖ Küresel Raporunun yayımlanması																
Türkiye'de Verem Savaşı 2010 Raporunun yayımlanması																

(1) 2009 yılının son günlerinde kayıt altına alınan hastanın kültür ve IDT sonuçlarının çıkması 2010 yılının ilk üç ayına sarkmaktadır.

(2) 01 Ocak 2009-31 Aralık 2009 tarihleri arasında VSD'lerde kayıt altına alınan TB olguları bir kohort olarak kabul edilmiştir. Kohorta ait tüm verilerin VSD'de kaydı tamamlandıktan sonra yıllık olarak TUTSA formları ile Daire Başkanlığına iletilmektedir.

EK 2.

TANIMLAR ve VERİ STANDARTLARI

VSDB tarafından 2005 yılında sürveyans sistemi gözden geçirilmiş ve veri alanları için DSÖ-EuroTB tanımları kullanılmaya başlanmıştır. Bu tanımlar aşağıda verilmiştir.

OLGU TANIMLARI

Yeni Olgu: Daha önce hiç TB tedavisi görmemiş ya da bir aydan daha az tedavi almış TB olgusudur.

Nüks Olgu: Daha önce tüberküloz tanısı konularak tedavisini başarıyla tamamlamış olan hastada yeniden tüberküloz tanısı konulursa, yani balgamda basil pozitifliği saptanırsa nüks kabul edilir. Yaymasında ARB negatif ise ve klinik ve radyolojik bulguları ile tüberküloz düşünülüyorsa ayırıcı tanı olanakları olan bir üst merkeze gönderilir; burada bakteriyolojik olarak negatif olduğu halde, TB tanısı klinik ve radyolojik olarak konulabilir.

Tedaviyi Terkten Dönen Olgu: Tedaviye iki ay ya da daha uzun süre ara verdikten (tedaviyi terk) sonra yeniden yayma pozitif olarak başvuran hastalardır (bazen, yayma negatif fakat, klinik ve radyolojik değerlendirme ile aktif TB olabilir).

Tedavi Başarısızlığından Gelen Olgu: Yeni tanı konulmuş ve tedavinin başlangıcından beş ay ya da daha sonra alınan balgam örneklerinde yayma ya da kültür ile basil gösterilen hastadır.

Nakil Gelen Olgu: Başka bir dispanserde kayda alınıp tedavisi başladıktan sonra, kayıtları ile birlikte devralınan hastadır.

Kronik Olgu: Nüks, tedaviyi terk ya da tedavi başarısızlığı nedeniyle uygulanan yeniden tedavi rejiminin sonunda hala basil pozitif olan hastalardır.

HASTALIĞIN YERİ

Hastalığın yeri akciğerde, akciğer dışında ve hem akciğer hem de akciğer dışı tutulum birlikte olabilir.

Akciğer TB: Akciğer parankiminde veya trakea-bronş yolunda bir tutulum olmasıdır.

Akciğer Dışı TB: Akciğer TB olarak tanımlananlar dışındaki organlarda tutulum olmasıdır. Akciğer dışı tüberkülozu olanlar aşağıdaki sınıflamaya göre gruplandırılmaktadır:

- Plevra
- İntratorasik lenfadenit
- Ekstratorasik lenfadenit
- Vertebra
- Vertebra dışı kemik/eklem
- Menenjit
- Menenjit dışı merkezi sinir sistemi
- Genitoüriner
- Gastrointestinal, periton
- Miliyer
- Diğer

Akciğer + Akciğer Dışı TB: Akciğer TB ve akciğer dışı TB'nin birlikte görüldüğü olgulardır. Bu grup hastalar DSÖ'ye akciğer TB olarak bildirilmektedir. Miliyer tüberküloz akciğer+akciğer dışı TB olarak kabul edilir.

YAYMA SONUCUNA GÖRE TB OLGULARI

Tanıdaki balgam yayması sonucuna göre akciğer tutulumu olan olgular ikiye ayrılır:

Yayma Pozitif TB Olgusu: (a) Tanı sırasında en az iki balgam ya da indüklenmiş balgam yaymasında aside dirençli basil (ARB) pozitifliği saptanan hastalar ya da (b) balgam ya da indüklenmiş balgamda bir kez ARB pozitif bulunan ve radyolojik bulguları akciğer tüberkülozu ile uyumlu olan ve bir hekim tarafından, tüberküloz tedavisi kararı verilen hastalar ya da (c) balgam ve indüklenmiş balgam yaymasında bir kez ARB pozitif bulunan ve bu örneğin kültürü de pozitif gelen hastalardır. Avrupa TB veri standartlarına göre açlık mide suyu (AMS), bronkoalveolar lavaj (BAL) ve diğer materyalin mikroskopi pozitifliği kayda alınmamaktadır. Kültür sonuçlarında ise bütün materyallerin sonuçları dahil edilmiştir.

Yayma Negatif TB Olgusu: (a) İki hafta ara ile balgam örnekleri alınan ve her seferinde yayma negatif olan, fakat radyolojik olarak TB ile uyumlu bulguları olan ve en az bir hafta geniş spektrumlu antibiyotik kullanılmasına rağmen klinik yanıt alınamayan ve ayırıcı tanı olanakları olan bir hastanede TB tedavisine karar verilen hastalardır. (b) Örneklerinde yayma negatif bulunan fakat kültürde üreme olan hastalardır.

Ülkemizde yayma sonuçları, pozitif, negatif, yapılmadı, yapıldı fakat sonucu yok/elde edilemedi şeklinde dört başlık altında toplanmaktadır.

UYRUK BİLGİSİ

Uyruk “doğum yeri” veya “vatandaşlık” durumuna göre belirlenebilir. Hangi durumun seçildiği veri gönderildiği sırada CISID formunda belirtilmektedir. Uyruk bilgisi 2005 yılında “vatandaşlık durumu” olarak tanımlandı. Aslen yabancı uyruklu TB olgularının evlilik bağı gibi nedenlerle birkaç yıldır TC vatandaşlığına geçtiklerinin ve yurt dışı bağlantılarının devam ettiğinin tespit edilmesi üzerine, riskin belirlenmesi amacıyla 2006 ve sonrasında “doğduğu ülke” olarak tanımlanmıştır.

TEDAVİ SONUCU TANIMLARI

Kür: Başlangıçta balgam yayması pozitif hastada, birisi tedavinin idame döneminde diğeri tedavinin tamamlandığı sırada olmak üzere en az iki kez mikroskopiyle balgam negatifliğinin gösterilmesidir.

Tedaviyi Tamamlama: Başlangıçta yayma pozitif ya da negatif olsun, tüberküloz tedavisi sonunda balgam incelemesi yapılmadığı halde, klinik ve radyolojik bulguları ile başarılı kabul edilerek tedavinin sonlandırılmasıdır. Akciğer dışı TB (AD-TB) olgularında tedavi sonucu başarılı ise bu gruba eklenir.

Tedavi Başarısı: Kür ve tedavi tamamlamanın toplamıdır.

Tedaviyi Terk: Tedavisi sırasında bir hastanın iki ay ya da daha uzun süre ile ilaçlarını almamasıdır.

Tedavi Başarısızlığı: Tedavisinin 5 ya da 6. ayında hastanın balgam yayma pozitifliğinin saptanmasıdır. Pozitiflik tedavi süresince devam edebilir ya da negatifleşip yeniden pozitifleşebilir.

Ölüm: Tedavi sırasında bir tüberküloz hastasının ölmesidir. Hasta, tüberkülozdan ya da tüberküloz dışı bir nedenle ölmüş olabilir.

Nakil Giden: Hastanın başka bir dispanser bölgesine gitmesi nedeniyle tedavi sonuçlarının bilinmemesi durumudur. Bu grup hastaların tedavi sonuçlarını nakil gittiği dispanser bildirmektedir.

Türkiye genelinde, bütün nakil giden hastaların tedavi sonuçları nakil gittiği dispanserden öğrenilince, sonuçta hiç nakil giden olmaması gerekir. Pratikte ise, bazı “nakil giden” tanımı ile belli bir dispanserden ayrılan hasta başka dispansere kaydedilmediği için, yani gerçek bir nakil işlemi gerçekleşmediği için, tedavi sonucu da hiçbir dispanserde görünmediği için “tedaviyi terk” kabul edilmiştir. Raporda 2006 yılından itibaren nakil giden olarak belirtilen hastalar, yurt dışına nakil gidenlerdir.

Tedavisi Devam Eden: Tedavinin başlangıcından 12 ay sonra tedavi sonuçlarının bildirildiği tarihte tedavisi hala sürenleri belirtir.

Tedavi Sonucu Bilinmeyen: Bu grup hastaların tedavisinin sonucu dispanser tarafından bilinmemektedir.

TB Değil: Tedavi başlangıcında TB olarak kayda alınmış fakat daha sonra TB olmadığı kesinleşmiş olgulardır.

BAKTERİYOLOJİ İLE İLGİLİ İFADELER

Mikroskopi veya Yayma: Hastanın balgamının ya da başka incelenecek örneğinin bir lama yayılarak mikroskopi ile değerlendirilmesini anlatır. Pozitif, basilin gösterilmesidir. Negatif ise basilin görülmemesidir.

Aside Dirençli Basil (ARB): TB basili, ısıtılarak özel boya ile boyandığında, asit ile bu boyayı vermediğinden, mikroskopta farklı renkte görülür, buna ARB denilir.

Kültür: Balgam ya da başka bir örnek materyal mikroskopta incelenirken TB basilinin çoğalması için özel hazırlanmış besiyerine ekilir. Bu besiyerinde 15 gün ile 45 gün arasında basil üreyerek çoğalır. Üreme var ise kültür pozitif, üreme yok ise kültür negatif denilir.

İlaç Duyarlılık Testi (İDT): İlaçlı hazırlanmış besiyerine ekilen basil eğer burada çoğalıyorsa o ilaca dirençlidir. Eğer, ilaçsız besiyerinde üreme olurken, ilaçlı besiyerinde üreme olmaz ise, ilaç etkilidir, yani basil o ilaca duyarlıdır.

Çok İlaç Dirençli Tüberküloz (ÇİD-TB): TB basilinin izoniyazid ve rifampisine birlikte direncinin olduğunu belirtir.

Yaygın İlaç Dirençli Tüberküloz (YİD-TB): ÇİD-TB hastasında bir kinolona ve bir de parenteral ilaca (amikasin, kapreomisin ya da kanamisin) direnç olması durumudur.

8

KAYNAKLAR

KAYNAKLAR

1. Özkara Ş, Aktaş Z, Özkan S, Ecevit H. Türkiye'de Tüberkülozun Kontrolü için Başvuru Kitabı. Sağlık Bakanlığı. Ankara, 2003.
2. Verem Savaşı Dispanserleri Kayıt ve Raporlama Sistemi, Form Örnekleri ve Doldurma Kılavuzu. Sağlık Bakanlığı. Ankara, 2007.
3. Gümüşlü F, Özkara Ş, Özkan S, Baykal F, Güllü Ü. Türkiye'de Verem Savaşı, 2007 Raporu. Verem Savaşı Dairesi Başkanlığı. Ankara, 2007.
4. Gümüşlü F, Özkara Ş, Özkan S, Baykal F, Güllü Ü. Türkiye'de Verem Savaşı, 2008 Raporu. Verem Savaşı Dairesi Başkanlığı. Ankara, 2008.
5. Bozkurt H, Türkkani MH, Musaonbaşıoğlu S, Güllü Ü, Baykal F, Hasanoğlu C, Özkara Ş. Türkiye'de Verem Savaşı 2009 Raporu. Verem Savaşı Dairesi Başkanlığı. Ankara, 2009.
6. Bozkurt H, Türkkani MH, Musaonbaşıoğlu S, Yıldırım A, Baykal F, Özkara Ş. Türkiye'de Verem Savaşı 2010 Raporu. Verem Savaşı Dairesi Başkanlığı. Ankara, 2010.
7. International Standards for Tuberculosis Care (ISTC). Tuberculosis Coalition for Technical Assistance, 2006.
8. Definitions for the WHO/EuroTB Joint Tuberculosis Data Collection. EuroTB, 2007 (www.eurotb.org).
9. Guidelines for The Programmatic Management of Drug-Resistant Tuberculosis, Emergency Update 2008, WHO 2008.
10. Implementing The WHO Stop TB Strategy, A Handbook for National Tuberculosis Control Programmes. WHO, 2008.
11. Global Tuberculosis Control 2009: Epidemiology, Strategy, Financing. World Health Organization (WHO/HTM/TB/2009.411).
12. Global Tuberculosis Control: A Short Update to The 2009 Report. World Health Organization (WHO/HTM/ TB/ 2009.426).
13. Global Tuberculosis Control: WHO Report 2010. WHO, 2010.
14. Surveillance Report, Tuberculosis Surveillance in Europe 2009. ECDC, 2011 (www.ecdc.europa.eu).
15. Stop TB Policy Paper: Contributing to Health System Strengthening: Guiding Principles for National Tuberculosis Programmes. WHO, 2008 (WHO/HTM/TB/2008.400).
16. The Global Plan to Stop TB 2006-2015 / StopTB Partnership. WHO, 2006.
17. The Global Plan to Stop TB 2011-2015: Transforming The Fight Towards Elimination of Tuberculosis, WHO 2010.
18. The Patients' Charter for Tuberculosis Care (www.stoptb.org).
19. www.tuik.gov.tr

